
TURVALLISUUSPAINOTTEINEN KYLÄSUUNNITTELU

Esimerkki Pataveden kylältä

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma

Visamäki, kevät 2016

Paula Häyrinen

VISAMÄKI

Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma

Tekijä	Paula Häyrinen	Vuosi 2016
Työn nimi	Turvallisuuspainotteinen kyläsuunnittelu – esimerkki Pataveden kylältä	

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön taustalla on harvaan asuttujen alueiden ja kylien turvallisuussuunnittelun kehittäminen. Suunnittelulla ja etukäteen asioita yhdessä miettimällä kylien asukkaat pystyvät varautumaan ja valmistautumaan mahdollisiin häiriötilanteisiin. Sisäisen turvallisuuden ohjelmissa on korostettu kyläyhdistysten ja muiden järjestöjen merkitystä harvaan asutuilla alueilla. Kyläläisten on tärkeää osallistua oman kylänsä kyläsuunnitelmien ja turvallisuussuunnitelmien laatimiseen.

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda malli, jonka avulla kylien turvallisuussuunnitelma on mahdollista toteuttaa sisällyttämällä turvallisuusasiat osaksi kyläsuunnittelua. Työn viitekehys on laajennettu turvallisuudenkäsite, jonka mukaan turvallisuus liittyy kaikkiin ihmiselämän osa-alueisiin, ja turvallisuudesta huolehtiminen kuuluu jokaiselle. Työn tutkimusote on kvalitatiivis-kvantitatiivinen. Kylän turvallisuustilanne on kartoitettu esitutkimuksen, kyläkyselyn ja avointen yksilöhaastattelujen avulla. Kyselytutkimuksen tulosaineisto on koottu Webropol -kysely ja -tiedonkeruuohjelmalla ja kyselyn aineistosta on ristiintaulukoitu eri muuttujia keskenään Excel-ohjelman Pivot -taulukkoraportilla. Kylä- ja turvallisuussuunnittelun yhdistäminen ja siitä toimintamallin luominen on tehty laajan kirjallisuusaineiston pohjalta. Mallia on sovellettu Kuhmoisten Pataveden kylän turvallisuuspainotteisen kyläsuunnitelman laatimisessa. Tuloksena on kyläsuunnitelma, jossa turvallisuusasiat on huomioitu. Mallia voidaan soveltaa kyläsuunnitelmissa kaikkialla Suomessa.

Jatkotutkimuksissa tulisi huomioida vapaa-ajanasukkaiden turvallisuuden kehittäminen.

Avainsanat Harvaan asutut alueet, kyläsuunnittelu, turvallisuussuunnittelu, yhteisöllisyys

Sivut 95 s. + liitteet 17 s.

VISAMÄKI

Degree program in Rural Development

Author

Paula Häyrinen

Year 2016**Subject of Master's thesis**Safety Oriented Village Strategy – Case:
Patavesi Village

ABSTRACT

The basis of this thesis is to develop local safety plans in sparsely populated areas and villages. By medium and long term advanced planning and management local communities are able to prepare for unexpected crisis. Internal security programmes emphasize the significance of village associations and other non-governmental organizations in sparsely populated areas. It is essential that villagers participate in outlining village plans as well as safety plans for their village. The commissioner for the examination of thesis is the village association of Patavesi - Torvela.

The aim of the thesis is to create a framework that may help to implement a safety strategy by including safety aspects in village planning. The frame theory of the thesis is the expanding security concept, which includes safety in all sectors of life and where every single individual is responsible for taking care of the general safety. The thesis is both qualitative and quantitative. Local safety concern is highlighted by a feasibility research, a questionnaire and with interviews arranged with the villagers. The end results were collected by Webropol -questionnaire and data collection program. Results of the questionnaire were cross- tabulated by assorted variates by Excel Pivot.

The end result - process of Safety Oriented Village Strategy - met village planning and safety planning, and was drawn up on a wide literature basis. Safety Oriented Village Strategy model is currently adopted when outlining safety plan and village plan at Patavesi village, in Kuhmoinen. The end result was a Village Strategy which included safety aspects. Such model can be implemented as an example for village strategies in Finland as a whole.

Further examination should consider the possibility of developing safety strategies for occasional and leisure inhabitants.

Keywords community, safety strategy, sparsely populated areas, village planning**Pages** 95 p. + appendices 17 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	2
3	TURVALLISUUS.....	3
3.1.	Turvallisuus käsitteenä.....	3
3.2.	Turvallisuuden tutkimus.....	6
3.3.	Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelumalli	8
3.4.	Turvallisuuden kokemus maaseudulla	11
3.5.	Yksilön turvallisuus.....	15
3.6.	Turvallisuusjohtaminen.....	18
3.6.1.	Turvallisuuskulttuuri	19
3.6.2.	Riskien hallinta.....	20
3.7.	Turvallisuuteen liittyvä lainsäädäntö	22
3.7.1.	Pelastuslaki 29.4.2011/379.....	23
3.7.2.	Tieliikennelaki 3.4.1981/267.....	24
3.8.	Kyberturvallisuus	25
3.9.	Turvallisuustekniikka.....	28
4	TURVALLISUUSSUUNNITTELU	31
4.1.	Sisäisen turvallisuuden selonteko.....	31
4.2.	Sisäisen turvallisuuden ohjelma.....	32
4.3.	Maakunnan ja kunnan turvallisuussuunnitelmat	33
4.4.	Kunta- ja kylätason turvallisuussuunnitteluprosessi	35
4.5.	Paikalliset järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun	37
4.6.	Varautuminen ennalta ja arjen turvallisuus.....	38
5	TURVALLISUUSSUUNNITTELU OSANA KYLÄSUUNNITTELUA.....	40
5.1.	Kyläsuunnittelun alkuvaiheet ja nykytilanne	40
5.2.	Yhteisöllisyys kylätoiminnan perustana	42
5.3.	Kyläsuunnitelmamalleja.....	43
5.4.	Osallistava kyläsuunnittelu	44
5.5.	Kylien turvallisuushankkeet.....	46
6	YHTEENVETO KIRJALLISUUDESTA	51
7	PATAVEDEN KYLÄN KUVAUS	53
7.1.	Kuhmoinen.....	53
7.2.	Pataveden kylä.....	55
8	TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTOT.....	63
8.1.	Esitutkimus kylän turvallisuustilanteesta.....	64
8.2.	Avoin yksilöhaastattelu	64
8.3.	Kyselytutkimus.....	65
8.3.1.	Tiedonkeruun toteutus	65
8.3.2.	Aineiston kokoaminen ja käsittely	67
8.4.	Tuplatiimi-menetelmä kyläsuunnittelussa.....	68
8.5.	Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti	68

9	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	70
9.1.	Esitutkimus.....	70
9.2.	Avoin yksilöhaastattelu.....	71
9.3.	Kyselytutkimus.....	71
9.3.1.	Taustatietoa vastaajista.....	71
9.3.2.	Turvallisuus.....	72
9.3.3.	Yhteisöllisyys.....	77
9.4.	Turvallisuuskohteiden valinta kyläsuunnitelmaan.....	80
10	TURVALLISUUSSUUNNITELMA KYLÄSUUNNITELMAN OSAKSI.....	81
11	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	83
	LÄHTEET.....	85

Liite 1	Turvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä
Liite 2	Kymmenen turvallisuuskysymystä kylälle
Liite 3	Paikallistoiminnan Turvaverkko -hankkeen tuottamia oppaita ja malleja
Liite 4	Hyvinvoinnin ja turvallisuuden tsekkauslista
Liite 5	Pataveden-Torvelan kyläsuunnitelma 2011 - 2015
Liite 6	Pataveden kylän turvallisuuskyselyn kysymykset
Liite 7	Kirjallisen pikakyselyn tulokset
Liite 8	Turvallisuuskatselmus Patavedellä, kooste havainnoista

1 JOHDANTO

Kylien turvallisuussuunnittelu on aiheena ajankohtainen, kun kuntien tarjoamat palvelut supistuvat tai siirtyvät kauemmas säästöjen myötä. Suunnittelulla ja etukäteen asioita yhdessä miettimällä kylien asukkaat pystyvät varautumaan ja valmistautumaan mahdollisiin häiriötilanteisiin. Kylätoiminnan rooli kasvaa ja ihmiset tuntevat voivansa vaikuttaa oman kylän asioihin. Turvallisuudentunne on tärkeä jokaiselle, etenkin ikääntyville sekä yksin asuville tai kyliin muuttaville uusille asukkaille. Turvallisuus ja turvattomuus liittyvät ihmisen kaikkiin elämän alueisiin. Turvallisuustilanne voi muuttua hyvin nopeasti ja nykyajan uhat ovat ennalta vaikeasti ennustettavia ja monimutkaisia.

Turvallisuus on käsitteenä laaja-alainen ja sitä on vaikea määritellä yksiselitteisesti. Turvallisuus voidaan jaotella sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta (Sisäministeriö 2016a) tuo esille, että pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmassa on tunnistettu voimakas toimintaympäristön muutos, jossa sisäinen ja ulkoinen turvallisuus limittyvät aiempaa tiiviimmin toisiinsa. Sisäisestä turvallisuudesta huolehtiminen on edelleen EU:ssa ensisijaisesti jäsenvaltioiden vastuulla. Kansallisten toimien lisäksi tarvitaan EU-tason ratkaisuja. Suomen sisäinen turvallisuus on tiukasti sidoksissa muiden EU:n jäsenvaltioiden ja naapurimaiden turvallisuustilanteisiin. Suomen ulkoiseen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät voivat tulla kaukaakin, esimerkkinä järjestäytynyt rikollisuus tai terrorismi. (Sisäministeriö 2016a, 12 - 13.) Kansallinen turvallisuustilanne on muuttunut nopeasti viime aikoina ja uusia uhkia aiheuttavat esimerkiksi maahanmuutto, tietoturvahyökkäykset ja kiristynyt kansainvälinen tilanne.

Perinteisen kapean valtiollisen turvallisuuskäsitteen rinnalle on kehittynyt laajempi käsitys turvallisuudesta. Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelukehikko (Niemelä 2000, 27) jakaa turvallisuuskäsitykset kuuteen osa-alueeseen: perinteinen valtiollinen, sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen, kulttuurinen/humanistinen, moderni ekologinen, sosiaalinen ja terveydellinen turvallisuuskäsitys. Suomen sisäisen turvallisuuden ohjelma on laadittu laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta.

Käsittelen tässä opinnäytetyössä turvallisuussuunnittelun lisäksi myös kyläsuunnittelua. Kyläsuunnitelmia on laadittu Suomessa neljän vuosikymmenen ajan ja niiden tekemisestä on kertynyt runsaasti kokemusta ja opasmateriaalia. Näitä kokemuksia ja erilaisia työskentelytapoja voidaan hyödyntää turvallisuussuunnittelussa. Monilla suomalaisilla kylillä on valmiina kyläsuunnitelma, johon päivittämisen yhteydessä voidaan liittää turvallisuusteema.

Pataveden kylän turvallisuussuunnitelman laadintaan ovat osallistuneet kylän asukkaat ja vapaa-ajanasukkaat, Keski-Suomen Kylät ry:n kyläasiamies sekä Kuhmoisten kunta ja Keski-Suomen pelastuslaitoksen viranomaiset. Työn toimeksiantaja on Pataveden - Torvelan kyläyhdistys ry.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa malli siitä, kuinka turvallisuusasiat integroidaan kyläsuunnitelmaan, ja mitä turvallisuusasiat huomioiva kyläsuunnitelma voisi sisältää. Tuloksena syntyy Kuhmoisten kunnan Pataveden kylälle turvallisuuspainotteinen kyläsuunnitelma. Pataveden kylällä toteutettu työ toimii mallina Kuhmoisten muille kylille.

Opinnäytetyö sisältää tietoa kyläsuunnitelman ja turvallisuussuunnitelman tekemisestä asukkaita osallistavasti ja kylän riskien kartoittamisesta asukkaiden ja vapaa-ajanasukkaiden näkökulmat huomioiden.

Opinnäytetyössä kuvatut toimenpiteet Pataveden kylällä ovat:

- kylän turvallisuustilanteen selvittäminen kyläkyselyn avulla
- turvallisuussuunnitelman laatiminen prosessina
- turvallisuusnäkökulman tuominen kyläsuunnitelmaan eli turvallisuussuunnitelma.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- Millaisella mallilla kylän turvallisuussuunnitelma on hyvä laatia?
- Miten turvallisuussuunnitelma tukee kylien asuttuna pysymistä ja kyläläisten turvallista arkea normaalioloissa ja arjen häiriötilanteissa?

3 TURVALLISUUS

3.1. Turvallisuus käsitteenä

Turvallisuus on käsitteenä moniselitteinen ja laaja-alainen. Turvallisuus-termi voidaan nykyään kytkeä kattamaan koko yhteiskunnan rakenteen ja toiminnan, kuten esimerkiksi talouden, tiedon, hyvinvoinnin ja ympäristön. (Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia 2009, 8.) Turvallisuuden kokemus on yksilöllinen ja siihen liittyy erilaisia ulottuvuuksia, kuten kokemuksen intensiteetti, vaaran tai uhan etäisyys ja asiayhteys.

Niemelän (2000, 21) mukaan turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteillä voidaan tarkoittaa sekä objektiivista eli ulkoista tilaa että subjektiivista eli koettua tilaa – tai molempien välistä suhdetta. Niemelän (2000, 21) mukaan ihmisen kokema turvattomuus on psykologinen ja ilmenee pelkoina, psykosomaattisina oireina ja huolestuneisuutena. Niemelä (2000, 21) esittää, että pelko sinänsä ei uhkaa ihmisen hyvinvointia vaan se, kuinka hän käsittelee pelkoaan ja kuinka se häneen vaikuttaa. Objektiivinen turvallisuus tarkoittaa esimerkiksi varautumista ja suojautumista rikoksilta tai tulipaloilta.

Niemelän (2000, 22) mukaan turvallisuuden *tarve* on ihmisen tärkeimpiä perustarpeita ja ihmisellä on peruspyrkimys turvallisuuteen. Turvattomuus on sitä, ettei tämä peruspyrkimys voi toteutua kaikissa olosuhteissa. Abraham Maslow (1970) on jakanut ihmisen tarpeet viiteen kategoriaan. Alemman tason tarpeiden on oltava tyydytettyinä ennen kuin ihminen alkaa kaivata korkeamman tason tarpeiden tyydytystä. Alimmalla tasolla ovat hengissä pysymisen kannalta tärkeät fysiologiset tarpeet, kuten nälkä ja jano. Seuraavalla tasolla ovat turvallisuuden tarpeet eli kyse on kaikkein tärkeimmistä perustarpeista. (Kuva 1.)

Kuva 1. Maslowin tarvehierarkia (Maslow 1970)

Turvallisuuden tarve ilmenee Maslowin (1970) mukaan pysyvyyden ja suojeleutena olemisen tunteina. Itsensä turvallisiksi kokevalle ihmiselle on

Maslowin mukaan olennaista varmuuden tunne ja luottamus tulevaisuuteen. Turvattomuuden tunteen vallitessa ihmisen mielen valtaavat pelot, hermostuneisuus, epävarmuus ja jopa kaaoksen tunne.

Turvallisuus on inhimillinen ja sosiaalinen *arvo*, joka merkitsee varmuutta ja vaarattomuutta sekä luotettavuutta eli ennustettavuutta ja levollisuutta. Yksilön tasolla arvo ilmenee sisäisenä turvallisuutena eli sisäisenä tasapainona ja ryhmien tasolla esimerkiksi perheen turvallisuutena. (Niemelä 2000, 22, Kaufmannin 1970, 340 mukaan.)

Nykyaikainen oikeudenmukaisuusteoria on korostanut turvallisuuden olevan myös moderni *ihmisoikeus*, joihin perinteisesti ovat kuuluneet ns. vapausoikeudet, kuten kansalais- ja poliittiset oikeudet, ja niiden jälkeen tulleet turvallisuusoikeudet, kuten taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet, esimerkiksi oikeus opetukseen ja työhön. Näiden lisäksi turvallisuusoikeuksiin kuuluvat muun muassa terveyden- ja sairaanhoito, lepo ja virkistys sekä turmeltumaton ympäristö. (Niemelä 2000, 22.)

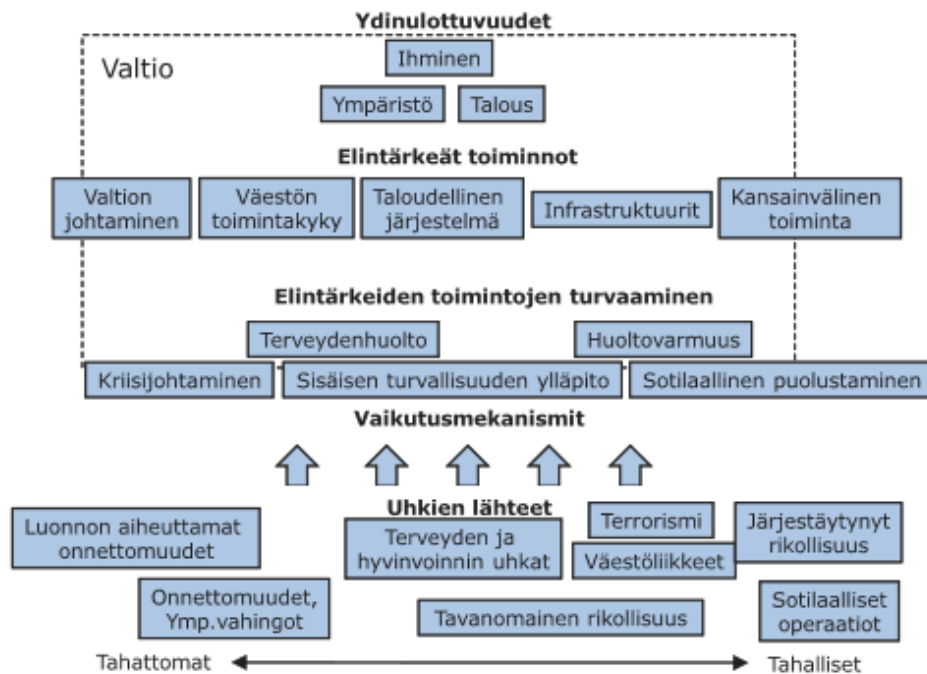
Turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteet läpäisevät kaikki elämänalueet ja kytkeytyvät jokapäiväiseen elämään (Niemelä 2000, 24). Niemelän (2000, 24) mukaan sosiaalista turvallisuuden käsitettä tutkinut Kaufmann (1970) esittää, että turvallisuus ja turvattomuus ovat varmuutta ja epävarmuutta hyvän jatkuvuudesta. Niemelä (2000, 24) mainitsee, että Suomalainen turvattomuus -tutkimuksessa (Niemelä ym. 1997) analysoitiin turvattomuuden perusulottuvuuksia Suomessa. Tutkimuksessa inhimillinen turvattomuus osoittautui moniulotteiseksi ilmiöksi. Turvattomuus on ilmiönä hyvin kontekstisidonnainen ja se liittyy ihmisen elämänvaiheisiin ja erilaisiin rooleihin, kuten esimerkiksi huoltajuuteen. (Niemelä 2000, 24.)

Turvattomuuden lähikäsitteitä ovat esimerkiksi riski, uhka, vaara ja pelko (Niemelä 2000, 23). Riskin käsitettä esitellään myöhemmin tässä työssä kohdassa 3.6.2. Uhka liitetään yleensä tulevaisuuteen tai vaaraan ja sitä pidetään epämääräisenä. Vaara on konkreettinen ja usein myös objektiivisesti havaittava tekijä tai olosuhde. Pelko on psykologinen käsite. (Niemelä 2000, 23.) Pelolla tarkoitetaan normaalia reaktiota todelliseen tai kuviteltuun uhkaan (King ym. 1988). Turvallisuus voidaan ymmärtää jonkin vaaran tai riskin poissaolona tai näiden vaikutusten estämisenä (Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia 2009, 8). Turvallisuus voi tarkoittaa myös järjestelmän tilaa, jossa siihen liittyvät riskit ovat hyväksyttäviä (Työsuojeluhallinto 2013, 6).

Globalisaatio ja valtioiden keskinäiset riippuvuussuhteet lisäävät yhteiskuntien haavoittuvuutta valtiolliset rajat ylittävillä riskeillä ja uhkilla. Verkottuneessa yhteiskunnassa elintärkeisiin toimintoihin liittyviä uhkia on vaikeampi ennustaa ja hallita kuin perinteisiä sotilaallisia uhkia. Turvallisuuden takaamisessa korostuu yhteistyö hallitustenvälisen elinten, kansalaisjärjestöjen ja eri hallinnonalojen välillä sekä elinkeinoelämän ja tutkimuksen merkitys. Verkottuminen voi myös edesauttaa uhkien torjuntaa. Kaikkia inhimillisiä elämän ilmiöitä ei voida tehdä turvallisiksi,

joten on vältettävä liian laajan turvallisuuskäsitteen omaksumista. (Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia 2009, 9.)

Erilaisia tahattomia ja tahallisia uhkatekijöitä sekä niiden erilaisia vaikutusmekanismeja voidaan kuvata esimerkiksi oheisen kuvan avulla (kuva 2). Turvallisuuden ydinolottuvuuksia ovat valtio, jonka sisäpuolella ovat ihminen, ympäristö ja talous. Valtion toiminnan kannalta elintärkeitä toimintoja ovat mm. valtion johtaminen, väestön toimintakyky ja infrastruktuurit. Niiden turvallisuutta uhkaavat mm. tahattomat ihmisen tai luonnon aiheuttamat onnettomuudet, luonnonkatastrofit tai tautiepidemiat. Tahallisia uhkatekijöitä ovat mm. rikollisuus, terrorismi ja sodat. Vaikutusmekanismeja, joilla elintärkeitä toimintoja turvataan, ovat kriisijohtaminen sekä sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ylläpito, kuten terveydenhuolto ja huoltovarmuus. (Kansallisen turvallisuustutkimuksen strategia 2009, 8.)

Kuva 2. Turvallisuuden erilaisia tahallisia ja tahattomia uhkatekijöitä sekä niiden vaikutusmekanismeja (Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia 2009, 8)

Englannin kielessä sanat *security* ja *safety* kuvaavat turvallisuuden eri puolia. Vastaavia sanoja ei ole suomen kielessä. Esimerkiksi ilmaisulla *food safety* tarkoitetaan, että ruoka on turvallista syödä, kun taas ilmaisulla *food security* tarkoitetaan, että ruuasta ei ole pulaa ja ruuan saanti on turvattu. (Airaksinen 2012, 81.)

Turvallisuuden käsite ymmärretään eri tavoin eri aikoina. Valtiokeskeisen ja ns. perinteisen turvallisuuskäsityksen mukaan tärkeää on ollut valtion suvereenisuuden ja koskemattomuuden säilyttäminen. Turvallisuus on käsitetty valtion ylläpitämäksi järjestykseksi ja kontrolliksi, jota ovat toteuttaneet turvallisuusviranomaiset, kuten poliisi ja puolustusvoimat. (Sisäministeriö 2014, 12.) Harvaan asuttujen alueiden turvallisuusraportissa (Sisäministeriö 2014, 12) tätä kutsutaan

kontrolliturvallisuudeksi, ja sitä voidaan jossain määrin käyttää suomenkielisenä vastikkeena englannin kielen turvallisuutta kuvaavalle käsitteelle *security*.

Nykyaikaisessa hyvinvointivaltiossa on ilmennyt tarve laajentaa turvallisuuskäsitettä koskemaan yksilöiden ja paikallisyhteisöjen kokemia turvallisuustarpeita. Sisäministeriön (2014, 12) harvaan asuttujen alueiden turvallisuusraportin mukaan kontrolliturvallisuuden rinnalla voidaan puhua hyvinvointiturvallisuudesta, josta usein käytetään käsitettä *arjen turvallisuus*. Tällä tarkoitetaan ennaltaehkäisevää turvallisuustyötä ja muita menettelyjä, joilla yhteiskunta vaikuttaa siihen, että turvallisuusriskit ja -uhat toteutuisivat mahdollisimman harvoin. Hyvinvointiturvallisuudesta huolehtii laaja viranomaisverkosto, kuten terveydenhuolto, pelastuslaitos, ympäristönsuojelu ja sosiaalitoimi edellä mainittujen poliisin ja puolustusvoimien lisäksi. Mukana ovat myös järjestöt, elinkeinoelämä ja ihmiset itse. Hyvinvointiturvallisuutta voidaan jossain määrin käyttää suomenkielisenä vastikkeena englannin turvallisuutta kuvaavalle sanalle *safety*. (Sisäministeriö 2014, 12.)

3.2. Turvallisuuden tutkimus

Yhteiskunnan turvallisuuteen liittyvät kysymykset ovat yhä monimutkaisempia ja laajempia. Tämä on lisännyt tarvetta monimuotoiselle tutkimukselle ja sovellutuksille sekä yhteistyölle eri hallinnonalojen kesken ja myös kansainvälisesti. (Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia 2009, 9.)

Monien hallinnonalojen sektoritutkimuslaitoksilla on kytkentä turvallisuuden tutkimuksen laajaan kenttään. Esimerkkeinä mainittakoon sosiaali- ja terveysministeriön Säteilyturvakeskus (STUK), Työterveyslaitos (TTL), Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL) ja ympäristöministeriön Suomen ympäristökeskus (SYKE). Valtion teknillisellä tutkimuskeskuksella (VTT) on merkittävää, sekä *safety*- että *security* -näkökulmat kattavaa tutkimustoimintaa, ja eduskunnan alaisuudessa toimiva Ulkopoliittinen instituutti (UPI) tekee turvallisuuteen liittyvää tutkimusta. (Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia 2009, 9.) Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes 2016) toimii usean ministeriön ohjauksessa.

Helsingin yliopiston (2016a) yhteydessä toimiva Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (Krimo) on osa valtiotieteellisen tiedekunnan sosiaalitieteiden laitosta. Sen edeltäjä oli vuoteen 2014 asti toiminut Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Aiemmin työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa toiminut Kuluttajatutkimuskeskus liittyi vuoden 2015 alusta Helsingin yliopiston (2016b) valtiotieteellisen tiedekunnan politiikan ja talouden tutkimuksen laitoksen tutkimuskeskukseksi.

Turvallisuudesta keskeisesti vastaavilla hallinnonaloilla, kuten Puolustusministeriöllä, Sisäministeriöllä ja Ulkomministeriöllä, ei ole varsinaisia sektoritutkimuslaitoksia. Esimerkiksi Sisäministeriön hallinnonalan oppilaitoksia ovat Poliisiammattikorkeakoulu (Polamk),

Pelastusopisto ja Raja- ja merivartiokoulu, joilla on yhteisiä tutkimusprojekteja ja -seminaareja. Poliisiammattikorkeakoulu tekee kansainvälistä tutkimusyhteistyötä esimerkiksi Euroopan poliisiakatemia (CEPOL) kanssa. (Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia 2009, 9; Polamk 2016.) Sisäministeriön hallinnonalalla toimii lisäksi turvallisuusalan koulutusta tarjoava Kriisinhallintakeskus (CMC Finland), joka toimii Kuopiossa Pelastusopiston yhteydessä. Pelastusalan koulutusta tarjoaa lisäksi Helsingin pelastuslaitoksen alainen Helsingin pelastuskoulu. (Sisäministeriö 2016b.)

Puolustusministeriön (2016) toimialaan kuuluu virastoja, laitoksia, yhteisöjä ja muita toimielimiä, esimerkiksi Turvallisuuskomitea, Pääesikunta ja Suomalaiset rauhanturvaamisorganisaatiot. Sotilaallista maanpuolustusta tukevan tutkimuksen sekä turvallisuustutkimuksen edistämiseksi Puolustusministeriön hallinnonalalla toimii maanpuolustuksen tieteellinen neuvottelukunta (MATINE) (Valtioneuvoston asetus 1018/2009).

Turvallisuuteen liittyviä tutkimus- ja kehittämis- ja innovaatiohankkeita tuetaan EU:n Horisontti 2020 Secure Societies -ohjelmasta vuosina 2014 – 2020. Tekesin yhteydessä toimiva EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelmat EUTI tiedottaa EU:n tutkimuksen puiteohjelmasta ja neuvoo ohjelmiin osallistujia. Sisäministeriö vastaa kansallisesti Secure Societies-työohjelmaosuuden koordinoinnista. (Sisäministeriö 2016c.)

Kansallinen turvallisuuden tutkimus tuottaa kohdennettua tietoa turvallisuusviranomaisten, elinkeinoelämän ja muiden toimijoiden päätöksenteon tueksi ja sillä on tärkeä merkitys varautumisen ja häiriötilanteiden hallinnan suunnittelussa. Tiede- ja tutkimusyhteisön tuottama turvallisuustutkimus tunnistaa uusia uhkia ja mahdollisuuksia sekä kehittää toimintatapoja, välineitä ja järjestelmiä erilaisten häiriötilanteiden ja kriisien hallintaan. Tutkimukselle on asetettu tavoitteita mm. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa (2008) ja kansallisen turvallisuustutkimuksen strategiassa (2009) sekä Yhteiskunnan turvallisuus -strategiassa (2010). (Virta 2011, 112; Valtioneuvosto 2010, 9.)

Tampereen Yliopiston ja Maanpuolustuskorkeakoulun dosentti Sirpa Virta (2011, 112) toteaa Turvallisuuden tutkimus -artikkelissaan, että Suomessa on käyty viime vuosina jonkin verran keskustelua turvallisuuden tutkimuksen tarpeesta, sovellettavuudesta ja hyödynnettävyydestä, samoin kuin sen tieteellisyydestä tai akateemisuudesta. Keskustelu on lähtöisin hallinnon, sektoritutkimuksen uudistamisen ja koulutuksen kehittämisen tarpeista, ei niinkään tiedeyhteisöstä. Valtioneuvoston (2010, 9) mukaan laadukas turvallisuustutkimus on luonteeltaan laaja-alaista ja monitieteistä, ja verkottuminen EU:n ja laajemman kansainvälisen turvallisuustutkimuksen kanssa on välttämätöntä.

Virran (2011, 112) mukaan pragmaattiset reformit, ohjelmat ja kehittämishankkeet lähtevät yleensä siitä, että on olemassa turvallisuus ja turvallisuustutkimus. Tieteellisen tutkimuksen lähtökohtana on kuitenkin

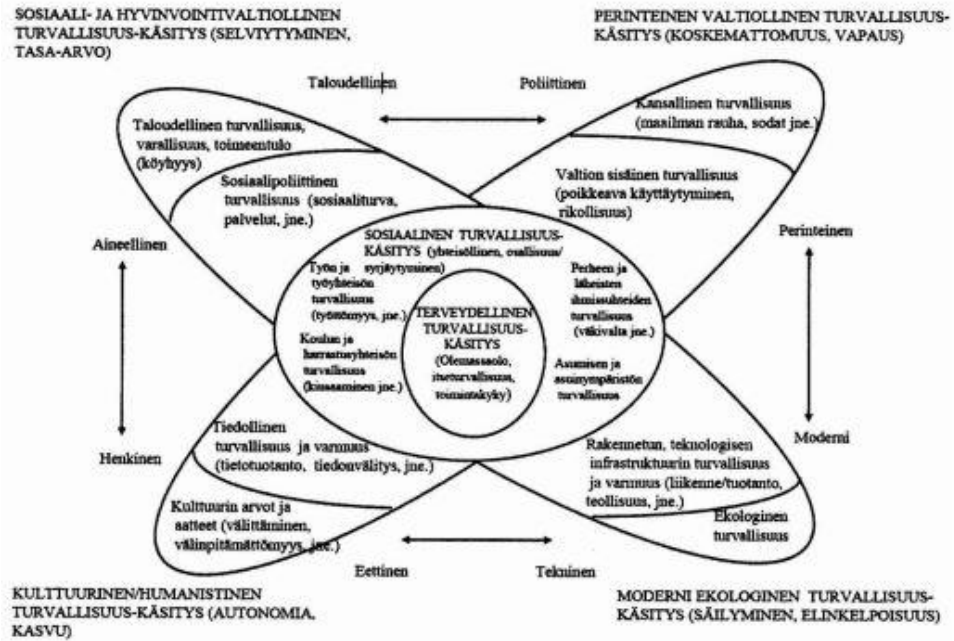
tieteenalan teorioiden ja käsitteistön mukainen turvallisuus ja turvallisuuden tutkimus liittyy tieteenalan, esimerkiksi kansainvälisten suhteiden, valtio-opin, hallintotieteiden tai sosiaalipolitiikan, tutkimustraditioon ja kenttään. Tämän vuoksi yhtä turvallisuutta ja turvallisuuden tutkimusta ei voi olla, vaan tarve on aidosti monitieteiselle turvallisuuden eri puolien, ulottuvuuksien, ilmiöiden ja keskinäisriippuvuuksien tutkimukselle.

Virta (2011, 113) toteaa, että eri tieteenalojen perustutkimus muodostaa perustan soveltavan ja hallinnolle, poliittiselle päätöksenteolle, liike-elämälle ja yksilölle hyödyllisen turvallisuuden tutkimuksen pohjaksi. Perustutkimusta voidaan tulevaisuudessa vahvistaa monitieteisillä laajapohjaisilla kansainvälisillä tutkimushankkeilla. Virran (mts. 113) mukaan ns. laaja turvallisuus -käsite (ks. esim. Niemelä 2000) on hallinnolle ja politiikalle käyttökelpoinen ja monien tutkijoiden laajalti omaksuttu. Ongelmaksi saattaa muodostua laajan ja kaikenkattavan käsitteen merkityksen väheneminen analyttisenä työkaluna sekä sen tuottamien strategioiden legitimitietin kyseenalaistuminen. Virran (mts. 113) mukaan on kuitenkin selvää, että globalisaation myötä turvallisuuden hallinta edellyttää valtiollista viitekehystä laajempaa näkökulmaa.

3.3. Laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelumalli

Tämän opinnäytetyön teoreettisena viitekehystenä toimii Pauli Niemelän (2000) laajenevan turvallisuuskäsityksen tarkastelumalli. Malli toimii viitekehystenä, jonka avulla inhimillisen turvallisuuden ja turvallisuuden vajeiden eli turvattomuuden tarkastelua voidaan analysoida. Tarkastelumallin taustalla on empiirinen tutkimus turvattomuuden ulottuvuuksista.

Laajenevan turvallisuuskäsityksen mallin (kuva 3) keskiössä on terveydellinen turvallisuuskäsitys, joka sisältää ihmisen olemassaolon, itseturvallisuuden ja toimintakyvyn. Sitä ympäröi sosiaalinen turvallisuuskäsitys, johon kuuluvat perheen ja läheisten ihmissuhteiden turvallisuus, asumisen ja asumisympäristön, koulun, harrastusyhteisöjen, työn ja työyhteisön turvallisuus. Uloimmat neljä turvallisuuskäsitystä ovat perinteinen valtiollinen, sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen, kulttuurinen/humanistinen ja moderni ekologinen turvallisuuskäsitys. (Niemelä 2000, 27.)

Kuva 3. Laajenevan turvallisuuskäsityksen malli (Niemelä 2000, 27)

Perinteinen kapea turvallisuusmalli

Mallissa perinteinen kapea turvallisuuskäsitys on jaettu kahteen osaan, ulkoiseen (kansalliseen) ja sisäiseen turvallisuuteen. Ulkoisen turvallisuuden uhkia ovat sodat ja maailman rauhan järkkäminen. Ulkoisen turvallisuuden hoidosta vastaavat keskeisesti ulkoasiainhallinnon ja puolustusvoimien toimijat ja tavoitteena on suojella kansakuntaa viholliselta. Turvallisuuskäsitys rajataan edelleen usein vain ns. turvallisuuspolitiikkaan, jota valtiot harjoittavat. Sen keskeiset ilmentymät ovat kansalliset puolustusvoimat, puolustusliitot ja Yhdistyneet kansakunnat (YK). Tämä turvallisuus on ulko- ja puolustuspoliittista turvallisuutta, jonka tarkoituksena on turvata kansallinen vapaus ja itsenäisyys. (Niemelä 2000, 25.)

Valtion sisäinen turvallisuus tarkoittaa sisäisen järjestyksen ylläpitämistä sekä kansalaisten fyysisen koskemattomuuden ja oikeuksien suojaamista rikollisuutta, väkivaltaa ja muita häiriöitä vastaan. Tehtävistä huolehtivat oikeuslaitos, poliisi, pelastuslaitos ja rajavartiolaitos. Nykyisin ulkoinen ja sisäinen turvallisuus limittyvät yhä läheisemmin toisiinsa. (Niemelä 2000, 25 – 26; Sisäministeriö 2016a, 13.)

Sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuuskäsitys

Niemelän (2000, 27) mukaan sosiaali- ja hyvinvointivaltiollisen turvallisuuskäsityksen taustalla on vapaa oikeus omistaa ja harjoittaa elinkeinoa. Omistuksen vapaus on ollut keskeinen oikeus myös valtioiden synnyssä. Sosiaalinen turvallisuus ja tasa-arvoisuus ovat valtiokehityksessä ulottuneet myös toimeentuloerojen huomioimiseen esimerkiksi Suomessa, ja tällöin puhutaan sosiaali- ja hyvinvointivaltiosta.

Euroopassa sosiaalinen turvallisuuden käsite on laajentunut koskemaan turvallisuuden tunnetta työstä, tuloista, työkyvystä ja perheellisyyden aiheuttamista menoista. Niemelän (mts. 29) mukaan Suomessa sosiaalinen turvallisuus on nähty koko yhteiskuntapolitiikan tavoitteeksi. Aineellisen ja sosiaalisen turvallisuuden ohella on korostettu myös henkistä turvallisuutta. Pohjoismainen hyvinvointivaltio on rakennettu sosiaalisen turvallisuuden arvon perustalle.

Kulttuurinen, humanistinen turvallisuuskäsitys

Kulttuurinen, humanistinen turvallisuuskäsitys tarkoittaa Niemelän (2000, 29) mukaan toisista välittävää ja toiset huomioon ottavaa ja erilaisuuden sallivaa kulttuuria.

Humanistiselle kulttuurille ovat vieraita kiihkomielisyyttä, aivopesu ja manipulatio. Ne aiheuttavat turvattomuutta ja henkistä hätää. Välinpitämättömyys taas perustuu itsekeskeisyyteen ja itsekkyyteen ja yhdessä kovien arvojen kanssa aiheuttaa turvattomuutta. (Niemelä 2000, 29.)

Moderni, ekologinen turvallisuuskäsitys

Ekologinen turvallisuuskäsitys liittyy ihmisen toimintaan ja teknistymisen ja teollistumisen aiheuttamiin onnettomuuksiin ja riskeihin. Ekologinen turvallisuuskäsitys on muuttanut ajattelutavan ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta uuteen muotoon. Niemelä (2000, 31) toteaa, että aiemmin ihminen hyödynsi elollista ja elotonta luontoa viljelemällä ja jalostamalla tavaroita teollisuuden avulla. Luonnon hyödyntämisen sijaan nyt kysytään, millaisia haittavaikutuksia ihmisen toiminta aiheuttaa luonnolle.

Ihmisen toiminta ja luonnon hyödyntäminen sekä teknistyminen ovat luoneet uudenlaisia riskejä. Ydinvoiman käyttö, kemianteollisuus, geeniteknologia ja monimuotoinen liikenne niin maalla, merellä kuin ilmassa sisältävät mahdollisuuden suurimittaiseen katastrofiin. Elinympäristön säilyminen ja huoli luonnon saastumisesta ja elämän tuhoutumisesta maapallolla ovat turvattomuuden ja turvallisuuden ydinkysymyksiä. Ekologinen turvallisuuskäsitys merkitsee samalla globaalista turvallisuusajattelua. (Niemelä 2000, 30 – 31.)

Sosiaalinen, yhteisöllinen turvallisuuskäsitys

Niemelän (2000, 31) mukaan sosiaalinen, ihmissuhteisiin liittyvä yhteisöllinen turvallisuuskäsitys koostuu ihmisen lähimmästä perhepiiristä sekä eri yhteisöjen, kuten työ-, koulu-, harrastus- tai asuinyhteisön välisistä sosiaalisista verkostoista. Nämä yhteisöt muodostavat ihmissuhdeturvallisuuden ytimen, jossa tapahtuva väkivaltaisuus, kiusaaminen tai välinpitämättömyys aiheuttaa ihmisessä turvattomuutta. Sekä yhteisöön kuuluminen että yhteisön ulkopuolelle jääminen ovat merkityksellisiä yksilön turvallisuuden tunteen näkökulmasta (Oinas 2012, 88).

Terveydellinen, eksistenttinen turvallisuuskäsitys

Niemelän (2000, 32) mukaan terveydellisessä turvallisuuskäsityksessä on kyse taistelusta sairauksia ja tauteja vastaan. Yhteiskunta taistelee sairauksien aiheuttamaa kipua, kärsimystä, toimintakyvyttömyyttä ja kuolemaa ja niistä aiheutuvaa turvattomuutta vastaan. Kamppailussa ovat mukana koko lääketiede sekä laaja terveyden- ja sairaanhoito.

Niemelä (mts. 32) toteaa, että toimintakyvyn säilyminen on yksi keskeinen turvallisuuden lähde, jonka avulla ihminen hallitsee omaa elämäänsä ja ympäristöään. Vanhuus, sairaudet ja vammaisuus rajoittavat toimintakykyä. Turvattomuutta aiheuttaa myös se, kuinka kauan ihminen joutuu kärsimään kipua ja kokemaan ahdistusta ja avuttomuutta. Hyvän elämän lisäksi on alettu puhua inhimillisestä ja hyvästä kuolemasta. Niemelän (mts. 32) mukaan terveydellinen turvallisuuskysymys on samalla myös ns. itseturvallisuuskysymys. Olemassaolo, sen jatkuvuus ja päättyminen, on syvästi perusturvallisuuskysymys.

3.4. Turvallisuuden kokemus maaseudulla

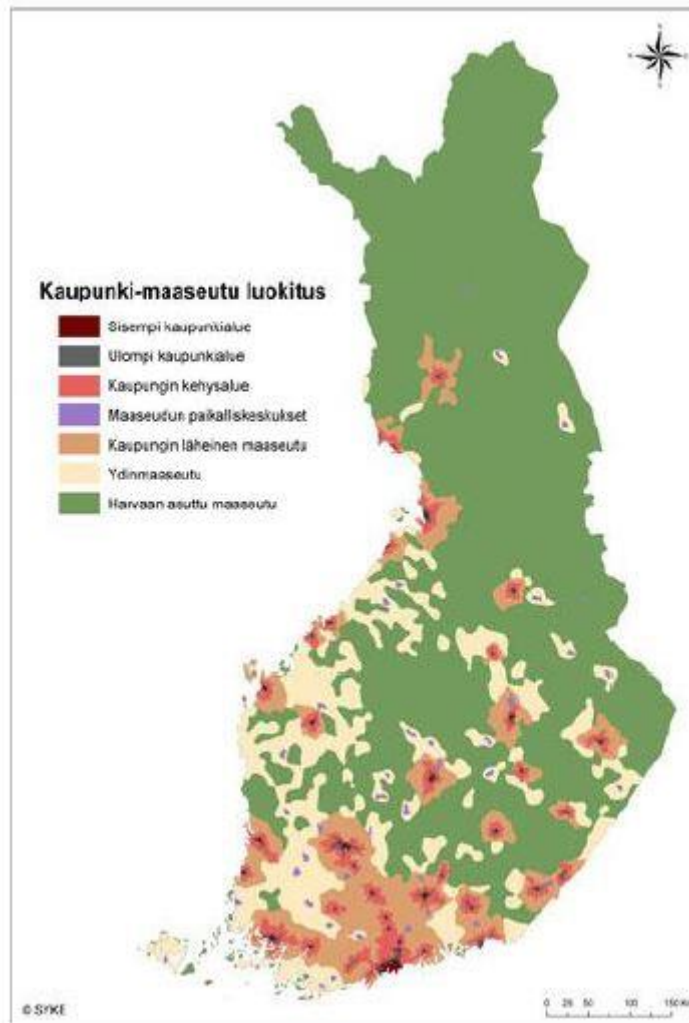
Harvaan asuttujen alueiden turvallisuus ja turvallisuuden tunteen ylläpitäminen liittyvät usein hyvinvointiturvallisuuteen ja sosiaaliseen turvallisuuteen liittyviin kysymyksiin. Harvaan asutuilla alueilla myös turvallisuuspalvelujen saatavuus on keskeinen turvallisuustekijä. (Sisäministeriö 2014a, 13.)

Suomessa on julkaistu Sisäministeriön toimesta kaksi harvaan asuttujen alueiden turvallisuustilannetta käsittelevää raporttia. Ensimmäinen julkaistiin vuonna 2009. Toisen raportin valmistelusta päätettiin valtioneuvoston periaatepäätöksessä sisäisen turvallisuuden ohjelmasta (VNP 14.6.2012) ja Turvallisuutta harvassa? -tilanneraportti valmistui vuonna 2014. Raportin valmisteluun osallistuivat sisäasiainministeriön poliisi-, pelastus- ja raja-osaston edustajat, Suomen Kuntaliitto, kylätoiminnan edustajat, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK ja Suomen Punainen Risti. (Sisäministeriö 2014a, 11.)

Sisäministeriön (mts. 15 - 16) Turvallisuutta harvassa? -tilanneraportissa todetaan, että Tilastokeskus (2010) määrittelee harvaan asutut alueet maaseutumaisiksi kunniksi, joiden väestöstä alle 60 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000, sekä kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 %, asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000.

Sisäministeriön (mts. 16) raportissa esitetään myös Suomen Ympäristökeskuksen (2013, 2) laatima uusi maantieteellinen luokitus, jossa Suomen alueet on jaettu seitsemään eri luokkaan: sisempi kaupunkialue, ulompi kaupunkialue, kaupungin kehysalue, maaseudun paikalliskeskus, kaupungin läheinen maaseutu, ydinmaaseutu ja harvaan asuttu maaseutu (kuva 4). Luokituksen mukaan Suomen pinta-alasta lähes

70 % on harvaan asuttua maaseutua, jolla asuu vain noin 6 % väestöstä. Kaupungeissa tai niiden kehysalueilla asuu 70 % Suomen väestöstä.

Kuva 4. Uusi maantieteellinen Kaupunki-maaseutu -luokitus (Suomen Ympäristökeskus 2013, 2)

Harvaan asuttujen alueiden turvallisuuteen ryhdyttiin kiinnittämään laajemmin huomiota 1990 -luvulta lähtien toimintaympäristön muutosten vuoksi. Muuttoliike ja palvelujen keskittyminen kasvukeskuksiin on jatkunut edelleen. (Sisäministeriö 2014a, 10.) Sisäministeriön (mts. 10) julkaisemassa tilanneraportissa harvaan asututtujen alueiden turvallisuudesta todetaan, että harvaan asuttuja alueita on Itä- ja Pohjois-Suomen lisäksi koko maan alueella ja alueet ovat keskenään erilaisia.

Pirjo Oinas (2012, 84) on selvittänyt Rovaniemen alueella toteutetussa Kylä kaupungissa -tutkimushankkeessa, kuinka kuntaliitokset ovat vaikuttaneet sivukylien asukkaiden elämään ja arjen sujumiseen. Maaseudun asukkaiden arjessa turvallisuus ja elämän sujuvuus rakentuvat osittain eri tekijöiden varaan, ja toimintatavat ovat erilaisia kuin kaupungeissa. Julkisten palvelujen ollessa kaukana on maaseutualueilla löydettävä keinot, joilla arki on sujuvaa ja tunnettava tahot, joilta saa tarvittaessa apua. Kotitalouksien omatoiminen varautuminen ja kyläläisten yhteistyö korostuvat, kun tiedetään, että viranomaisavun saaminen voi kestää kauan.

Arkielämän sujuvuus ja turvallisuuden tunne ovat kytkeytyneet toisiinsa. Henkilön yksilöllisistä ominaisuuksista riippuu, mitkä arjessa tapahtuvat häiriöt häneen vaikuttavat ja millaisella voimakkuudella. (Oinas 2012, 85.)

Nykyisessä postmodernissa yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ovat tulleet aiempaa vaikeammin ennustettaviksi ja yksilön oma vastuu tulevaisuutensa suunnittelusta ja turvaamisesta korostuu aiempaa enemmän. Yksilölliset erot vastuunoton kyvyssä, taidoissa ja mahdollisuuksissa ovat suuria, ja joissakin tapauksissa turvallisuus ja varsinkin turvallisuudentunne voi heikentyä huomattavasti vastuun siirtyessä yksilölle. (Oinas 2012, 86.)

Merkittävimpiä maaseudun asukkaiden huolenaiheita ovat Oinaan (2012, 88) mukaan:

- teiden kunto
- julkiset liikenneyhteydet
- huoli omasta ja läheisten terveydestä
- terveyskeskuspalvelujen saatavuus.

Pitkien etäisyyksien vuoksi kulkuyhteyksien toimivuus vaikuttaa arkielämän sujuvuuteen. Ikääntymisen myötä terveydentilaan liittyvät ongelmat yleensä lisääntyvät ja liikkumisvaikeudet saattavat vaikeuttaa sosiaalisten suhteiden ylläpitoa sekä lisätä turvattomuuden tunnetta (Oinas 2012, 88.)

Oinaan (2012, 87 - 88) mukaan arkielämässä kyläasukkaiden identiteettiä määrittää kyläläisyys eli kuuluminen kyläyhteisöön ja kiinnittyminen naapurustoon ja asuinympäristöön. Yksilön turvallisuuden tunteen näkökulmasta sekä yhteisöön kuulumisen että sen ulkopuolelle jääminen ovat merkityksellisiä. Kyläyhdistysten ja muiden järjestöjen toiminta harvaan asutuilla seuduilla voi olla turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen ylläpitämisessä merkityksellinen. Samaan aikaan sitoutuminen tällaiseen toimintaan kuitenkin vähenee (Keski-Suomen liitto 2015, 17).

Elinkeinorakenne vaikuttaa yksilöiden ja yhteisöjen turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Maataloudessa on tapahtunut suuria muutoksia tilojen määrän vähentyessä ja jäljelle jääneiden maatilojen keskimääräisen koon kasvaessa. (Sisäministeriö 2014a, 29.) Talouden ja maailmanmarkkinatilanteen heilahtelut vaikuttavat yrityksiin, esimerkiksi viljelijöiden tulotasoon, ja samalla alueen muihin yrityksiin ja paikalliseen väestöön. Metsäteollisuuspaikkakunnilla työllisyystilanne voi muuttua nopeasti suuren työnantajan, esimerkiksi paperitehtaan, lisätessä tai vähentäessä työntekijöitään. Elinvoiman väheneminen aiheuttaa työttömyyttä, sosiaalisia ongelmia ja turvattomuuden tunnetta. Luotettavilla tietoverkkoyhteyksillä ja tiestön kunnolla on yritysten sijoittumisen kannalta suuri merkitys. (mts. 29.)

Palveluverkoston harvenemisesta ja muista hankaluuksista huolimatta maaseudun asukkaat kokevat tutut ja turvalliset ihmissuhteet sekä

asuinympäristön arjen turvallisuutta lisäävinä tekijöinä. Maaseutuyhteisössä asumiseen liittyy sosiaalisen turvallisuuden ja luottamuksen kannalta olennaisia toimintamalleja ja -tapoja. Keskeisellä sijalla on yhteisöllinen huolenpito. (Oinas 2012, 89 – 90.)

Keski-Suomen Kylät ry:n (2014a, 9) Turvaverkko -hankkeen loppuraportissa mainitaan, että kyläyhdistysten resilienssi (kestävyys) on pitkälti yksittäisten kansalaisten taitojen varassa. Kylä voi yhteisesti ja suunnitellusti toimien luoda ympärilleen paikallistoiminnan turvaverkon, joka muodostaa kylästä huolehtivan yhteisön.

Maaseudulla asuvat kokevat turvallisuuden yhdeksi maaseudun vetovoimatekijäksi, ja Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) Maaseutukatsauksen (Ponnikas, Voutilainen, Korhonen & Kuhmonen 2014, 52) esittämän kansalaiskyselyn tulosten mukaan 88 % kyselyyn vastanneista piti maaseudulla asumista turvallisena. Vastauksista ilmenee, ettei esimerkiksi väkivaltaa tarvitse monen mielestä pelätä.

Sisäministeriön (2014a, 24) harvaan asuttujen alueiden turvallisuusraportin mukaan ulkomailta Suomeen tulleet liikkuvat rikollisryhmät ja ulkomaalaiset kerjäläiset olivat EU:n vapaan liikkumisen aiheuttamia kielteisiä ilmiöitä ja saattoivat lisätä turvattomuutta ja turvallisuusongelmia. Tämän jälkeen tilanne muuttui lyhyessä ajassa, kun vuoden 2015 aikana Suomeen saapui turvapaikanhakijoita ennennäkemätön määrä, yhteensä yli 32 000 henkilöä. Vuonna 2014 turvapaikkaa haki noin 3 600 henkilöä. Turvapaikanhakijoiden suuri määrä on ollut haaste viranomaisille, ja tilanne on lisännyt yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriöitä. (Sisäministeriö 2016a, 45.)

Maaseutukatsauksen (Ponnikas, ym. 2014, 18 – 19) mukaan vapaa-ajan asutuksen alueet ovat laajentuneet viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana. Etelä-Suomen rannikoiden ja Järvi-Suomen perinteisten vapaa-ajan asutuksen alueiden lisäksi kesämökkien rakentaminen on levinnyt Keski-Suomeen, Savoan ja Pohjois-Karjalaan. Mökkien määrä matkailukeskusten ympärillä on myös kasvanut eri puolilla Suomea. Maaseudun menettäessä väestöään asuinrakennuksia jää vaille vakituisia asukkaita ja moni rakennus siirtyy vapaa-ajan käyttöön. Maaseutukatsauksen (mts. 18 – 19) mukaan matkailu ja virkistyskäyttö, kuten metsästys ja retkeily, ovat nousseet ruuantuotannon rinnalle maaseudun elinkeinoina. Vapaa-ajan asukkaat ja matkailijat vaikuttavat myös sosiaaliseen elämään, he lisäävät palvelujen kysyntää ja myös pysyvää asutusta maaseudulle.

Matkailualueiden ja vapaa-ajan asuntojen käyttö keskittyy loma-aikoihin ja lisää harvaan asuttujen alueiden viranomaispalvelujen kysyntää. Rikosten ja onnettomuuksien mahdollisuus kasvaa siellä, missä ihmisiä on paljon. Alkoholin käyttö lisää tapaturmariskiä. Kriisi- ja häiriötilanteen sattuessa harvaan asutulla alueella vapaa-aikaansa viettävien voi olla hankalaa saada apua. Heillä ei yleensä ole samanlaista paikallistuntemusta kuin paikallisilla asukkailla ja yhteinen puhuttu kieli saattaa puuttua.

Matkailulle alueen turvallinen maine on tärkeä myyntivaltti. (Sisäministeriö 2014a, 42, 83.)

Sisäministeriön (2014a, 83) raportissa todetaan, että harvaan asuttujen alueiden turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta voidaan parantaa viranomaisten ja järjestöjen välistä yhteistyötä lisäämällä. Kylillä laadittujen turvallisuussuunnitelmien määrä on lisääntynyt viime vuosina ja ne ovat lisänneet kyläläisten turvallisuuden tunnetta. Parhaita tuloksia saavutetaan silloin, kun kunta ja muut viranomaiset tukevat kylien turvallisuustyötä. Poikkeus- ja häiriötilanteissa on tärkeää kyetä toimimaan järjestelmällisesti. Toimijoiden yhteistyö ja viestintä on tärkeää, samoin kuin kansalaisten kyky toimia ja selviytyä sekä auttaa apua tarvitsevia esimerkiksi pitkän sähkökatkon aikana. Kylien turvallisuussuunnitelmissa voidaan sopia myös yhteistoiminnasta häiriötilanteiden sattuessa. (Sisäministeriö 2014a, 83.)

3.5. Yksilön turvallisuus

Sosiaali- ja terveysministeriön (2013) Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoiteohjelmassa vuosille 2014 – 2020 todetaan, että Suomesta on viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana tullut turvallisempi paikka monilla mittareilla. Liikennekuolemien ja työpaikalla tapahtuneiden kuolemien määrissä on ollut tasaista laskua. Järjestelmällinen työ turvallisuuden parantamiseksi on vähentänyt myös lasten tapaturmaisia kuolemia. Tapaturmien, etenkin koti- ja vapaa-ajan tapaturmien määrä on lisääntynyt ja niiden seurausten vaatimien resurssien osalta tapaturmat ovat eräs suurimmista kansanterveysongelmistamme. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 45.)

Väestön ryhmittely ikäluokkien mukaan vaihtelee eri tieteenalojen tarpeista riippuen. Tilastokeskuksen (Korpinen, sähköpostiviesti 13.5.2016) mukaan jotkin tieteenalat, kuten väestötiede ja sosiaalitiede, määrittelevät tutkimusryhmiä iän mukaan, esimerkiksi vanhuksiin. Korpisen mukaan tilastoissa käytetään vain harvoja ikään perustuvia luokitteluja. Esimerkiksi lapsi on alaikäinen, eli alle 18 -vuotias, ja työlliseen työvoimaan kuuluvat ovat joko 15 – 64 -vuotiaita tai 15 – 74 -vuotiaita.

Lapset ja nuoret

Lapset oppivat turvallisuuteen liittyviä asenteita, tapoja ja käytäntöjä kotona. Vanhempien tulisi kiinnittää huomiota antamaansa esimerkkiin. Kodin turvallisuudessa suurin vastuu on asukkaalla itsellään. Tietoja ja taitoja lisäämällä kansalaiset voivat ottaa omaa vastuuta turvallisuudestaan. Markkula ja Öörni (2009, 62) mainitsevat kansallisessa lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelmassa, että rakentamisen ja tuotteiden määräyksillä kodin turvallisuuteen voidaan jossakin määrin vaikuttaa. Kaavoituksessa ja rakentamisessa turvallisuuden tulisi olla yksi lähtökohdista.

Lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelmassa (Markkula & Öörni 2009, 9) todetaan, että liikennetapaturmat, etenkin kevyen liikenteen onnettomuudet, ovat lasten keskeisimpiä tapaturman aiheuttajia. Kaatumiset, törmäykset ja putoamiset liikuntatilanteissa vapaa-aikana ja kodin ympäristössä ovat tyypillisiä lapsille ja aiheuttavat sairaalahoitoa vaativia vammoja. Pienillä lapsilla myrkytykset ovat yleensä tahattomia. Veteen vajoaminen ja hukkuminen on pienillä lapsilla tavallisempaa, kuin vanhemmilla lapsilla tai nuorilla. (Markkula & Öörni 2009, 9.)

Lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelman (Markkula & Öörni 2009, 10) mukaan nuorten liikennetapaturmat johtavat muita tapaturmia useammin kuolemaan. Haasteena on nuorten riskikäyttäytyminen. Kaatumiset ja törmäykset liikuntatilanteissa vaativat usein sairaalahoitoa. Nuorten ja murrosikäisten myrkytyksiin liittyy tahallisuutta, kuten päihdyttävien aineiden yliannostusta, lääkkeiden väärinkäyttöä ja itsetuhoisuutta. Vesiliikenneonnettomuuksissa nuorten riskikäyttäytyminen ja päihdyttävät aineet johtivat hukkumisiin. Nuorten itsemurhat ja itsensä vahingoittaminen alkavat yleistyä 13 vuoden iässä. Haasteena ovat mielenterveyspalveluiden saatavuus ja toimivan hoitokokonaisuuden luominen nuorille. (Markkula & Öörni 2009, 10.) Koulutus ja harrastusjärjestöjen toimintaan osallistuminen on yksi tärkeimmistä keinoista nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja työelämään pääsemiseksi (Sisäministeriö 2014a, 36).

Työikäiset

Suomessa rekisteröidään sairaaloiden hoitoilmoitusrekisteriin sairaalahoitoa vaatineet vakavat tapaturmat. Myös kuolemansyytilastojen laatua voidaan pitää luotettavana, sillä laki kuolemansyyntilastojen selvittämisestä edellyttää tilastointia. Näiden rekistereiden ulkopuolelle jäävien lievempien tapaturmien tai vammojen, kuten ruhjeiden ja nyrjähdysten, lukumäärää on selvitetty UHRI -tutkimuksella seitsemän kertaa vuosina 1980 – 2009. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 36.)

Tilastokeskuksen (2014) julkaiseman vuoden 2013 kuolemansyytilaston mukaan työikäisten (15 – 64 -vuotiaiden) osuus kaikista kuolleista oli 9 200 henkeä eli 18 %. Työikäisinä kuolleista joka neljäs oli mies ja naisia oli joka kymmenes. Yli puolet työikäisinä kuolleista menehtyi kasvaimiin (29 %) ja verenkierroelinten sairauksiin (22 %). Tapaturmaisesti kuoli joka kymmenes. Alkoholiperäisiin syihin kuolleiden osuus oli 15 % eli 1 400 työikäistä vuonna 2013. Kuolemista 8 % johtui itsemurhasta.

Impisen, Nissisen & Lillsunden (2015) mukaan työikäisille tapahtuvien tapaturmien taustalla ovat usein alkoholi, huumeet ja lääkkeet. Huumausaineiden aiheuttamat myrkytykset ovat etenkin 20 – 40 -vuotiaiden ongelma, kun 50 - 65 -vuotiailla alkoholimyrkytykset ovat yleisempiä. Työikäisille miehille sattuu vakavia tapaturmia, jotka johtavat kuolemaan tai sairaalahoitoon. Yleisimmät kuolemaan johtaneiden tapaturmien syyt ovat myrkytysten lisäksi kaatumiset ja putoamiset, liikenneonnettomuudet, hukkumiset ja tulipalot.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2013, 38) mukaan Suomen tapaturmakuolleisuus on selvästi korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa. Suuri osa sairaalahoitoa vaatineista tapaturmista sattuu kotona, lenkkipolulla tai muussa vapaa-ajan vietossa. Tapaturmia voidaan ehkäistä esimerkiksi työpaikoilla ja liikenteessä lainsäädännön ja valvonnan avulla.

Ikääntyneet

Suomi on yksi Euroopan nopeimmin ikääntyvistä maista. Lounamaa, Pajala & Paljärvi (2013, 14) selvittivät IKATek -projektissa teknologioiden ja tuotteiden mahdollisuuksia parantaa iäkkäiden turvallisuutta ja ehkäistä tapaturmia. He mainitsevat, että Suomessa ylitettiin miljoonan 65 vuotta täyttäneen henkilön raja heinäkuussa 2012. Yli 65 -vuotiaiden osuus väestöstä saavuttaa huippunsa vuoteen 2030 mennessä, jonka jälkeen suhteellinen ikääntyminen alkaa Suomessa tasoittua. Eläkeläisten terveydentila paranee ja aktiivinen toiminta yhteiskunnassa jatkuu vielä eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Toimintakyky alenee vasta myöhemmällä iällä, vaikkakin iäkkäiden toimintakyvyssä on suurta yksilöllistä vaihtelua. Kotona asuu entistä enemmän iäkkäitä, joiden liikkumis- tai toimintakyky on alentunut tai joilla on muistisairaus. Sisäasiainministeriön (2011) julkaisun mukaan yksin asuvista ikääntyneistä 20 % oli vuonna 2011 yli 74 -vuotiaita ja lähes 80 % yksin asuvista oli naisia. Yleisin syy yksinasumiseen oli leskeksi jääminen.

Kotitapaturmat ovat iäkkäiden yleisin tapaturmatyyppi. Kotitapaturmaksi luetaan kotona, mökillä tai muussa asunnossa sisällä tai piha-alueella sattunut tapaturma. 65 – 74 -vuotiaat miehet loukkaavat itsensä vakavasti useimmiten huolto-, korjaus- ja rakennustöissä ja samanikäiset naiset ulkona liikkumisen yhteydessä piha-alueella. Yli 74 -vuotiaiden kotitapaturmista lähes 60 % tapahtui sisällä, yleisimmin tapahtumapaikka oli olohuone tai keittiö. Tapaturmaisesti kuolleista lähes puolet on yli 65 -vuotiaita, ja iäkkäillä yleisin kuolemaan johtanut syy on kaatuminen tai putoaminen matalalta. (Lounamaa ym. 2013, 14 - 15.)

Kaatumiseen johtavia sisäisiä syitä ovat muun muassa henkilön sairauden hoitoon käytettävän lääkityksen haitta- tai yhteisvaikutukset, ikä, aiemmat kaatumiset ja kaatumisen pelko. Kaatumiselle altistavat erityisesti heikko lihasvoima ja liikkumiskyky, tasapainovaikeudet ja vähäinen fyysinen aktiivisuus. Etenkin näihin tekijöihin puuttumalla voidaan kaatumisia ennaltaehkäistä parhaiten. Ulkoisia syitä kaatumiselle ovat esimerkiksi väärin valitut jalkineet, kävelypinnan ominaisuudet, huono valaistus sekä wc:n ja kylpyhuoneen ominaisuudet. Kaatuminen aiheuttaa usein lonkkamurtuman, joka vaatii aina leikkaushoitoa. (Lounamaa ym. 2013, 17.)

Pohjois-Suomessa, Pudasjärven Siuruankylällä asuvia yli 75 -vuotiaita haastateltiin opinnäytetyöhön (Fali & Koivukangas 2011), jossa tarkasteltiin vanhusten kokemaa turvallisuutta. Haastattelujen tulosten perusteella mahdollisuus kuulua johonkin yhteisöön, josta saa ymmärtämystä, tukea ja apua, lisäsi turvallisuutta. Tärkeimmiksi auttajiksi koettiin omat lapset. Seurakunnan työntekijöiden kotikäynnit koettiin

myös tärkeiksi. Itsenäisyys ja mahdollisuus liikkumiseen joko omalla autolla tai kuljetuspalvelujen avulla lisäsivät turvallisuutta. Kyselyn tuloksista ilmeni, että riittävän hyvä terveys sekä liikkumis- ja toimintakyky, turvasivat arjesta selviytymisen ja kotona itsenäisesti asuminen mahdollisimman pitkään (mts. 41.) Mahdollisuus saada ulkopuolista apua esimerkiksi naapurilta tai kylätalkkarilta lisäsi turvallisuutta (mts. 34).

Fali ja Koivukangas (2011, 42) toteavat, että kyselyn tulokset paljastivat yli 75 -vuotiaiden haastateltujen kokemiksi turvallisuusuhkiksi terveyden heikkenemisen ja turvattomuuden. Turvattomuuden kokemusta lisäsivät erityisesti terveyspalvelujen heikkeneminen, yleisten kulkuyhteyksien puuttuminen, yksinäisyys, pitkät välimatkat omaisten tai palvelujen luo sekä erilaiset pelot, kuten kaatumisen tai ryöstetyksi tulemisen pelko.

3.6. Turvallisuusjohtaminen

Turvallisuusjohtaminen on kokonaisvaltaista turvallisuuden hallintaa, jossa yhdistyvät sekä menetelmien että ihmisten johtaminen. Siinä huomioidaan niin lakisääteinen kuin omaehtoinenkin turvallisuuden hallinta. (Työsuojeluhallinto 2010, 6.)

Turvallisuusjohtamista kuvataan usein yritysmaailman toimien, kuten työturvallisuuden ja työterveyden kannalta. Kuvasta 5 ilmenee, että turvallisuusjohtaminen on organisoitua toimintaa, jolle on oltava selkeät lähtökohdat ja päämäärät, ja toiminnan vaikutuksia mitataan ja niistä tiedotetaan. Turvallisuusjohtamisella pyritään ylläpitämään ja parantamaan yrityksen työturvallisuutta ja työterveyttä ehkäisemällä työstä aiheutuvia sairauksia ja työtapaturmia. Tavoitteena on myös parantaa työn laatua ja tuottavuutta. Konkreettinen, käytännön toiminta pitää sisällään vaarojen tunnistamisen ja riskien arvioinnin ja tavoitteiden asettamisen havaittujen riskien pienentämiseksi hyväksyttävälle tasolle. Turvallisuusjohtaminen on osa yrityksen normaalia johtamista. (Työsuojeluhallinto 2010, 8.)

Kuva 5. Turvallisuusjohtaminen Työsuojeluhallinnon näkökulmasta (Työsuojeluhallinto 2010, 8)

Turvallisuusjohtamisen yksi keskeinen työkalu on riskien arviointi. Turvallisuuskulttuuri, eli esimerkiksi yrityksen tapa toimia turvallisuuden suhteen, vaikuttaa turvallisuusjohtamiseen. (Työsuojeluhallinto 2010, 6.)

3.6.1. Turvallisuuskulttuuri

Työsuojeluhallinnon (2010, 5) määritelmän mukaan turvallisuuskulttuuri heijastaa organisaation toimintaperiaatteisiin sisältyviä perusarvoja, normeja, oletuksia ja odotuksia. Kuvassa 6 esitetään turvallisuuskulttuuri kaaviona. Turvallisuuskulttuuri sisältää turvallisuuden hallinnan ja siihen liittyvät menettelytavat turvallisuusjohtamisen toteuttamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sekä ihmisten johtamista, kuten heidän motivointiaan ja osaamisen ylläpitämistä että menetelmien ja toimintatapojen johtamista, kuten riskien arviointia ja koulutusta. Hämeen Pelastusliiton koulutussuunnittelija ja turvallisuuskouluttaja Eeva Koivula (suullinen lähde 18.1.2014) toteaa, että turvallisuuskulttuuri määrittelee turvallisuuteen liittyvää toimintaa maaseudun haja-asutusalueella ja kylissä paremmin, kuin pelkkä turvallisuusjohtaminen.

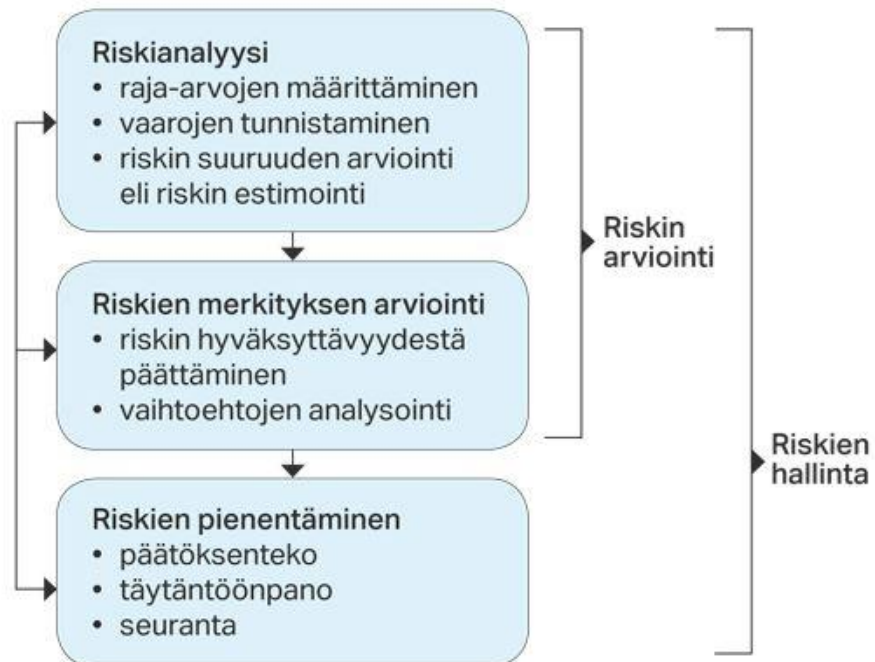
Kuva 6. Turvallisuuskulttuuri (Työsuojeluhallinto 2010, 6)

Koivulan (suullinen lähde 18.1.2014) mukaan kyläyhdistyksen hallituksen tehtävänä on motivoida, kannustaa ja tukea kylän turvallisuustyötä ja -osaamista. Kylän ilmapiiristä pyritään luomaan turvallisuutta tukeva. Kylällä on yhteinen päätös kylän turvallisuuden parantamisesta, johon kaikki osallistuvat. Turvallisuustyö on osa jokaisen kyläläisen normaalia toimintaa. Palautteen antaminen ja avoimuus ja selkeä tiedottaminen tukevat turvallisuutta.

3.6.2. Riskien hallinta

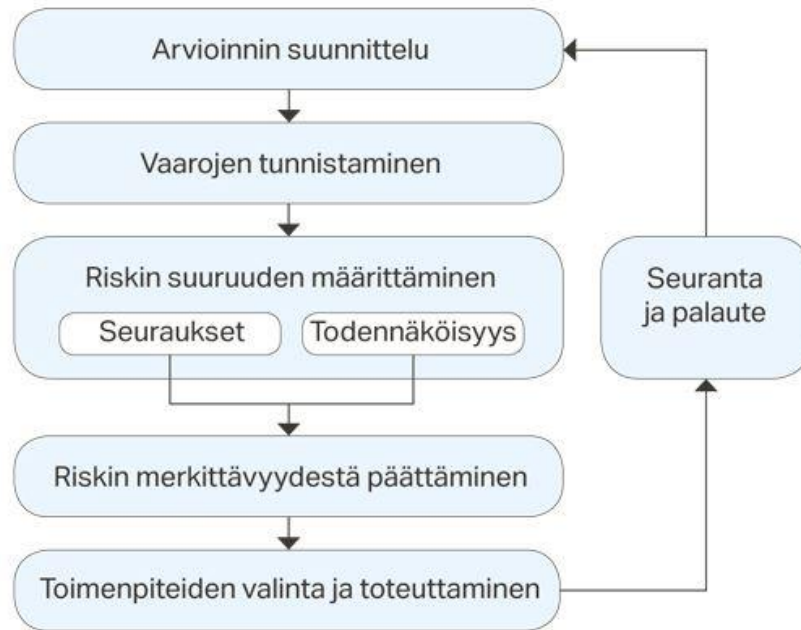
Riski tarkoittaa haitallisen tapahtuman todennäköisyyttä sekä tapahtuman vakavuutta (Työsuojelu 2015a). VTT:n (2015) mukaan liiketoimintaan ja organisaatioiden toimintaan liittyy aina riskejä. Riski voi kohdistua esimerkiksi henkilö-, ympäristö- tai prosessiturvallisuuteen, toiminnan jatkuvuuteen tai sen häiriöttömyyteen. Riskien tunnistaminen, analysointi ja niiden merkityksen arviointi ovat riskienhallinnan perusta.

Työsuojelu (2015a) määrittelee riskien hallinnan kokonaisnäkemykseksi vaaroista ja toimenpiteistä vahinkojen pienentämiseksi tai poistamiseksi. Kuvassa 7 on esitetty riskien hallinnan osa-alueet. Riskien hallinta sisältää riskien arvioinnin eli riskianalyysin ja riskien merkityksen arvioinnin sekä riskien pienentämiseen tähtäävät käytännön toimenpiteet. (Työsuojelu 2015a.)

Kuva 7. Riskien hallinnan osa-alueet. (Työsuojelu 2015a)

Kuvassa 8 on esitetty riskien arvioinnin vaiheet. Vaarat pitää ensin tunnistaa. Tämän jälkeen määritetään vaaran aiheuttaman riskin suuruus sekä todennäköisyys riskin toteutumiselle. Jos riski on merkittävä, valitaan tarkoituksenmukaiset turvallisuustoimenpiteet riskin hallitsemiseksi, eli riskin pienentämiseksi tai poistamiseksi. Toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan ja kehitetään jatkuvasti. (Työsuojelu 2015b.)

Kuva 8. Riskien arvioinnin vaiheet (Työsuojelu 2015b)

Monet riskianalyysimenetelmät perustuvat ryhmätöskentelyyn. Työryhmän jäseniltä edellytetään motivaatiota ja halua jakaa asiantuntemustaan. Riskianalyysiä käytetään päätösten tukena, joten sen laadukas dokumentointi on tärkeää. (VTT 2015.)

Riskien arviointiin käytetään sitä varten suunniteltua lomaketta. Riskinarviointilomakkeita on laadittu erilaisten riskien tunnistamiseen monille eri aloille. Esimerkkinä on Työterveyslaitoksen (2014) riskinarviointilomake matkailuyrityksen käyttöön. (Kuva 9).

Laatijat			Päivämäärä	
Kohde				
Tunnistettu vaaratekijä	Vaaratilanteen kuvaus	Riskin suuruus*	Toimenpiteet	Vastuuhenkilö ja toteutusaikataulu

Kuva 9. Riskinarviointilomake matkailuyrityksen käyttöön (Työterveyslaitos 2014.)

Riskinarviointilomakkeelle kootaan omille riveilleen vaaran tai riskin aiheuttajat ja vaaratilanteen kuvaus. Lisäksi arvioidaan riskin suuruus, suoritettavat toimenpiteet ja toteutusaikataulu vastuuhenkilöineen.

Riskien suuruus (kuva 10) arvioidaan riskimatriisin avulla, tapahtuman todennäköisyyden sekä seurausten vakavuuden perusteella.

Tapahtuman todennäköisyys	Seurausten vakavuus		
	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	1. Merkityksetön riski	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski
Mahdollinen	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski
Todennäköinen	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski	5. Sietämätön riski

Kuva 10. Riskimatriisi (Työterveyslaitos 2014. Riskinarviointimenetelmä matkailuyritykselle)

Esimerkiksi, jos riskimatriisin avulla arvioidaan riskin tapahtumisen todennäköisyydeksi ”mahdollinen” ja seurausten vakavuudeksi ”vakava”, on kyseessä merkittävä riski. Toimenpiteenä (kuva 11) on, että riskiä on pienennettävä mahdollisimman nopeasti.

Riski	Toimenpiteet
Merkityksetön	Ei vaadi toimenpiteitä
Vähäinen	Seuranta, että riski pysyy hallinnassa
Kohtalainen	Riskiä pienennettävä
Merkittävä	Riskiä pienennettävä mahdollisimman nopeasti
Sietämätön	Työt pysäytettävä kunnes riskiä on pienennetty

Kuva 11. Eri riskitasojen vaatimat toimenpiteet matkailuyrityksessä (Työterveyslaitos 2014. Riskinarviointimenetelmä matkailuyritykselle)

Lakisääteisesti työnantaja on velvollinen seuraamaan työolosuhteita, selvittämään esiintyvät vaarat ja arvioida niistä aiheutuvat riskit. Työterveyslaitoksen (2013) mukaan ammattikohtaisia työsuojelun Safety Check -tarkastuslistoja on laadittu maa- ja metsätalouden lisäksi palvelu-, rakennus-, teollisuus- ja kuljetusalueille. Esimerkiksi Maatalouden työolojen kehittämiseksi eläintenhoitotyössä on olemassa Turvallisuuden tarkistuslista.

3.7. Turvallisuuteen liittyvä lainsäädäntö

Suomen lainsäädännössä on useita lakeja, joissa määritellään turvallisuuteen liittyvistä, niin viranomaisille kuin yksilöillekin kuuluvista oikeuksista ja velvollisuuksista. Suomen perustuslain (11.6.1999/731) mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen,

koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Yksilön oikeuksista on kirjattu perusoikeuksissa ja jokamiehenoikeuksissa. Yksilölle määrätään velvollisuuksia muun muassa pelastuslaissa, poliisilaissa ja tieliikennelaissa. (Pekkarinen, suullinen lähde 11.1.2014.) Yksilöllä on velvollisuus esimerkiksi huolehtia omalta osaltaan rakennusten paloturvallisuudesta ja poistumisturvallisuudesta. Viranomaiset, elinkeinoelämä ja järjestöt huolehtivat turvallisuudesta ja asukkaiden hyvinvoinnista. Lakeja ja säädöksiä muutetaan ja tarkennetaan ajoittain. Turvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä esitetään liitteessä 1.

3.7.1. Pelastuslaki 29.4.2011/379

Pelastuslain (29.4.2011/379) tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain soveltamisalasta säädetään ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta ehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia, varautua onnettomuuksiin sekä toimintaan onnettomuuksien uhatessa tai sattuesssa, rajoittaa onnettomuuksien seurauksia, rakentaa ja ylläpitää väestönsuojia sekä osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen. Lisäksi laissa säädetään pelastustoimen viranomaisten tehtävistä, joihin kuuluvat edellä mainittujen tahojen ohjaus, neuvonta, valistus ja valvonta sekä lisäksi ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaus onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa. Lisäksi laissa säädetään pelastustoimen viranomaisten organisaatiosta, hallinnosta ja toimivallasta. Pelastuslain mukainen toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että se on mahdollista myös valmiuslain (1080/1991) mukaisissa poikkeusoloissa. (PeL29.4.2011/379, 2 §.)

Pelastuslain (29.4.2011/379) 3 § säättää yleisestä toimintavelvollisuudesta tulipalon tai onnettomuuden uhatessa tai tapahtuessa. Jokaisen velvollisuutena on viipymättä ilmoittaa vaarassa oleville ja tehdä hätäilmoitus sekä ryhtyä kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin. Jokaisella on huolellisuusvelvollisuus tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi (PeL29.4.2011/379, 4 §.) Tulen käsittelyssä on oltava varovainen ja huolehdittava riittävästä varotoimista (PeL29.4.2011/379, 5 §). Avotulen ja nuotion sytyttäminen on kielletty metsä- tai ruohikkopalon tai muun tulipalon vaaran ollessa ilmeinen eikä avotulta saa tehdä toisen maalle ilman maanomistajan lupaa (PeL29.4.2011/379, 6 §). Kulotus on tehtävä siihen perehtyneen metsäammattilaisen valvonnassa ja kulotuksesta on ilmoitettava ennakolta pelastuslaitokselle (PeL29.4.2011/379, 7 §, 8 §).

Pelastuslaissa määrätään yksilön omatoimisesta varautumisesta ja kodin pelastussuunnittelusta. Omatoiminen varautuminen tarkoittaa tulipalojen ja vaaratilanteiden syntymisen ehkäisemistä, varautumista henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa sekä varautumista tulipalojen sammuttamiseen ja muihin omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin. Rakennuksen omistajan on turvattava poistuminen tulipalon tai vaaratilanteen sattuesssa sekä helpotettava pelastustoimintaa. (PeL29.4.2011/379, 14 §, 15 §.)

Pelastussuunnitelmavelvollisten pakolliseen pelastussuunnitelmaan tulee sisältyä määritellyt asiat. Velvollisia ovat mm. toiminnanharjoittajat, laitokset sekä yli viiden asunnon rivitaloyhtiöt ja kerrostalot. Pelastussuunnitelmasta vastaa rakennuksen haltija. Pelastussuunnitelmassa on oltava selostus:

1. vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä
2. rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyistä
3. asukkaille ja muille henkilöille annettavista ohjeista onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi
4. mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä. (PeL29.4.2011/379, 15 §.)

Huoneiston haltija on velvollinen huolehtimaan, että palovaroittimia ja muita tulipalosta varoittavia laitteita on asunnossa riittävästi (PeL29.4.2011/379, 17 §). Yksityisen henkilön ei ole pelastuslain mukaan tehtävä kotiinsa pelastussuunnitelmaa, mutta pelastusalan toimijat suosittelevat sitä, koska se tukee omatoimista varautumista. (Koivula, sähköpostiviesti 21.6.2016.)

Onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi pelastuslaitoksen tulee toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön. (PeL29.4.2011/379, 42 §).

3.7.2. Tieliikennelaki 3.4.1981/267

Tieliikennelaissa määrätään tienkäyttäjän yleiset velvollisuudet. Tienkäyttäjän on noudatettava liikennesääntöjä sekä muutenkin olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta vaaran ja vahingon välttämiseksi. Tienkäyttäjä ei saa tarpeettomasti estää tai häiritä liikennettä. (TLL3.4.1981/267, 3 §.)

Tieliikennelaissa määrätään varovaisuusvelvollisuudesta kevyttä liikennettä kohtaan. Ajoneuvon kuljettajan on kohdatessaan tai ohittaessaan jalankulkijan, polkupyöräilijän tai mopoilijan annettava tälle ajoneuvon koko ja nopeus huomioon ottaen turvallinen tila tiellä. Kuljettajan on erityisesti varottava lähestyessään pysäytettyä koululaiskuljetusautoa, linja-auto tai raitiovaunua sekä lapsia, vanhuksia, vammaisia tai muita, joilla on ilmeisiä vaikeuksia selviytyä turvallisesti liikenteessä. (TLL3.4.1981/267, 30 §.)

Tieliikennelaki määrää yleisestä auttamisvelvollisuudesta seuraavaa: jos joku on liikenneonnettomuuden johdosta joutunut sellaiseen tilaan, että on välttämätöntä heti kuljettaa hänet saamaan hoitoa, jokainen ajoneuvon kuljettaja on velvollinen kuljettamaan hänet. Jos ajoneuvo ei sovellu turvalliseen kuljetukseen ja tarkoituksenmukaisempi kuljetus on saatavissa, kuljettajan on kuitenkin avustettava kuljetuksen järjestämisessä. (TLL3.4.1981/267, 57 §.)

Tieliikennelaisissa määrätään onnettomuuteen osallisen auttamisvelvollisuudesta seuraavaa: tienkäyttäjän, joka syystä tai syyttään on joutunut osalliseksi liikenneonnettomuuteen, on heti pysähdyttävä ja kykynsä mukaan avustettava vahingoittuneita tai avuttomaan tilaan jääneitä sekä muutoinkin osallistuttava niihin toimenpiteisiin, joihin onnettomuus antaa aiheutta. (TLL3.4.1981/267, 58 §.)

3.8. Kyberturvallisuus

Kyberturvallisuus on tietoturvallisuuden alalaji, jolla pyritään sähköisen ja verkotetun yhteiskunnan turvallisuuteen. Kyber-sanan merkityssisältö liittyy yleensä sähköisessä muodossa olevan tiedon käsittelyyn, kuten sähköiseen viestintään ja tiedonsiirtoon, tietotekniikkaan ja tieto- ja tietokonejärjestelmiin, ja kyber-sanaa käytetään lähes poikkeuksetta yhdyssanan määriteosana eikä yksinään. Puhutaan esimerkiksi kyberriskeistä ja kyberuhkista. Sana *kyber* tulee kreikan sanasta *kybereo* – ohjata, opastaa, hallita. (Valtioneuvosto 2013, 11 – 12.)

Kyberuhkat aiheuttavat toteutuessaan välillisiä ja välittömiä vaikutuksia yhteiskunnalle, yrityksille ja yksittäisille ihmisille. Uhkia muodostavat toimijat ovat aiempaa ammattimaisempia ja niihin voidaan laskea kuuluviksi myös valtiolliset toimijat. (Valtioneuvosto 2013, 1.) Linnéll, Majewski ja Salminen (2014, 15) toteavat, että uhkien lisäksi kyberturvallisuuteen liittyy myös monia mahdollisuuksia, kuten yritysten, hallinnon ja muiden organisaatioiden toiminnan laajentaminen, tehostaminen ja kustannusten alentuminen. Kyberturvallisuus on tasapainottelua mahdollisuuksien ja uhkien välillä.

Valtioneuvosto on 24.1.2013 antanut periaatepäätöksen Suomen kyberturvallisuusstrategiasta. Nykyinen tietoyhteiskunta on rakentunut toimivien tietoverkkojen ja -järjestelmien varaan ja on näin ollen erittäin haavoittuva niihin kohdistuville häiriöille. Tätä toisistaan riippuvaista ja moninaista sähköisessä muodossa olevaa tietojenkäsittely-ympäristöä on alettu kansainvälisesti kutsua kybertoimintaympäristöksi. (Valtioneuvosto 2013, 1.)

Valtiovallan keskeisimpiä tehtäviä on yhteiskunnan turvallisuudesta huolehtiminen. Kyberturvallisuus on kiinteä osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja kyberturvallisuusstrategiaprosessi on osa Yhteiskunnan turvallisuusstrategian toimeenpanoa. Kyberturvallisuusstrategiassa kuvataan kyberturvallisuuden visio, toimintamalli ja strategiset linjaukset. (Valtioneuvosto 2013, 2.)

Valtioneuvoston (2013, 3) julkaisemassa Suomen kyberturvallisuuden strategiassa on kuvattu Suomen kyberturvallisuuden visio (kuva 12). Vision mukaan

- Suomi kykenee suojaamaan elintärkeät toimintonsa kaikissa tilanteissa kyberuhkaa vastaan.
- Kansalaisilla, viranomaisilla ja yrityksillä on mahdollisuus tehokkaasti hyödyntää turvallista kybertoimintaympäristöä ja sen

suojaamiseen syntyvää osaamista sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

- Vuonna 2016 Suomi on maailmanlaajuinen edelläkävijä kyberuhkiin varautumisessa ja niiden aiheuttamien häiriötilanteiden hallinnassa.

Kybertoimintaympäristön turvallisuus lisää yksilöiden ja yritysten toiminnan suunnittelua ja tukee kansainvälisesti Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Kyberturvallisuus itsessään on liiketoiminnan alana uusi ja kasvava. (Valtioneuvosto 2013, 1.)

Kuva 12. Kyberturvallisuuden visio (Valtioneuvosto 2013, 3)

Kyberturvallisuuden visiossa on kuvattu yhteiskunnan elintärkeät toiminnot, joita ovat valtion johtaminen, kansainvälinen toiminta, Suomen puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talouden ja infrastruktuurin toimivuus, väestön toimeentuloturva ja toimintakyky sekä henkinen kriisinkestävyys. (Valtioneuvosto 2013, 2).

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen periaatteet on kuvattu valtioneuvoston (2010) periaatepäätöksessä yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta. Kyberturvallisuusstrategia noudattaa yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa olevia periaatteita ja määritelmiä sekä valtioneuvoston päätöstä huoltovarmuuden tavoitteista. Kokonaisturvallisuuden järjestelyt on kuvattu valtioneuvoston 5.12.2012 antamassa periaatepäätöksessä kokonaisturvallisuudesta. (Valtioneuvosto 2013, 2.)

Suomen kyberturvallisuuden toimintamallin periaatteita ovat esimerkiksi kansallisen ja kansainvälisen yhteistoiminnan kehittäminen, osallistuminen kansainväliseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä koulutukseen, työllistymiseen ja tuotekehitykseen panostaminen. Kyberturvallisuuskehityksen varmistamiseksi alan yritystoimintaa tuetaan lainsäädännön ja kannustimien avulla. (Valtioneuvosto 2013, 5.)

Valtioneuvoston (2013, 6 - 11) mukaan Suomen kyberturvallisuuden strategiset linjaukset muodostuvat kymmenestä kohdasta, joilla luodaan edellytykset kyberturvallisuuden kansallisen vision toteutumiseksi. Eri toimijoiden ja hallinnonalojen laatimien suunnitelmien pohjalta kootaan toimeenpano-ohjelma, jossa määritetään kyberturvallisuustavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavat poikkihallinnolliset toimenpiteet. Valtioneuvoston mukaan strategisten linjausten toimeenpanolla vahvistetaan suomalaisen turvallisuusyhteistyön vahvuudeksi koettua julkisen ja yksityisen sektorin välistä yhteistoimintaa. Päämääränä on huolehtia eri toimintojen jatkumisesta niin arjessa kuin häiriötilanteissa. Suomen kyberturvallisuusstrategian täytäntöönpanoa seuraa Turvallisuuskomitea (2016).

Ulkoministeriö koordinoi Suomen osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön ja osallistuu aktiivisesti kybertoimintaympäristöä koskevaan globaaliin, alueelliseen ja kahdenväliseen keskusteluun. Kybertoimintaympäristöä koskevia keskusteluja käydään muun muassa YK:ssa, Euroopan neuvostossa, Etyjissä, EU:ssa ja Natossa. Suomen kannalta erityisesti EU on keskeinen toimija. EU:n tavoitteena on edistää sille tärkeiden arvojen, kuten ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien, toteutumista myös kybertoimintaympäristössä. EU korostaa kansainvälisessä yhteistyössä avoimuutta, sananvapauden ja yksityisyyden suojan kunnioittamista. Suomi tekee kyberturvallisuusasioissa tiivistä yhteistyötä Pohjoismaiden ja Baltian maiden kesken, ja Naton rauhankumppanusmaana myös Naton kanssa. Yksi keskeisistä haasteista on löytää tasapaino yhtäältä digitaalisten verkkojen vapauden ja avoimuuden ja toisaalta niiden turvallisuuden välillä. (Ulkoasiainministeriö 2015.)

Limnell, Majewski ja Salminen (2014, 13) määrittelevät kyberturvallisuuden digitaalisen maailman turvallisuudeksi. He toteavat myös, että fyysinen ja digitaalinen maailma menevät nykyisin kiihtyvällä vauhdilla yhteen. Muutos on jatkuvaa, nopeaa ja vaikutuksiltaan vaikeasti ennakoitavaa. Nykyään pitäisi ajatella, että turvallisuus tarkoittaa muutosta, jota pystytään hallitsemaan. (Limnell ym. 2014, 24.)

Kyberturvallisuudesta huolehtiminen on yhteiskunnan ja kaikkien sen toimijoiden yhteinen asia. Toimijoiden roolit vaihtelevat yksityishenkilöstä työntekijään, yhteisöihin ja yrityksiin sekä niiden sidosryhmiin sekä valtion rooliin. Inhimillinen tekijä on kyberturvallisuudessa aina läsnä. Työntekijä voi esimerkiksi jättää yrityksen tietoturvaohjeet noudattamatta, usein piittaamattomuuden, huolimattomuuden tai muun syyn takia, ja aiheuttaa vakavia vahinkoja toiminnallaan. (Limnell ym. 2014, 46.)

Kotitalouksien ja yksityisten henkilöiden tietoturvaa voidaan parantaa yksinkertaisesti käyttämällä tarpeeksi pitkiä ja vaikeita salasanoja kodin langattoman wlan-verkon suojauksessa. Näin sanoo projektitutkija Otto Hrad (Suihkonen 2016) Jyväskylän yliopiston informaatioteknologian tiedekunnasta, jonka tutkijat ovat paljastaneet useita tietoturva-aukkoja älypuhelimilla ohjattavista kodinkoneista, jotka kytketään kodin langattomaan wlan -verkkoon. Laboratorio-oloissa todettiin esimerkiksi kahvinkeitin, etäohjattavien pistorasioiden ja sähkökatkaisimien käyttöjärjestelmien olleen vanhentuneita. Havaitut tietoturva-aukot mahdollistavat laitteen kaappaamisen ja käyttämisen esimerkiksi laajemmassa palvelunestohyökkäyksessä, jolla lamautetaan pankkien tai virastojen nettisivut. Hakkeri voi käyttää kodin verkossa toimivia laitteita myös verkon käyttäjien tietoliikenteen vakoilemiseen tai sekoittaa laitteen toiminnan häirittäohjelmien avulla. Nettiyhteydellä toimiva lämpöpatteri voidaan kaapata ja ohjelmoida lämpenemään omia aikojaan, ja tämä on suuri paloturvallisuusriski. Hrad toteaa, että seuraavaksi tutkijat aikovat testata muun muassa turvakameroiden ja sähkölukkojen tietoturva-aukkoja.

Viestintäviraston (2015) Kyberturvallisuuskeskuksen verkkosivuilla on julkaistu tietoturvaohjeita Internetin käyttäjille sekä yksinkertaisia ohjeita huijauksilta suojautumiseen. Tyypillisimpiä huijausmuotoja ovat verkkopankkitunnusten ja luottokorttitietojen kalastelu ja sähköpostin ja sosiaalisen median huijausviestit. Tietoyhteiskunnan kyberturvallisuusuhkista on tietoa myös Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) ylläpitämällä Varaudu.info -sivustolla (2016).

3.9. Turvallisuustekniikka

Sipovaaran (2016) mukaan turvallisuustekniikalla tarkoitetaan erilaisia valvontaan sekä henkilö- ja paikannushälyttimiin käytettäviä turvateknisiä ratkaisuja. Niistä yleisimpiä ovat tallentavat tai live-kuvaa lähettävät kamerat, sähköinen kulunvalvonta ja hälytysjärjestelmät, kuten murto-, palo- tai vesivuotohälyttimet. Henkilöturvallisuuteen liittyvät turvpuhelimet ja turvarannekkeet ovat henkilön mukana olevia seurantalaitteita. Tekniikan kehittyminen älykkäiksi talotekniikka- ja kiinteistöinformaatiojärjestelmiksi on lisännyt automaatiota niin asuin- kuin tuotantorakennuksissa.

Laki määrittelee turvallisuusalan toimintaa. Laki yksityisistä turvallisuusalan palveluista (1085/2015) on annettu 21.8.2015. Laki tulee voimaan 1.1.2017, ja sillä kumotaan edellinen (282/2002) laki. Lain tavoitteena on yksityisten turvallisuuspalveluiden laadun ja luotettavuuden varmistaminen sekä viranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välisen yhteistyön edistäminen. Lakia sovelletaan vartioimisliiketoimintaan, järjestyksenvalvojointoimintaan ja turvasuojaustoimintaan (yksityiset turvallisuuspalvelut).

Sisäministeriön (2014a, 79) julkaisemassa Turvallisuutta harvassa -tilanneraportissa todetaan yksityisen turvallisuusalan kasvaneen ja

kehittyneen voimakkaasti viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Ala on laajentunut omaisuuden suojaamisesta julkisten tilojen ja tapahtumien valvontaan, arvokuljetusten valvontaan sekä osaksi hoivapalveluja. Taulukossa 1 on kuvattu yksityisen turva-alan kehitystä vuosina 2003 – 2012 (Sisäministeriö 2014a, 79). Vartioimisliikelupien lukumäärä vuonna 2012 on vähentynyt verrattuna vuoden 2003 tilanteeseen. Vastaavasti vartijaksi hyväksytyjen, turvasuojaajiksi hyväksytyjen ja järjestyksenvalvojiksi hyväksytyjen lukumäärissä on tapahtunut selkeää kasvua verrattuna vuodesta 2003 vuoteen 2012.

Taulukko 1. Yksityisen turva-alan kehitys vuosina 2003 – 2012 (Sisäministeriö 2014a, 79)

	Vuosi 2003	Vuosi 2012
Vartioimisliikeluvat, lkm	273	226
Vartijaksi hyväksytyt henkilöt, lkm	11 573	14 909
Turvasuojaajiksi hyväksytyt, lkm	3 269	6 492
Järjestyksenvalvojiksi hyväksytyt, lkm	40 461	50 605

Sipovaaran (2016) mukaan turvallisuustekniikka kehittyi jatkuvasti. Laitteiden sähköinen tiedonsiirto tapahtui aiemmin pääasiassa puhelinlankoja pitkin, nykyisin tietoa siirretään useimmiten langattomasti matkapuhelinverkoissa. Saatavilla on myös langallisen ja langattoman ratkaisun yhdistelmiä. Turvajärjestelmiä voidaan asentaa huoneistoihin, taloihin tai piha-alueille. Järjestelmien hälytinkeskuksen ohjaaminen ja tapahtumien seuraaminen tapahtuu kauko-ohjauksella asiakkaan matkapuhelimella tai Internetin välityksellä. Hälytyksen sattuessa turvajärjestelmä hälyttää asiakkaan matkapuhelimeen havaituista häiriöistä. Valvotun alueen tapahtumat on mahdollista raportoida myös turvallisuuspalveluyrityksen hälytyskeskukseen, josta reagoidaan välittömästi ja tarkistetaan kohteen tilanne.

Kameravalvontaa käytetään Sipovaaran (2016) mukaan liikenteen ja liiketilojen valvonnassa yleisesti. Kameran ovat yleistyneet myös yksityiskäytössä vapaa-ajanasuntojen sekä asuin- ja tuotantorakennusten valvonnassa. Niiden lähettämää kuvaa voidaan seurata omasta älypuhelimesta. Kamera tallentaa liiketunnistimen avulla muistikortille kuvia alueella tapahtuneesta liikkumisesta. Turva- ja hälytysjärjestelmiä käytetään teollisuuslaitoksien lisäksi yksityiskodeissa ja vapaa-ajanasunnoissa suojaamaan murtautumisilta ja valvomaan tiloja. Sähköiseen turvajärjestelmään kytketyt langattomat laitteet toimivat litium-akuilla, joiden käyttöikä on vähintään kolme vuotta. Liikeilmaisimet, paloilmalmaisimet, kosteusvuotoilmalmaisimet ja sireenit antavat hälytyksen sattuessa hälytyksen valvontakeskukseen.

Omaisuuden ja henkilöiden suojaamiseksi kodeissa tai vapaa-ajanasunnolla järjestelmiin voidaan kytkeä myös paloilmalmaisimia, savuilmalmaisimia tai vuotoilmalmaisimia. Turvajärjestelmiä voidaan käyttää myös kodin tai vapaa-ajanasunnon automaatioon. Ohjelmoitava termostaatti tai älykäs johdoton pistorasia voidaan ohjelmoida kytkemään esimerkiksi valot tai lämmityksen päälle tai pois päältä. (Sipovaara 2016.)

Sipovaaran (2016) mukaan hälytinjaestelmän avulla on mahdollista valvoa toisistaan riippumattomasti eri kohteita, esimerkiksi rakennuksen valittuja osia tarpeen mukaan. Lapsiperheissä tai yksinasuvan vanhuksen kotona järjestelmä ilmoittaa avoimeksi jääneistä ovista ja ikkunoista tai kirjaa ylös, milloin lapset ovat palanneet koulusta. Sipovaaran (2016) mukaan vanhusten tai yksinasuvien turvaksi on kehitetty helppokäyttöisiä turvapuhelimia. Hätäpainiketta painamalla avautuu puheyhteys omaiseen, hälytyskeskukseen tai muuhun valvovaan henkilöön. Samalla tarkka sijaintitieto siirtyy tekstiviestinä vastaanottajalle tai hälytyskeskuksen sähköiseen karttapohjaan, ja apu voidaan toimittaa nopeasti perille. Eri sovellusten avulla turvapuhelin voidaan ohjelmoida hälyttämään esimerkiksi kaatumisesta, liikkumattomuudesta tai akun loppumisesta.

Esimerkkinä teknologian käytöstä on ikääntyville kehitelty varoitus- ja muistutusjärjestelmä (Kantorovitch, Immonen, Pajala & Lounamaa 2013, 22), joka kerää tietoa iäkkään henkilön päivittäisistä toimista asuinympäristössä. Kodin tietoverkkoon kytketyt monitorointi- eli seurantateknologiat kokoavat tietoa henkilön liikkumisesta asunnossa, ja pienetkin muutokset, kuten liikkumisen väheneminen, voivat olla varhainen merkki iäkkään henkilön terveydentilan muutoksista. Teknologia varoittaa muutoksista ja terveydentilaan tai toimintakyvyn muutoksiin voidaan puuttua ajoissa ennen vakavamman tapaturman sattumista.

4 TURVALLISUUSSUUNNITTELU

Turvallisuustilanteen muuttuessa on nähty tärkeäksi lisätä ja tiivistää viranomaistojien yhteistyötä elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa. Valtioneuvoston periaatepäätöksillä on laadittu kolme sisäisen turvallisuuden ohjelmaa: Arjen turvaa 2004 – 2007, Turvallinen elämä 2008 – 2011 ja viimeisimpänä Turvallisempi huomien 2012 – 2015. Sisäisen turvallisuuden ohjelma on osa hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallituskausittain laadituissa sisäisen turvallisuuden ohjelmissa on etsitty ratkaisuja ja hyviä käytäntöjä harvaan asuttujen alueiden turvallisuusongelmiin sekä arjen turvalliseen sujumiseen. (Laurikainen 2014, 9 - 10.)

Turvallisuussuunnitelmia on maakunnallisia, kunnallisia sekä kaupunginosa- ja kylätasoisia. Turvallisuussuunnittelu on hallinnollinen työskentelymenetelmä, jolla pyritään sisäisen turvallisuuden ohjelmien tavoitteiden saavuttamiseen. Turvallisuussuunnittelu perustuu laajaan turvallisuuden käsitteeseen, jossa turvallisuuden parantaminen kuuluu kaikille. Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan on kuulunut Aluehallintovirastojen alueellisten toimeenpanosuunnitelmien tekeminen yhteistyössä viranomaisten kanssa. (Laurikainen 2014, 10 – 11.)

4.1. Sisäisen turvallisuuden selonteko

Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan sellaista yhteiskunnan tilaa, jossa jokainen voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista tai suomalaisen yhteiskunnan taikka kansainvälistyvän maailman ilmiöistä ja muutoksista johtuvaa aiheellista pelkoa ja turvattomuutta. (Sisäasiainministeriö 2012a.)

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman (2015) mukaan vahva ja toimiva demokratia sekä luotettava hallinto synnyttävät vakautta ja sisäistä turvallisuutta. Hallitusohjelman mukainen visio on, että Suomi on maailman turvallisimma maa elää, asua, yrittää ja tehdä työtä.

Sisäministeriö asetti 20.1.2015 hankkeen sisäisen turvallisuuden strategian laatimiseksi. Se korvaa nykyisen sisäisen turvallisuuden ohjelman ja sisäministeriön konsernistategian. Sisäisen turvallisuuden strategian tavoitteena on vastata muun muassa kansallisen ja kansainvälisen toimintaympäristön voimakkaaseen muutokseen. Strategian valmistelussa huomioidaan valmistelussa oleva uusi EU:n sisäisen turvallisuuden strategia. (Sisäministeriö 2015a.)

Strategian pohjaksi Suomessa ryhdyttiin laatimaan selontekoa (Sisäministeriö 2016a, 6) sisäisen turvallisuuden tilasta pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukaisesti. Ensimmäisen kerran laadittu Sisäisen turvallisuuden selonteko julkaistiin 19.5.2016. Tämän selonteon pohjalta laaditaan Suomen sisäisen turvallisuuden strategia vuoden 2016 loppuun mennessä.

4.2. Sisäisen turvallisuuden ohjelma

Sisäisen turvallisuuden ohjelma (Sisäasiainministeriö 2012a, 8) on hallituksen periaatepäätös, joka tehdään hallituskausittain. Siinä määritetään, miten sisäistä turvallisuutta parannetaan hallituskaudella.

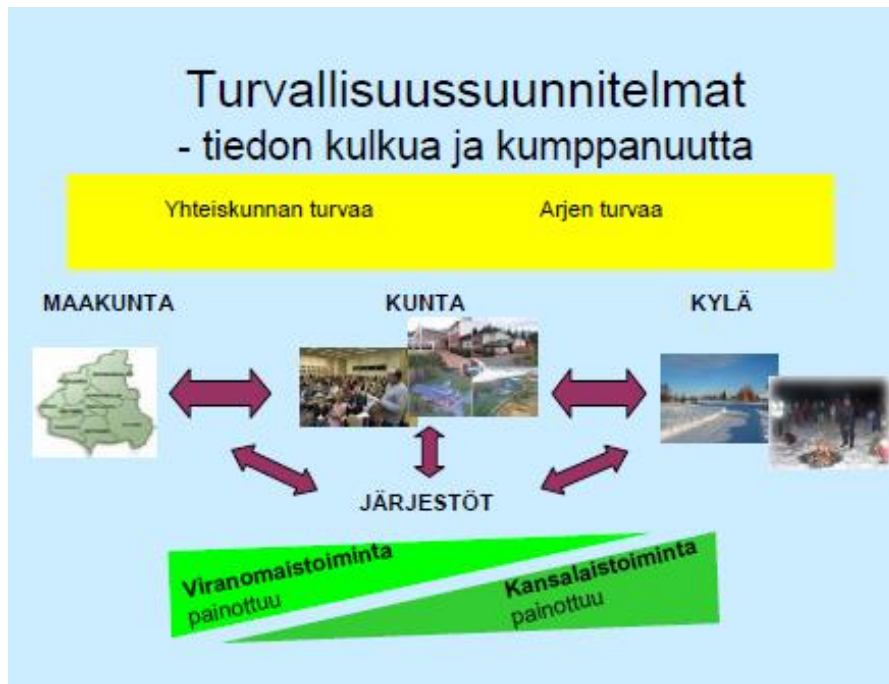
Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman (2011) tavoitteena oli, että Suomi on Euroopan turvallisimman maa, jossa ihmiset ja väestöryhmät kokevat yhteiskunnan yhdenvertaisena ja oikeudenmukaisena. Kolmas sisäisen turvallisuuden ohjelma vuosille 2011 - 2015 oli nimeltään Turvallisempi huominen. Valtakunnallisesti tarkastelun kohteiksi otettiin arjen ja asumisen turvallisuus, nuorten turvallisuuden parantaminen, alkoholista ja muista päihteistä johtuvat turvallisuusuhat sekä rikoksen uhrin ja tekijän palvelujen kehittäminen. Ohjelmassa esitettiin 64 toimenpidettä, joiden alueellisen toimeenpanon varmistamiseksi valmisteltiin alueelliset toimeenpanosuunnitelmat aluehallintoviranomaisten johdolla. Toimenpiteet ja tavoitteet otetaan huomioon paikallisessa kunta- ja kylätason turvallisuussuunnittelussa. (Sisäministeriö 2015b.)

Valtioneuvoston periaatepäätökset sisäisen turvallisuuden ohjelmasta on tehty aiemmin vuosina 2004 ja 2008. Kolmas on vuodelta 2012, ja sen painopiste on tavoitteissa ja toimenpiteissä, joiden toimeenpano edellyttää yhteistyötä viranomaisten välillä ja järjestöjen kanssa. (Sisäasiainministeriö 2012a, 8).

Muita sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavia ohjelmia ovat:

- Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma
- Turvallinen elämä lapsille -toimenpideohjelma lasten ja nuorten tapaturmien vähentämiseksi
- Turvallinen ohjelma ikääntyneille -toimenpideohjelma 2011 sisältää suosituksia ikääntyneiden turvallisuuden parantamiseksi
- Huumausaineiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämisen toimintaohjelma vuosille 2012 – 2015
- Kansallinen ihmisoikeustoimintaohjelma vuosille 2012 – 2013
- Alkoholiohjelma alkoholihaittojen vähentämiseksi, joka on tehty vuodesta 2008 eteenpäin
- Harmaan talouden torjuntaohjelma, jonka Valtioneuvosto hyväksyi 19.1.2012. Liikenneturvallisuuden parantamiseksi on kirjattu keskeisimmät toimenpiteet valtioneuvoston periaatepäätökseen. (Sisäasiainministeriö 2012a, 11.)

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteet ja tavoitteet otetaan huomioon maakunnallisissa, kunnallisissa ja kylien turvallisuussuunnitelmissa. Kuva 13 kuvaa maakunnallisen, kunnallisen ja kylän turvallisuussuunnitelmien suhdetta toisiinsa. Maakunnan tasolla hallinnoidaan ja huolehditaan yhteiskunnan tuottaman turvan, kuten poliisin ja sosiaali- ja terveystalouden toiminnasta ja saatavuudesta kunnissa. Kunta- ja kylätasolla turvallisuus on asukkaita lähellä olevaa arjen turvaa, kuten ystävätoimintaa tai naapuriapua, jossa vapaaehtoisten ja järjestöjen kansalaistoiminta painottuu. (Sisäasiainministeriö 2010, 5.)

Kuva 13. Maakunnallisen, kunnallisen ja kylän turvallisuussuunnitelmien suhde toisiinsa (Sisäasiainministeriö 2010, 5)

4.3. Maakunnan ja kunnan turvallisuussuunnitelmat

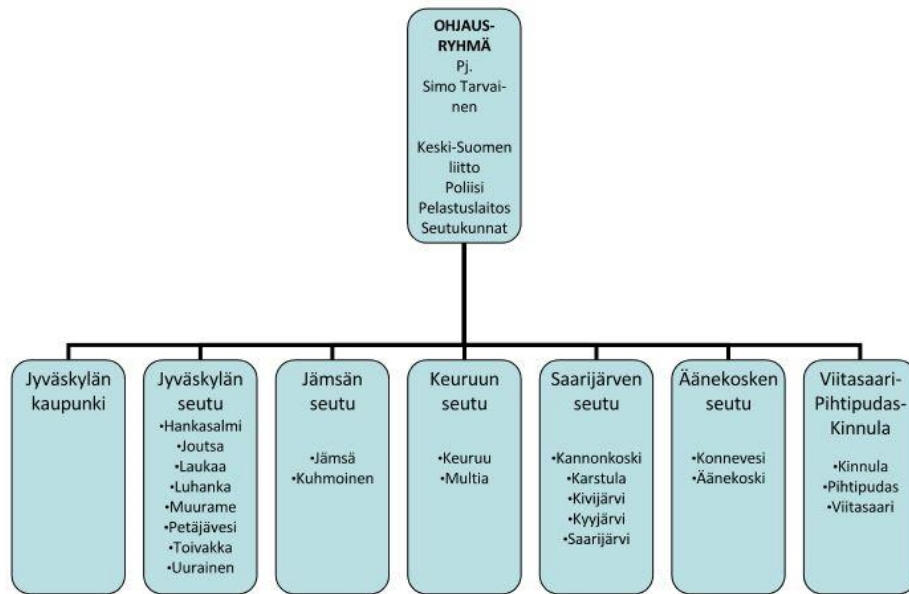
Maakunnallisten ja kuntien turvallisuussuunnitelmien laatiminen perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen kansallisesta rikosentorjuntaohjelmasta (1999) sekä kolmeen sisäisen turvallisuuden ohjelmaan, jotka toteutettiin vuosina 2004 – 2015. (Keski-Suomen liitto 2015, 5).

Valtakunnallisesti sisäisen turvallisuuden nykytilan ja tulevaisuuden keskeisiksi haasteiksi nähdään seuraavat asiat:

- syrjäytymisestä johtuvat turvallisuushaasteet
- arjen turvallisuushaasteet
 - asumisen ja kodin lähiympäristön turvallisuus
 - julkisten tilojen turvallisuus
 - katuturvallisuus
 - oppilaitosten turvallisuus
 - työpaikkojen turvallisuus
 - liikkumisen turvallisuus
- yritystoiminnan turvallisuus
- väkivallan ja rikosten uhka. (Keski-Suomen liitto 2015, 5.)

Keski-Suomen maakunnan turvallisuussuunnitelma ”Turvallinen Keski-Suomi” on laadittu vuosille 2015 – 2018. Maakunnallinen turvallisuussuunnitelma sisältää katsauksen Keski-Suomen turvallisuustilanteeseen vuonna 2014 sekä seitsemän eri seutukunnan turvallisuustaulukot. Keski-Suomen maakunta jakautuu seitsemään seutuun, joita ovat Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän, Jämsän, Keuruun, Saarijärven ja Äänekosken seutu sekä Viitasaaren – Pihtiputaan ja Kinnulan alue. Maakunnalliseen turvallisuussuunnitteluun osallistuneet eri

tahot ja seudulliset ryhmät on kuvattu oheisessa kuvassa (kuva 14.) (Keski-Suomen liitto 2015, 7.)

Kuva 14. Maakunnallisen turvallisuussuunnittelun eri tahot ja seudulliset ryhmät (Keski-Suomen liitto 2015, 7)

Kuhmoinen ja Jämsä kuuluvat Jämsän seudun turvallisuussuunnitelma-alueeseen. Jämsän seudun painopistealueet ovat:

- rikosten torjunta
- turvattomuuden ennaltaehkäisy. (Keski-Suomen liitto 2015, 58 – 60).

Jämsän seudulla rikosten torjunnan tavoitteina ovat esimerkiksi rikosten tekemisen ennaltaehkäiseminen ja rikoksesta kiinnijääminen puutumalla nopeasti yleistä järjestystä ja turvallisuutta heikentäviin tekijöihin. Muita tavoitteita ovat näkyvä ja vaikuttava liikenneturvallisuustyö, läheisväkivallan vähentäminen, yleisillä paikoilla tapahtuvan väkivallan torjunta sekä rikoksen uhriksi joutuneiden auttaminen. (Keski-Suomen liitto 2015, 58 – 60.)

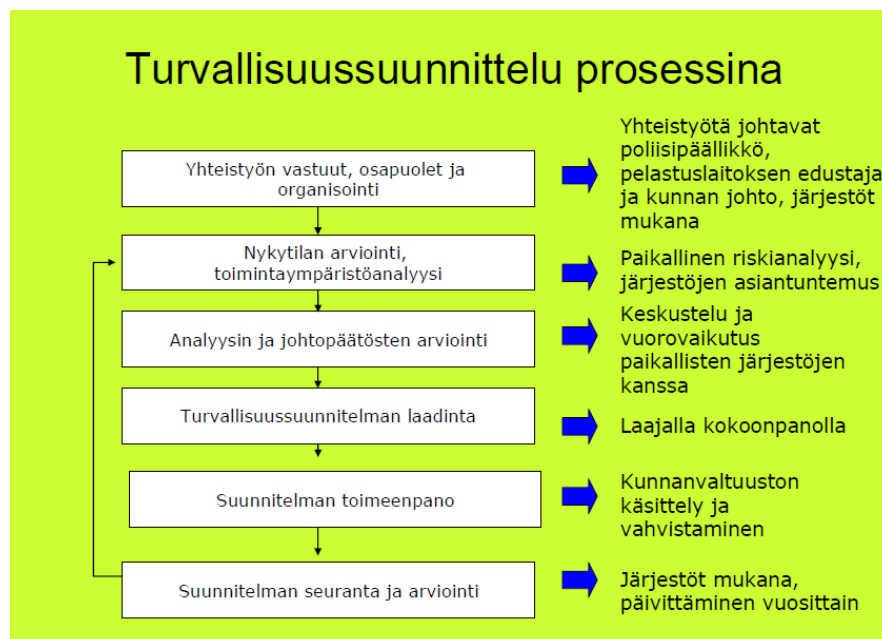
Jämsän seutukunnalla turvattomuutta ennaltaehkäistään esimerkiksi lisäämällä kunnan ja turvallisuusviranomaisten turvallisuustiedottamista ja yhteistyötä suurten yleisötilaisuuksien järjestäjien kanssa. Lisäksi yhdyskuntarakenteen turvallisuutta parannetaan ja asukaskyselyissä huomioidaan turvallisuusnäkökulma. Päihdepolitiikan ja syrjäytymisen ehkäisemisessä kunnan ja turvallisuusviranomaisten lisäksi toimivat myös yhdistykset, oppilaitokset, yritykset ja vapaaehtoistyössä mukana olevat. (Keski-Suomen liitto 2015, 61 – 64.)

Jämsän seutukunnan turvallisuusyhteistyön pienryhmä on asettanut tavoitteeksi hyvinvointikertomuksen ja turvallisuusohjelman yhdistämisen, sillä turvallisuus katsotaan osaksi kuntalaisten hyvinvointia. Hyvinvointikertomusta vahvistetaan turvallisuusnäkökulmalla ja erillisistä

turvallisuussuunnitelmista on tarkoitus luopua vuonna 2016. (Keski-Suomen liitto 2015, 57.)

4.4. Kunta- ja kylätason turvallisuussuunnitteluprosessi

Paikallinen turvallisuussuunnittelu tapahtuu kuntatasolla. Turvallisuustyö painottuu ennaltaehkäisemään onnettomuus- ja vaaratilanteita sekä torjumaan vahinkoja ja rikoksia luomalla toimintavalmiuksia näiden tilanteiden varalta yhteistyössä kunnan, poliisin, alueellisen pelastustoimen, eri viranomaisten, yritysten ja järjestöjen kanssa. Hyvä turvallisuus on tärkeä osa kunnan mainetta ja lisää alueen vetovoimaa. (Sisäministeriö 2010, 3.) Kuvassa 15 esitetään kuntatason turvallisuussuunnittelun prosessi, jossa järjestöt ovat mukana.

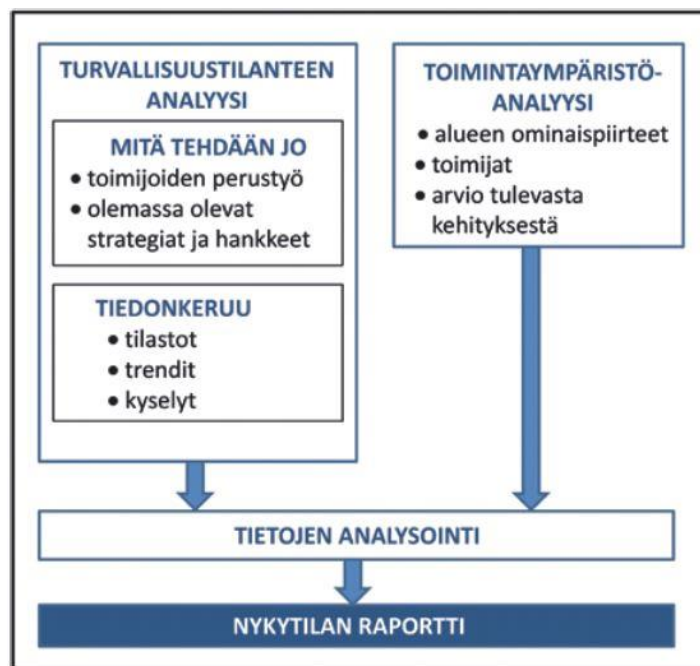
Kuva 15. Kuntatason turvallisuussuunnittelun prosessi, jossa järjestöt ovat mukana (Sisäasiainministeriö 2010, 4)

Turvallisuussuunnitelman kohteeksi otetaan ne ilmiöt ja asiat, jotka paikallisen toimintaympäristön analyysin ja riskien kartoituksen perusteella arvioidaan tärkeimmiksi turvallisuuteen vaikuttaviksi seikoiksi. Turvallisuussuunnitelmassa kuvataan tavoitteet ja toimenpiteet, joilla turvallisuutta voidaan parantaa. Seurannan onnistumisen kannalta on tärkeää asettaa toimenpiteille yksityiskohtaiset ja selkeät tavoitteet, toteuttamissuunnitelma sekä mittarit työssä onnistumiselle. (Sisäministeriö 2010, 4; Sisäministeriö 2014b, 28.)

Riskien kartoituksen ja toimintaympäristön analysoinnin pohjalta tehdyt johtopäätökset annetaan arvioitaviksi keskeisille viranomaistahoille, vapaaehtoisjärjestöjen ja elinkeinojen edustajille sekä paikallisille asukkaille palautteen ja näkemysten saamiseksi. Paikallistason osallistuminen ja vuoropuhelu asukastilaisuuksissa tai Internetin kautta lisäävät tietämystä alueen turvallisuuseikoista ja sitoutumista toimenpiteisiin. (Rikoksentorjuntaneuvosto 2012).

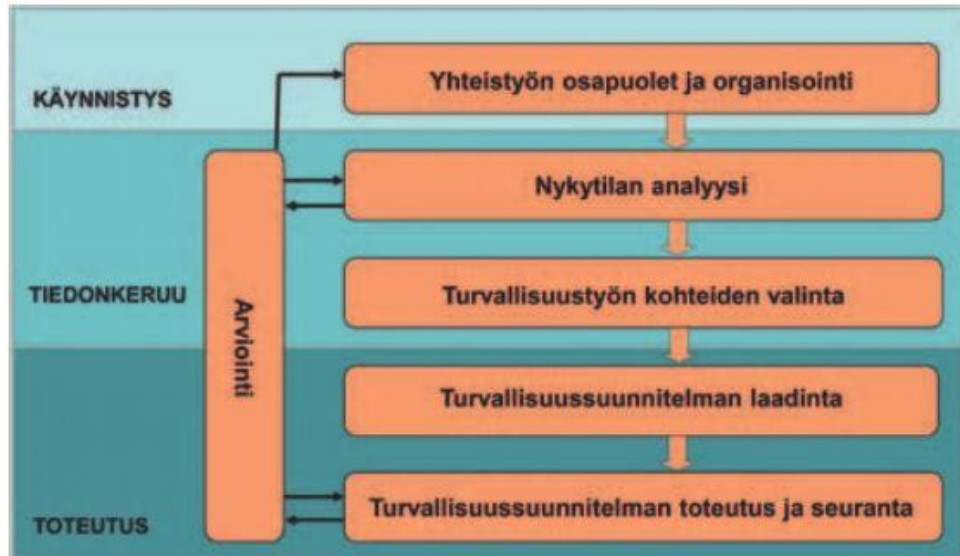
Turvallisuussuunnittelun arviointi tekee toiminnan näkyväksi. Arvioinnilla saadaan selville, mikä toimii hyvin ja mitä osa-alueita voidaan vielä parantaa. Arviointi osoittaa myös, kohdentuvatko toimenpiteet oikeisiin kohteisiin ja tarkoitetuilla tavoilla. Arvioinnin avulla voidaan tuoda esille hyviä käytäntöjä avuksi muille samojen ongelmien kanssa työskenteleville. Prosessiarvioinnissa keskitytään arvioimaan tapaa, jolla turvallisuussuunnittelun tavoitteita pyritään saavuttamaan, ja käytännössä se vastaakin usein kehittämisarviointia. Vaikuttavuuden arvioinnissa arvioidaan, miten hyvin toiminnalla saavutettiin ne tulokset, joita sillä haluttiin saada aikaan. (Sisäministeriö 2014b, 32 – 33.)

Paikallinen turvallisuussuunnitteluprosessi etenee käynnistysvaiheen jälkeen tiedonkeruuseen nykyisestä turvallisuustilanteesta. Kuvassa 16 on esitetty turvallisuustilanteen analyysi prosessina. Aluksi selvitetään, onko paikallistasolla, esimerkiksi kylällä, olemassa olevia hankkeita tai toimijoita ja millaisia toimintoja on tehty tai meneillään. (Sisäministeriö 2014b, 16 - 17.) Tarkemman turvallisuustilanteen saamiseksi paikallistasolla, esimerkiksi kyläyhdistyksissä, voidaan tehdä turvallisuuskartoituksia yleisötapahtumien yhteydessä, asukastilaisuuksissa ja kyläkokouksissa. Pekkarisen (2014) mukaan Kolme kysymystä kylälle -pikakysely soveltuu esimerkiksi asukastilaisuuksiin ja yleisötapahtumien yhteyteen, ja Kymmenen turvallisuuskysymystä kylälle -työkalu (liite 2) esimerkiksi kyläyhdistyksen hallitustyöskentelyyn. Myös laajempia kyläkyselyjä ja turvallisuuskävelyjä voidaan tehdä. Muita keinoja ovat esimerkiksi tulevaisuuspaajat ja sosiaalinen media. Turvallisuuksien tilanteen kartoittamiseksi asukkaita voidaan myös haastatella kyläkokouksissa tai turvallisuusteemailloissa. Toimintaympäristöanalyysin avulla selvitetään alueen ominaispiirteet, toimijat ja arvioidaan tulevaa kehitystä. (Sisäministeriö 2014b, 17 – 18.)

Kuva 16. Turvallisuuksien tilanteen analyysi prosessina (Sisäministeriö 2014, 17)

Kerätty tieto analysoidaan ja tuloksien perusteella laaditaan raportti kylän nykyisestä turvallisuustilanteesta. Tämän jälkeen valitaan turvallisuustyön kohteet. Toteutusvaiheessa laaditaan turvallisuussuunnitelma, jossa huomioidaan yhteiset tavoitteet turvallisuuden lisäämiseksi ja esimerkiksi liikenneturvallisuuden parantamiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan sovitusti. (Sisäministeriö 2014b, 10.) Turvallisussuunnitelma liitetään osaksi kyläsuunnitelmaa. Suunnitelmat luovutetaan kyläläisten, kunnan sekä viranomaisten käyttöön. Kuvassa 17 on esitetty prosessikuvaus paikallistason turvallisuussuunnittelusta.

Kuva 17. Prosessikuvaus paikallistason turvallisuussuunnittelusta. (Sisäministeriö 2014b, 10)

4.5. Paikalliset järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä sisäisen turvallisuuden ohjelmasta 8.5.2008 on asetettu tavoitteeksi, että järjestöt tulee saada mahdollisimman kattavasti mukaan paikalliseen turvallisuussuunnitteluun. Järjestöillä tarkoitetaan kolmatta sektoria, rekisteröityjä kansalaisjärjestöjä ja yhdistyksiä. (Elinkeinoelämää edustavia järjestöjä ei huomioida tässä opinnäytetyössä.) Sisäasiainministeriö asetti 28.8.2009 työryhmän laatimaan suositukset siitä, miten järjestöt voidaan kutsua mukaan turvallisuussuunnitteluun kattaen hallinnon eri tasot (keskushallinto, aluehallinto, paikallishallinto) ja ottaen huomioon olemassa olevat yhteistyörakenteet ja toimintamallit sekä käynnissä olevat hallinnolliset uudistukset. (Sisäministeriö 2009.)

Turvallisussuunnitelma kuvataan prosessimaisesti etenevänä kokonaisuutena. Prosessin kuvaus varmistaa suunnittelun eri osa-alueiden ja vaiheiden linkittymisen toisiinsa. Prosessimainen tarkastelutapa on tärkeää yhteistyön toimivuuden kannalta, mutta myös turvallisuussuunnittelun avoimuuden lisäämiseksi. Avoimuuden lisäämisen tavoitteena on varmistaa paikallistason mahdollisimman laaja sitoutuminen sekä paikallistason toimintaympäristön analyysiin ja

riskianalyysiin, että näiden pohjalta tehtyihin päätöksiin. (Sisäministeriö 2014b, 10.)

Paikallinen kunta- ja kylätason turvallisuussuunnittelu on työvälinen ennalta ehkäisevän työn lisäämiseksi ja kehittämiseksi. Järjestöillä on monia turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen merkittävästi vaikuttavia tehtäviä, ja niiden merkitys on erityisen suuri harvaan asutuilla alueilla. Järjestöjen rooli turvallisuustyössä voidaan jakaa seuraavasti:

- tuottavat asiantuntijapalveluita
- tukevat resurssiensa avulla viranomaisia onnettomuus- ja häiriötilanteissa
- koordinoivat kansalaisten osallistumisen yhteiskunnan turvallisuustyöhön. (Sisäministeriö 2014b, 12.)

Viranomaiset ja järjestöt voivat tehdä yhteistyötä ja edistää ihmisten tietämystä omaan ja lähiympäristön turvallisuuteen liittyvistä riskeistä ja niiden poistamisesta. Järjestöissä on aluksi mietittävä käytettävissä olevat resurssit ja omat tavoitteet, ja sen jälkeen päätettävä osallistumisesta ja sitoutumisen tasosta. (Sisäasiainministeriö 2010, 8 – 9.)

Tutkija Ritva Pihlajan (2010, 11, 88) mukaan keskustelu kolmannen sektorin asemasta osana maaseudun palveluita on voimistunut viime vuosina. Järjestöjen resurssit ovat kuitenkin rajalliset ja toiminnan muuttuessa ammattimaiseen suuntaan on Pihlajan mukaan vaarana vapaaehtoistyön mureneminen, jolloin järjestöjen rooli yhteisöllisyyden ja sosiaalisen pääoman rakentajina heikentyy. Laurikaisen (2014, 9) mukaan Pihlajan arviot liittyvät järjestöjen sopimukselliseen ostopalveluiden tuotantoon kunnan kanssa, eivätkä varsinaisesti kosketa lyhytjänteisempää kyläturvallisuuden hanketyöskentelyä.

4.6. Varautuminen ennalta ja arjen turvallisuus

Kuhmoisten kunnan (2013) valmiussuunnitelman yleisessä osassa todetaan, että kunnan tehtäviin kuuluvasta varautumisen ja valmiussuunnittelun velvoitteesta on säädetty valmiuslaissa (VL29.12.2011/1552, 12 §). Varautumisen tavoitteena on toimintakyky kaikissa oloissa, eli varautumisella ja valmiussuunnittelulla pyritään valmistautumaan sekä normaaliolojen erilaisiin häiriötilanteisiin että poikkeusoloihin. Normaaliolojen häiriötilanteita ovat muun muassa vesihuollon vakava toimintahäiriö tai energiaverkoston suurhäiriö. Lisäksi vakavia olosuhteita normaaliaikana ovat tuhoja aiheuttavat suuronnettomuudet ja luonnon onnettomuudet tai vakavat epidemiat. (Kuhmoisten kunta 2013.)

Kunnassa laadittu valmiussuunnitelma voidaan jakaa yleiseen osaan ja toimialojen suunnitelmiin. Yleinen osa laaditaan kunnanjohtajan johdolla ja se antaa perusteet varautumiseen ja turvallisuussuunnitteluun, kuvaa kuntaa koskevia uhkia ja niiden vaikutuksia kunnan toimintaan ja kuntalaisten elämään sekä selvittää kunnan hallinnon ja johtamisen järjestämisen uhkatilanteessa. Toimialojen valmiussuunnitelmat ovat yksityiskohtaisia ja ne laaditaan toimialajohtajan johdolla.

Toimialasuunnitelmista kootaan keskeiset asiat valmiussuunnitelman yleiseen osaan kunnan johdon ja päättäjien käyttöön. (Ström 2007, 26 - 27.)

Kotitalouksien ja yksittäisten ihmisten oma toiminta ja valmiudet toimintaan ovat merkittävässä roolissa varauduttaessa päivittäisiin ja poikkeuksellisiin vaaratilanteisiin. Strömin (2007, 49) mukaan omatoiminen varautuminen tarkoittaa onnettomuuksien ja vahinkojen ennalta ehkäisyä sekä ihmisten ja omaisuuden suojaamista vaaratilanteissa. Laurikainen (2014, 7) toteaa, että kotitalouksien omatoimisella varautumisella tarkoitetaan yksittäisten henkilöiden, asuinyhteisöjen ja perheiden omaehtoista varautumista tilanteisiin, joissa normaali arki häiriintyy.

Omatoiminen varautuminen koskee kaikkia rakennuksien omistajia ja haltijoita sekä toiminnanharjoittajia. Riskien tunnistaminen auttaa ennaltaehkäisemään onnettomuuksia ja toimimaan arkipäivän onnettomuustilanteissa. Lainsäädäntö antaa erillisiä velvoitteita tietyille toimijaryhmille, ja esimerkiksi taloyhtiöissä tehtävä pelastussuunnittelu on esimerkki omatoimisesta varautumisesta. Omatoimisen varautumisen johtamisjärjestelmä on osa väestönsuojelujärjestelmää, jonka avulla viranomaiset tehostavat muun muassa kansalaisille suunnattua viestintää kriisitilanteissa. (Laurikainen 2014, 60.)

Kotitalouksien omatoiminen varautuminen tarkoittaa esimerkiksi kotona olevaa muutaman päivän tarvetta hyvin säilyviä elintarvikkeita, niin sanottua kotivaraa esimerkiksi myrskyn aiheuttamien pitkien sähkökatkosten tai liikenneongelmien varalta. Lääkkeitä, vettä ja toimiva patteriradio on myös syytä olla ongelmien varalta. Naapuriapu ja tieto avun saamisesta lisäävät kyläläisten kokemaa turvallisuuden tunnetta. Harvaan asutulla maaseudulla omatoiminen varautuminen korostuu, koska viranomaisilta saatava apu voi olla kaukana ja avun saaminen kestää kauemmin kuin taajamissa. Pelastaminen asukkaiden tai naapuriavun turvin rajoittaa ja lieventää onnettomuuksien aiheuttamia vahinkoja. (Ström 2007, 49). Kiinteistön sijaintikoordinaattitiedot kannattaa selvittää tai ladata älypuhelimeen 112 Suomi -mobiilisovellus, jonka kautta soitettuna hätäpuhelu ohjautuu Hätäkeskuslaitoksen järjestelmiin. Hätäkeskuspäivystäjä saa automaattisesti tiedon soittajan sijainnista. (Hätäkeskuslaitos 2016.)

Jokaisen kansalaisen olisi hyvä hallita perustaidot vaaratilanteiden varalta. Kansalaistaitoihin kuuluvia hätäensiapu- ja tulipalon alkusammutustaitoja voi opiskella eri järjestöjen kursseilla. Turvallisuusalan toimijat ovat kehittäneet Varaudu.info-verkkopalvelun, jota ylläpitää Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK (2016). Sivustolle on koottu kansalaisten käyttöön laaja aineisto, josta löytyvät selkeät ohjeet ja oppaat onnettomuuksien ehkäisemiseen ja vaaratilanteissa toimimiseen sekä omatoimiseen varautumiseen.

5 TURVALLISUUSUUNNITTELU KYLÄSUUNNITTELUA

OSANA

Suomessa on tehty vuosikymmenten aikana runsaasti kyläsuunnitelmia. Sen sijaan kylien turvallisuussuunnitelmien tekeminen on jäänyt vähälle. Toisessa sisäisen turvallisuuden ohjelmassa, nimeltään Turvallinen elämä jokaiselle (Sisäasiainministeriö 2008, 21), on asetettu tavoitteeksi kylien turvallisuussuunnitelmien liittäminen osaksi kyläsuunnitelmia. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (Laurikainen 2014) on koonnut yhteen vuosien 2007 – 2013 välisenä aikana toteutetut omatoimiseen varautumiseen ja kyläturvallisuuteen liittyvät hankkeet sekä niissä toteutetut opetussisällöt ja menetelmät. Laurikainen (2014, 12 – 13) toteaa esiselvityksessä, että turvallisuussuunnitelmien määrästä ei ole saatavilla kattavaa tilastotietoa. Esimerkiksi Naapuriavulla hyvinvoivia kyliä -hankkeen yhteydessä tehdyn kyselyn mukaan arviolta noin seitsemän prosenttia pohjoiskarjalaisista kylistä on tehnyt turvallisuussuunnitelman (Pekkarinen 2013, 10).

Kuisman (esitelmä 10.5.2014) mukaan kylän turvallisuussuunnitelman laatiminen ja sen toteutukseen vieminen edellyttää toimivaa kylää. Kylän asukkaat määrittelevät yhdessä, mitkä asiat vaikuttavat kylän turvallisuuteen ja miten epäkohtiin puututaan.

Keski-Suomen Kylät ry:n (2014b) toteuttamassa Paikallistoiminnan turvaverkko -hankkeessa (2011 – 2014) on koottu ja tuotettu oppaita, ohjeita ja hyvien käytänteiden malleja tukemaan kyläsuunnitelmien turvallisuusosioiden suunnittelua (liite 3). Yksiselitteistä mallia kylän turvallisuussuunnitelmaksi ei ole voitu luoda, koska jokaisen kyläyhteisön erityispiirteet ja olosuhteet vaikuttavat riskien arviointiin.

Laurikainen (2014, 17) toteaa, että haastattelujen ja aineistojen perusteella turvallisuushankkeen onnistuminen liittyy paikallisten toimijoiden aktivointiin. Kyliin ei voida viedä valmiita malleja ulkopuolelta, vaan toiminnan on sopeuduttava yhteistyökumppaneiden, esimerkiksi kyläyhdistysten, Metsästysseurojen, VPK:n tai SPR:n ja asukkaiden käytäntöihin ja tapoihin. Toiminta saa erilaisia painotuksia eri alueilla.

Laurikaisen (2014, 24) mukaan turvallisuustyön haasteena ovat ne ihmiset, jotka eivät ole mukana kyläyhteisöjen toiminnassa. Harvaan asutulla maaseudulla yksinäisten ja syrjäytymisvaarassa olevien tavoittaminen ja kohtaaminen ja heidän mielipiteidensä kuuleminen muodostavat ongelman, jota jatkossa tulisi pohtia. Myös kylien vapaa-ajanasukkaiden tavoittaminen turvallisuusasioissa on ongelmallista, elleivät he itse ole aktiivisia.

5.1. Kyläsuunnittelun alkuvaiheet ja nykytilanne

Maatalousvaltaisessa Suomessa kylillä oli vankka asema aiempien vuosisatojen aikana, jolloin yhteisöllinen ajattelutapa oli kyläkeskeinen. Tämä ajattelutapa muuttui kuntakeskeiseksi vuoden 1865

kunnallishallintoasetuksen myötä. (Hautamäki 1989, 6.) Talonpoikaisyhteiskunnassa talkoohenki ja yhdessä tekeminen sekä naapuriapu olivat keskeinen osa kylien arkea ja usein selviytymisen edellytys (Pihlaja 2010, 47, Hyyryläinen 2000, 111 - 112). Kylät kokivat nousukausia 1900-luvun alun nuorisoseuraliikkeen, urheiluseurojen, maataloudellisten yhdistysten ja osuustoimintaliikkeen kasvun myötä sekä sotien jälkeisen uudisraivauksen ja -rakentamisen aikana ja sen jälkeen aina 1960-luvulle saakka. Yhdistystoiminta oli vilkasta, väkiluku kasvoi ja maahenki sekä usko tulevaisuuteen olivat vahvoja. Yhdistystoiminta on nykyisen kylien yhteistoiminnan tärkein perusta. (Hautamäki 1989, 7 - 8.)

Suomalainen maaseutu koki rajun rakennemuutoksen 1960-luvun lopulla, kun kaupungistuminen alkoi ja maaltamuutto kiihtyi huippuunsa. Maaseutu tyhjeni asukkaista nopeassa tahdissa, ikärakenne muuttui, toimeentulomahdollisuudet heikkenivät ja maaseudun tulevaisuus näytti synkältä. Elämäntapa muuttui nopeasti yhden sukupolven aikana, ja viljelijäväestön poliittisen vaikutusvallan vähentyessä alkoi esiintyä ristiriitoja muiden elinkeinojen ja kaupunkiväestön kanssa (Hautamäki 1989, 2). Keskushallinto pyrki kehittämään maaseutua monin keinoin, mutta ilman kokonaisvaltaista suunnitelmaa ja vähäisin tiedoin maaseudun asukkaiden tarpeista. Vastareaktionä tälle kehitykselle kylien asukkaat perustivat ensimmäiset kylätoimikunnat 1970-luvun alussa tukemaan paikallisuutta ja yhteisöllisyyttä. (Hautamäki 1989, 21.)

Varsinaisesti kylätoiminnan synty ajoittuu 1970-luvun puoliväliin. Maaseutua koskevaa tutkimusta lisättiin. Hautamäki (1989, 21) toteaa, että tutkimuksista merkittävin oli Turun yliopiston kylätutkimus Muuttuva kylä (1980), ja että uudentyypistä kyläkeskeistä kehittämisajattelua tutkittiin myös monitoimikylä-tutkimusprojektissa (Vuorela 1982). Hautamäen (1989, 22 - 23) oma Kylätutkimus 76 -projekti kuitenkin synnytti ja organisoi nykymuotoisen järjestelmällisen kylätoiminnan.

Kylätoimikuntien määrä lisääntyi tämän jälkeen nopeasti ja kylätoiminta oli vilkasta etenkin 1980-luvulla. Euroopan unioniin liittymisen jälkeen 1990-luvun loppupuolella paikallisiin kylien kehittämishankkeisiin alettiin saada EU-rahoitusta ja kylätoimintaliike oli halukas ottamaan taloudellista vastuuta oman alueen kehittämisestä. (Suomen kylätoiminta ry 2014a, 8 - 9.) EU-hankkeiden rahoitus edellyttää, että hankkeiden takana on kyläyhteisön yhteinen näkemys ja halu kylän pitkän tähtäimen kehittämiseen. Hakemusten liitteiksi ryhdyttiin laatimaan kyläsuunnitelmia, joihin kerättiin laajasti tietoa kylästä ja sen kehittämistarpeista. Kyläsuunnitelmasta muotoutui kylän kehittämisen väline. (Lahtinen & Vehmasto 2005, 12.)

EU:n rahoitusohjelmien myötä yhä useampi kylätoimikunta rekisteröityi yhdistykseksi tai osuuskunnaksi. Kyläyhdistykset kokosivat kylien asukkaat, järjestöt ja muut yhteistoimintatahot toimintaan oman asuinalueen hyväksi. Vuonna 1995 Suomessa oli noin 450 rekisteröitynyttä kyläyhdistystä. (Suomen kylätoiminta ry 2014a, 8 - 9.)

Suomen Kylätoiminta ry:n (SYTY) (2014a, 46) mukaan Suomessa on tällä hetkellä runsaat 4200 kylää ja noin 3100 rekisteröityä kyläyhdistystä. Voimassa olevia kyläsuunnitelmia on 2200. (Taulukko 2.) Ne tavoittavat 1,3 miljoonaa ihmistä eli noin 20 % Suomen väkiluvusta. (Kuisma, esitelmä 10.5.2014).

Taulukko 2. Paikallistoiminnan tunnuslukuja vuonna 2013. (SYTY ry:n Indikaattorikysely 2013 & Sanna Sihvola (toim.) Leader -raportti 2014) (Suomen Kylätoiminta ry 2014a, 46)

TUNNUSLUKU	VUOSI 2013
Kyläiä yhteensä koko maassa	4 235
Rekisteröidyt kyläyhdistykset	3 074
Ei-rekisteröidyt kylätoimikunnat	930
Kylät, joissa ei minkäänlaista toimintaa	231
Voimassa olevat kyläsuunnitelmat	2 201
Kylätaloja tai muita yhteisiä kokoontumispaikkoja	2 600

5.2. Yhteisöllisyys kylätoiminnan perustana

Ihmisillä on vahva kiintymys omaan ympäristöönsä ja tarve kuulua kyläyhteisöön. Toimimalla omassa ympäristössään ihminen jäsentää ympäröivän maailman ja saavuttaa tarkoituksensa vain yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa, hyväksyttynä yhteisön jäsenenä. (Hautamäki 1989, 15 - 18.)

Hyyryläisen (1988, 67 - 69) mukaan kylätoiminnassa oleellista on kyläläisten välinen yhteistoiminta, jonka kulmakiviä ovat yhteishenki ja yhteistyö. Yhteistyö edellyttää ihmisten välistä luottamusta ja yhteisiä pelisääntöjä sekä niiden noudattamista. Ihmisten on tiedettävä toistensa pyrkimyksistä. Eija Lahtinen ja Elina Vehmasto (2005, 4) määrittelevät yhteisön sisäisen ja ulkoisen vuorovaikutuksen sosiaalisiksi pääomaksi, joka näkyy käytännössä yhteisön jäsenten kykynä toimia yhdessä ja löytää yhteisiin ongelmiinsa toimivia ratkaisuja.

Hyyryläisen (1988, 67 - 69) mukaan kyläläisten yhteistä tekemistä ylläpitää yhteinen, tiedostettu kohde tai tavoite. Osallistuminen yhteiseen tekemiseen lisää ihmisten elämän ja ympäristön hallintaa, helpottaa yhteisten päätösten hyväksymistä ja kiinteyttää yhteisöä. Hautamäki (1989, 15) toteaa, että omien päämäärien asettaminen ja tavoitteiden saavuttaminen omien voimavarojen avulla motivoi kyläläisiä. Yhteinen talkootyö kylän kehittämiseksi voidaan liittää osaksi valtion tai kunnan tarjoamia kehittämistoimenpiteitä.

Hautamäki (1989, 18 - 19) tuo esille, että kylätoiminta muodostaa alueyhteisön yksilön ja yhteiskunnan sekä yksilön ja oman alueen

ihmisten välille. Kylätoiminta ikään kuin suodattaa yhteiskunnasta ylhäältä päin tulevia vaikutusyrityksiä ja toisaalta kokoaa kyläläisten mielipiteitä ja välittää tietoa ylöspäin ja toimii asukkaiden edunvalvojana.

Kuisma (esitelmä 10.5.2014) määrittelee kyläksi alueen, jonka ihmiset kokevat kyläksi, ja jolla alueella osataan toimia yhdessä. Kylien rajat voivat muuttua ja kyläkäsite kehittyy jatkuvasti. Kylässä on yhteisövoimaa ja kyläläisillä paljon sellaista paikallistietoa, jota ei virallisella yhteiskunnalla ole. Kylässä pätee vastavuoroisuus: avun antaja tietää itse apua tarvitessaan saavansa sitä toiselta kyläläiseltä. Tämän vastavuoroisuuden pysyvää organisoimista kutsutaan kylätoiminnaksi. Kylätoiminta on paikallista, vapaaehtoista ja kansanvaltaista tekemisen demokratiaa, joka kumpuaa alueen yhteenkuuluvuudesta. (Kuisma, esitelmä 10.5.2014.)

5.3. Kyläsuunnitelmamalleja

Kyläsuunnitelmien ulkonäkö ja sisältö vaihtelevat ja niiden muoto kehittyy kylien erilaisten tarpeiden ja suunnitelmien tekijöiden mukaan. Kyläsuunnitelmasta tulee tekijöidensä näköinen ja sen tarkoitus on ilmaista kylän asukkaiden toiveet ja näkökannat oman kylänsä kehittämistä. Kyläsuunnitelma voi koota kylän kehittämistarpeet laaja-alaisesti tai keskittyä johonkin tiettyyn teemaan. Suunnitelmat laaditaan yleensä muutaman vuoden ajaksi, mutta niitä voidaan päivittää myös vuosittain. Hyvä kyläsuunnitelma on laadittu yhdessä, se on tavoitteellinen ja realistinen, siinä on selkeät toimenpiteet ja tavoiteaikataulu sekä toiminnan seuraamiseen mietityt mittarit. Kyläsuunnitelma toimii kylän toimintasuunnitelmana ja sen on oltava helposti päivitettävä. Valmis kyläsuunnitelma on julkinen ja se on hyvä liittää osaksi kunnan strategiaa ja suunnittelua. (Kestävä kylä 2010.)

Taulukossa 3 on kuvattu erilaisia kyläsuunnitelmamalleja sekä esimerkkikohteita, joissa malleja on käytetty.

Taulukko 3. Erilaisia kyläsuunnitelmamalleja

Taulukkomuotoinen kyläsuunnitelma	Nykyisin suosittu, koska on nopea tehdä valmiin taulukkopohjan avulla. Kirjataan yhdessä kylän kehitettävät asiat ja vastuuhenkilöt niitä hoitamaan sekä toteutusaikataulu. Sopii myös turvallisuussuunnitelman pohjaksi. (Hyvinkään kaupunki 2014)
Esitemuotoinen kyläsuunnitelma	Nykyisin suosittu, asukkaiden kokoama lyhyt tietopaketti. Kuvia ja tekstiä kylästä, sen historiasta, nykyisestä toiminnasta ja tulevista kehittämisideoista. Näppärä esite sopii myös kylän markkinointiin. (Alvettulan kyläesite 2012)
Kyläkävely	ProAgrian kehittämä menetelmä, jonka ohjaajana toimii Maa- ja kotitalousnaisten maisemanhoidon asiantuntija. Asukkaiden kanssa kävellen selvitetään oman kylän arvokkaimmat piirteet ja kehitämiskohteet sekä sovitaan jatkotoimenpiteistä.

	(Päijät-Hämeen kylät 2013 sekä Maa- ja kotitalousnaiset 2014)
Kestävä kylä - suunnittelukortit ja peliopas	Englannissa kehitetty suunnittelumalli, joka on tuotu Suomeen Kestävä Kylä -pilottihankkeen kautta. Käytetään osallistavassa kyläsuunnittelussa. Pelikorteissa on eri värejä: keltaisia käytetään tulevaisuustyöskentelyssä ja arvokeskustelussa, siniset ja vihreät sopivat myös yksittäisen hankkeen suunnitteluun. (Kestävä kylä 2014)
Katja Saurasen taulukkomalli kyläsuunnittelua varten	Kylän kokonaistilanteen esittämiseen sopiva taulukko, jossa otetaan huomioon eri palveluteemojen lisäksi useita näkökulmia samasta aiheesta: nykytilan hyvät ja huonot puolet, unelmien tulevaisuus, tulevaisuuden kauhuskenaariot ja kehitysideat, jotka ovat konkreettisia toimenpiteitä. Lisäksi mietitään toteutuksen rahoitus ja resurssit. (Katja Sauranen 2012)
Kyläkysely ja SWOT-analyysit	Kyselyä on käytetty tiedonkeruumetodina ja tutkimusvälineenä kylätutkimuksissa. Kylän tilaa arvioidaan SWOT -analyysin nelikenttätaulukolla, jossa tulevat esille kylän sisäiset ja ulkoiset vahvuudet ja uhkat. Kehitysehdotukset esitetään erillisenä listana (Mahlun kylä 2009). 8-kenttä SWOT tuo esille myös tulevaisuuden.
Paikallisen kehittämistyön käsikirja	Eija Lahtinen ja Elina Vehmasto (2005) esittelevät laajahkon, osallistavan kyläsuunnitelman koostamisen vaihe vaiheelta sähköisen tiedonkeruupohjan avulla. Käsikirjassa on myös ohjeita koko kunnan alueella toteutettavan kyläohjelman laatimiseen. Sähköiset laskentapohjat ovat vanhentuneet.
Laaja kyläsuunnitelma	Perinteistä laajaa mallia pidetään nykyisin vanhentuneena raskaan rakenteensa vuoksi. Kyläsuunnitelmasta tulee pitkä ja kaiken kattava. Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry:n (2014) verkkosivulla on opas laajan kyläsuunnitelman kokoamiseen.
Teemalliset kyläsuunnitelmamallit	Kyläsuunnitelmaan voidaan sisällyttää jokin teema tai suunnitelma voi rakentua pelkän teeman ympärille. Teemana voi olla esimerkiksi kylän maiseman- ja ympäristönhoito, maankäyttösuunnitelma, osayleiskaava, markkinointi ja tiedottaminen, turvallisuus tai kylän liiketoiminta. Esimerkkinä Kylien liiketoiminta -opas (2013) kylien omatoimisen varainhankinnan lisäämiseen. (Suomen Kylätoiminta ry 2014b.)

5.4. Osallistava kyläsuunnittelu

Kyläläisten osallistuminen kyläsuunnitelman laatimiseen on ensiarvoisen tärkeää. Kyläsuunnittelun alkuvaiheessa 1980-luvulla suunnitelmat olivat usein ulkopuolisen asiantuntijan tekemiä eivätkä ne välttämättä toimineet lainkaan käytännössä. Nykyisin suositaan osallistavia suunnittelumenetelmiä, joiden avulla kyläläiset pääsevät itse vaikuttamaan ja kertomaan omat näkemyksensä. (Lahtinen & Vehmasto 2005, 12).

Kunnan asukkailla on oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen sekä itseään koskevaan päätöksentekoon. Osallistumisesta ja sen oikeudesta on määrätty Suomen perustuslain (11.6.1999/731) 2 §:ssä hallinnon kansanvaltaisuudesta ja oikeusvaltioperiaatteesta. Perustuslain (11.6.1999/731) 14 §:n mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Kylä voi tehdä kyläsuunnitelman esimerkiksi kyläyhdistyksen tai muun kylällä toimivan järjestön toimesta. Lahtisen ja Vehmaston (2005, 12 - 13) mukaan kyläsuunnitelma voidaan toteuttaa esimerkiksi kunnan kylien yhteisenä kyläsuunnitteluhankkeena. Ulkopuolista asiantuntijaa voi käyttää osallistavan suunnittelun eri vaiheissa opastamassa kyläläisiä. Kyläsuunnitelman laatimiseen on varattava riittävästi aikaa. Lahtinen ja Vehmasto (2005, 13) esittävät, että osallistavasti tehty kyläsuunnitelma valmistuu 4 – 6 kuukaudessa. Tärkeintä on, että suunnittelu aloitetaan ja tehdään sellainen suunnitelma, kuin kylän voimavaroin saadaan aikaiseksi.

Lahtisen ja Vehmaston (mts. 13) mukaan kyläsuunnittelu aloitetaan selvittämällä kyläläisten yhteinen tahtotila kyläiltojen ja kyläkyselyn avulla. Apuna voi käyttää suullista tai kirjallista kyselyä. Yhteisissä kokoontumisissa kootaan tietoa työpajatyöskentelyn avulla ja analysoidaan kylän nykytila. Maaseudun Sivistysliiton (2016) Verkko-opiston sivuilta on suunnittelun avuksi saatavilla Menetelmäpankki, jossa on kuvattu useita erilaisia ryhmätyömenetelmiä, esimerkiksi Kestävä kylä -pelikortit, aivoriihi, tuplatiimi -työskentely ja oppimiskahvila.

Suunnittelun aikana järjestetään kokoontumisia, joissa pohditaan ja visioidaan tulevaisuutta yhdessä. Saatua ajatuksia kootaan teemoittain. Kyläläiset valitsevat muutaman henkilön ryhmän, jotka yhdessä työستävät ja kirjoittavat suunnitelman. Kyläsuunnitelma käsitellään kylän yhteisessä kokoontumisessa ja otetaan paikallisen kehittämisen työkaluksi. (Lahtinen & Vehmasto 2005, 13.) Ruohola (2014) korostaa, että tiedottaminen saaduista tuloksista on tärkeää.

Lahtinen ja Vehmasto (2005, 14) ovat määritelleet osallistavan kyläsuunnittelun periaatteet seuraavasti:

- käytetään osallistavia työmenetelmiä ja -prosesseja
- kyläsuunnitelmasta näkyy kyläyhteisön yhteinen tahto
- kaikille kyläläisille avoin suunnittelukäytäntö
- asiantuntija opastaa osallistavien työmenetelmien ja -prosessien käytössä
- kyläsuunnitelma laaditaan nopealla aikataululla ja sitä päivitetään vuosittain
- kyläsuunnitelman teko on oppimisprosessi kaikille osallistujille
- kylien ja kunnan välinen yhteistyö voi lisääntyä.

5.5. Kylien turvallisuushankkeet

Suomessa on toteutettu viime vuosina useita turvallisuuteen liittyviä hankkeita eri järjestöjen ja kuntien toimesta. Hankkeista on kertynyt kokemuksia ja hyviä käytäntöjä. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) on koonnut esiselvityksen harvaan asutun maaseudun turvallisuushankkeista (Laurikainen 2014). Selvitys kokoo ja vertailee hankkeiden toimintatapoja, opetussisältöjä ja menetelmiä luoden kokonaiskuvan vuosien 2007 – 2013 välisenä aikana toteutetuista maaseudun turvallisuushankkeista. Kokonaiskuvan saaminen on haastavaa, koska yksittäistä hankepankkia ei ole, rahoittajia on useita ja järjestäjätahojen kirjo on laaja. Hankkeiden puitteissa järjestettyihin tapahtumiin osallistuneet kyläläiset ovat käytännössä harjoitelleet esimerkiksi ensiaputaitoja, pohtineet kyläturvallisuutta ja varautumista onnettomuuden tai myrskyjen varalle. (Laurikainen 2014, 7.)

Hankkeiden hyviä käytäntöjä

Kyläasiamies Sirpa Pekkarinen toimi Turvaverkko -hankkeen projektipäällikkönä vuosina 2011 - 2014. Hanke järjesti seminaareja ja tilaisuuksia, joissa käsiteltiin turva-asioita ja varautumista häiriötilanteisiin. Hanke on tehnyt yhteistyötä turvallisuusasioissa alan viranomaisten ja kuntien kanssa ja sovittanut viranomaisten turvaohjelmia käytännön tasoa vastaaviksi. Hankkeen loppuraportissa (Keski-Suomen Kylät ry 2014a) mainitaan, että kylien turvallisuudessa oleellisinta on toiminnan organisoituminen viranomaisten tueksi. Asukkaiden vaikuttaminen arjen turvallisuuteen varmistetaan viemällä kylien suunnitelmat osaksi kunnan strategisia asiakirjoja ja hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelua.

Rikoksantorjuntaneuvosto (2013) on julkaissut oppaan turvallisuuskävelyn järjestämiseen. Malli on Ruotsista. Turvallisuuskävelyn avulla kylältä voidaan kartoittaa turvallisuuteen liittyviä asioita, kuten vaaralliset mutkat tai risteykset kylätiellä, näkemäesteet tai valaistuksen tarve asuintalojen pihapiireissä. Ohjatulla turvallisuuskävelyllä tehdyt havainnot dokumentoidaan sanallisesti ja kuvien avulla raportiksi. Havaintojen perusteella päätetään myös tarvittavista toimenpiteistä.

Sisäasiainministeriö (2012b) on koonnut kolmannen sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteisiin liittyvistä hyvistä käytännöistä Tie turvallisempaan huomiseen – Sisäisen turvallisuuden ohjelman hyvät käytännöt -nimisen julkaisun, johon on koottu 32 hyvää käytäntöä eri puolilta Suomea. Julkaisussa esitellään esimerkiksi Taatusti turvassa – huolehtiva kyläyhteisö -hankkeessa (2013) kehitetty kylien arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden tsekkauksista (liite 4), jota on käytetty kylien turvallisuussuunnitelmien laadinnan apuna Lapin alueella. Sähköisen taulukkolaskentapohjan avulla kartoitetaan, ovatko palvelut kunnossa eri käyttäjäryhmien kannalta katsottuna sekä määritellään vastuutahot ja jatkotoimenpiteet. Tsekkauksista voidaan käyttää työkaluna kylien, kunnan, järjestöjen ja viranomaisten välisessä turvallisuusyhteistyössä. Hyvinvoinnin ja turvallisuuden tsekkauksista voi ladata Internetistä Kansalaisen käsikirjasta (2012).

Kylien turvallisuussuunnitteluun liittyvinä esimerkkeinä tässä opinnäytetyössä esitellään Posion kylillä toteutettu kyläturvallisuuskysely sekä Kokemäen Kauvatsan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma.

Kyläturvallisuuskysely Posiolla

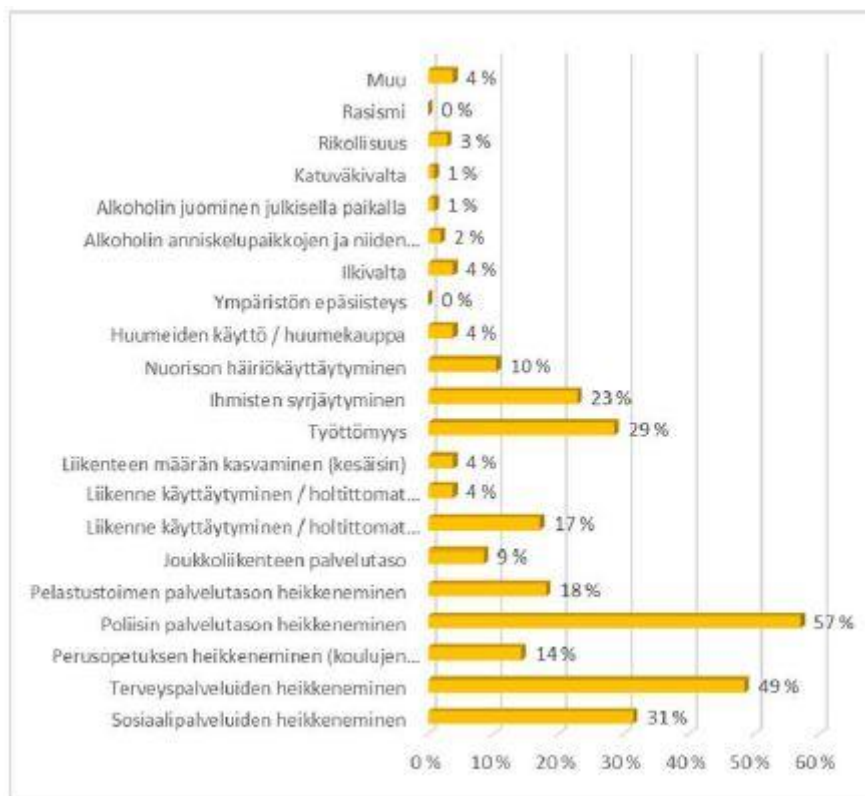
Kirsti Heikkala ja Leena Heikkala (2015) ovat tehneet opinnäytetyön Posion kylien asukkaiden käsityksistä oman kylänsä turvallisuudesta. He myös selvittivät, kuinka kyläläiset yhdessä voisivat parantaa oman kylän turvallisuutta. Tavoitteena oli löytää jo käytössä olevia keinoja ja etsiä uusia keinoja, joilla turvallisuuden kehittämiskohteisiin voidaan puuttua. Heikkala ja Heikkala (2015, 10) keräsivät tutkimusaineiston kyläläisille ja viranomaisille järjestetyissä ryhmähaastatteluisa, sekä kyläturvallisuuskyselyllä, joka perustui Rikostorjuntaneuvoston kehittämään kyselyyn. Opinnäytetyö sisälsi nykytilan kartoituksen ja kehitysehdotukset, mutta ehdotusten käytännön toimeenpano eli turvallisuussuunnitelman laatiminen ja arviointi jäivät kylien ja kunnan tehtäviksi.

Itä-Posion alueella ryhmähaastatteluun osallistuneiden kyläläisten vastauksissa nousi suurimpana huolena esille Kuusamontien ja Kemijärventien välisen Patoniementien liikenneturvallisuus. Tie on kapea, huonokuntoinen ja siinä kulkee kymmeniä raskaan liikenteen ajoneuvoja päivittäin paikallisen sahan vuoksi. Yleinen nopeusrajoitus tiellä on 80 km tunnissa, ja nopeusrajoitus on kylien kohdalla laskettu 60 km tunnissa. Nopeusrajoituksia ei useinkaan noudateta. Kyläläisten vastauksista ilmeni, että he olivat huolissaan mökkiläisistä, joita oli alueella paljon. Kyläläiset itse tuntevat alueensa vaarat etenkin liikenteen osalta, mutta ovat huolissaan varsinkin kesäasukkaiden lasten puolesta. Pahoja onnettomuuksia ei toistaiseksi ole tapahtunut. Itä-Posion kyläläiset toivoivat vastauksissaan viranomaisten liikenne- ja nopeusvalvontaa. Kysyttäessä kyläläisiltä, kuinka usein poliisia on kylällä näkynyt, vastausta piti miettiä. Eräs haastateltu vastasi, ettei ole nähnyt poliisia kylällä koskaan. (Heikkala & Heikkala 2015, 31.)

Etelä-Posion kylällä ryhmähaastattelussa tuli esille kyläläisten yhteisöllisyys. Kanssakäyminen arjen tilanteissa on vähentynyt eikä kyläläisiä tunneta samalla tavalla kuin vuosia sitten. Mökkiläisten suuri määrä ja vaihtuvuus huolestuttavat, koska kylillä liikkuu paljon ihmisiä, joita kukaan ei tunne. Ulkopuolisten ja pahoissa aikeissa kulkevien tunnistaminen on aiempaa vaikeampaa. Viranomaisavun saaminen syrjäkylille kestää. Kylissä on resursseja monenlaisen avun tarjoamiseen, kuten moottorikelkkoja ja traktoreita auttamaan lumeen juuttuneita takaisin tielle. Haastateltuja mietitytti, kuinka tieto resurssien olemassa olosta saadaan tiedoksi ohikulkijoille tai mökkiläisille. (Heikkala & Heikkala 2015, 28 – 30.)

Posion kylille tehtyyn kyläturvallisuuskyselyyn vastasi 96 posiolaista. Vastanneista 21,6 % oli yli 65 -vuotiaita ja 37,3 % oli 41 – 65 -vuotiaita. Kyläturvallisuuskyselyssä oli kysymys ”Mitkä ovat mielestäsi kolme

Posion suurinta turvallisuushkaa?” (Kuva 18) Vastausten perusteella 57 % vastaajista mielsi poliisin palvelutason heikkenemisen ja 49 % terveystalvelujen heikkenemisen suurimmiksi uhkiksi Posiolla. Seuraavina uhkina koettiin sosiaalipalvelujen heikkeneminen (31 %), työttömyys (29 %), ihmisten syrjäytyminen (23 %), pelastustoimen palvelujen heikkeneminen (18 %) ja liikennekäyttäytyminen/holtittomat autoilijat (17 %). Perusopetuksen heikkeneminen, nuorison häiriökäyttäytyminen, joukkoliikenteen palvelutaso, huumeiden käyttö ja ilkivalta mainittiin myös turvallisuushkien joukossa. (Heikkala & Heikkala 2015, 37 – 38.)

Kuva 18. Mitkä ovat mielestäsi kolme suurinta turvallisuushongelmaa Posiolla? (Heikkala & Heikkala 2015, 38)

Posion kyläturvallisuuskyselyssä oli kysymys varautumisesta yhteiskunnan häiriötilanteisiin. Vastausten perusteella Itä- ja Etelä-Posiolla 20 % vastaajista ei ole varautunut häiriötilanteisiin lainkaan. Toisaalta näillä alueilla sekä Länsi-Posiolla yli 40 % vastaajista on varannut kotiin viikon ruokavaran ja varalämmitysjärjestelmän. Pohjois-Posiolla ja taajamassa varautumisen taso riittää parin päivän häiriön varalle. (Heikkala & Heikkala 2015, 41.)

Yhteisöllisyys lisää harvaan asuttujen alueiden turvallisuutta ja viihtyvyyttä. Posiolaisilta kysyttiin, tuntevatko he kotikylänsä asukkaat. Vastausten mukaan suurin osa tuntee naapurinsa ja kotikylänsä asukkaat. Kylän yhteisöllisyyteen liittyy vahvasti naapuriapu. Posiolaisten kyläturvallisuuskyselyyn vastanneista 90 % ilmoitti saavansa apua naapureilta sitä tarvitessaan. (Heikkala & Heikkala 2015, 42.)

Posion kyläturvallisuuskyselyssä kysyttiin vastaajien ensiapu- ja alkusammutustaitoja. Taitojen ylläpitäminen vaatii harjoittelua ja kertaamista. Vastausten perusteella osalla kylistä ilmeni tarve ensiapukoulutuksen järjestämiseen. Kyselyn perusteella kyläläisten alkusammutustaito oli pääasiassa joko hyvin tai melko hyvin hallinnassa. (Heikkala & Heikkala 2015, 43.)

Heikkalan ja Heikkalan (2015, 56 - 59) tutkimuksen mukaan Posion kylillä koettiin turvallisuus yleensä hyvänä. Posion neljä suurinta turvallisuusongelmaa olivat turvattomuus liikenteessä, kaukana kuntakeskuksesta yksin asuvat vanhukset, yhteisöllisyyden väheneminen ja kansalaistaitojen heikkous. Tutkimuksen ryhmähaastatteluissa kyläläisten kanssa ilmeni olemassa olevia hyviä käytäntöjä kyläturvallisuuden parantamiseksi, kuten naapuriavun tarpeellisuus esimerkiksi matkoille lähdettäessä tai hädän hetkellä. Myös kylän soittoringin avulla tieto mahdollisesta avun tarpeesta tai muusta tapahtumasta tavoittaa kylän asukkaat nopeasti.

Keinoina kyläturvallisuuden parantamiseen Heikkala ja Heikkala (2015, 59 - 63) esittivät yhteisöllisyyden parantamista esimerkiksi kylän yhteisten tapahtumien, kylätalon, harrastepiirien ja talkoiden avulla. Kylän ilmoitustaululle voidaan laittaa kylätaulu, joka opastaa kylän ulkopuolelta tulevia vapaa-ajanasukkaita, josta ilmenevät paikan koordinaatit, kartta, etäisyydet eri suuntiin ja sekä yhteystiedot muutamiin kyläläisiin, joilta voi pyytää esimerkiksi hinausapua. Muina keinoina Heikkala ja Heikkala esittävät ns. naapurivalvontaa, eli normaalitilanteesta poikkeavien tilanteiden ja asioiden tunnistamisen naapurustossa sekä alkusammutus- ja ensiaputaitojen sekä välineiden käytön harjoittelua kylällä esimerkiksi teemapäivän yhteydessä. Tiestöön ja liikenteeseen liittyvien asioiden osalta kyläläisten keinot jäävät ilmoittamisen tasolle. Tien hoidon tasosta voi ilmoittaa Liikenneviraston Tienkäyttäjän linjalle ja ylinopeuksista ja muista vaaratilanteista poliisille.

Kauvatsan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma

Kokemäen Kauvatsan kylän hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma (2013, 1) on laadittu vuosille 2013 – 2017 edellisen kyläsuunnitelman päivitystyön yhteydessä. Kauvatsalla järjestettiin kolme turvallisuusaiheista keskustelutilaisuutta talven 2012 – 2013 aikana. Tilaisuuksissa tehtiin Kauvatsan riskikartoitus, pohdittiin riskien todennäköisyyttä ja keskusteltiin kylän hyvistä turvallisuuskäytännöistä. Suunnittelutyön aikana tehtiin yhteistyötä Kokemäen kaupungin ja poliisin kanssa. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan on kirjattu kaikille avoimien keskustelutilaisuuksien satoa ja kauvatsalaisten yhteiset tavoitteet. SWOT -analyysin avulla tunnistettiin kylän vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. (Kuva 19).

Kylä vahvuudet	Kylän heikkoudet
- luonnonrauha - palvelut - sopivan tiivis - ihmiset - koulut	- ei palveluja - huono yhteistyö - väki vanhenee ja vähenee
Kylän mahdollisuudet	Kylän uhat
- maalaishäly - yritystoiminnan kehittäminen - elävä kyläilijö - neljän tien risteys - enemmän väkeä ympäri vuoden	- palvelut vähenevät - koulut loppuvat - asukkaat loppuvat, autioituminen

Kuva 19. Kauvatsan kylän SWOT-analyysi. (Kauvatsan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2013 – 2017, 1)

Kauvatsan kylän hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa on lyhyt selostus kylän infrastruktuurista, samoin kuin ideoista ja toimenpiteistä, joita kyläläisiltä on saatu. Itse suunnitelma on laadittu päivitettävän taulukon muotoon. Taulukkoon (kuva 20) on laadittu omat sarakkeensa turvallisuuteen vaikuttavalle asialle, kuvaus asian aiheuttamasta uhkasta, toimenpiteet, vastuutahot ja toteutusaikataulu. Taulukkoon lisätään uusia asioita sitä mukaa, kun niitä tulee esille, ja jo hoidetut poistetaan taulukosta. Suunnitelman pääteemoina ovat:

1. liikenneturvallisuus, kuten teiden kunnossapito ja kevyen liikenteen väylän puute ja ylinopeudet
2. sosiaalinen turvallisuus, kuten lasten ja nuorten sekä yksinäisten vanhusten huomioiminen ja yhteisöllisyyden lisääminen
3. valmius ja varautuminen, kuten rikollisuuden ehkäisy ja yleisen turvallisuuden lisääminen esimerkiksi paloturvallisuuden ja ensiaputaitojen parantamisella. Ympäristöriskeihin ja luonnonhaittoihin varaudutaan kotivaralla ja naapuriapua tarjoamalla. (Kauvatsan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2013, 2 - 7.)

2. SOSIAALINEN TURVALLISUUS

LAPSET JA NUORET

asia	nykytila/uhka	tavoitteet/toimenpiteet	vastuutaho(t)	aikataulu
lasten liikennekasvatus		koululla järjestetään liikenneturvallisuuspäivä	Kauvatsan kotiseutuyhdistys	syksy 2013
nuokkari	nuokkari auki yhtenä iltana viikossa	tulee säilyttää ja kehittää	Kokemäen kaupunki ja kyläläiset	2013-2014

VANHUKSET

asia	nykytila/uhka	tavoitteet/toimenpiteet	vastuutaho(t)	aikataulu
yksinäiset vanhuksat; avun tarvisijat ja avunantajat eivät kohtaa	paljon yksin asuvia vanhuksia	perustetaan naapuriapurinki	Kauvatsan kotiseutuyhdistys	2014

Kuva 20. Esimerkki Kauvatsan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmasta (2013, 4)

6 YHTEENVETO KIRJALLISUUDESTA

Kylien turvallisuussuunnitelmien laatiminen kytkeytyy laajempaan kokonaisuuteen yhteiskunnan sisäisestä turvallisuudesta. Kolmas sisäisen turvallisuuden ohjelma vuosille 2011 – 2015 painottaa viranomaisten ja järjestöjen välistä yhteistyötä turvallisuuteen liittyvissä toimenpiteissä. (Sisäasiainministeriö 2012a, 8). Ottamalla yksityiset henkilöt, kyläläiset, mukaan turvallisuussuunnitteluun heille annetaan mahdollisuus osallistua demokraattisen yhteiskunnan toimintaan ja vaikuttaa oman elinympäristönsä asioihin. Turvallisuutta tutkitaan laaja-alaisesti monella hallinnonalalla. Tutkimukselle on asetettu tavoitteita mm. sisäisen turvallisuuden ohjelmassa (2008) (Virta 2011, 112) sekä Yhteiskunnan turvallisuus -strategiassa (2010) (Valtioneuvosto 2010, 9.)

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehystenä toimii Niemelän (2000) laajenevan turvallisuuskäsityksen malli, joka on Virran (2011, 113) mukaan hallinnolle ja politiikalle käyttökelpoinen ja monien tutkijoiden laajalti omaksuma.

Turvallisuuteen liittyvä lainsäädäntö on laaja. Esimerkkeinä voi mainita pelastuslain (379/2011), joka määrää omatoimisesta varautumisesta ja jokaisen velvollisuudesta ehkäistä onnettomuuksia, sekä valmiuslain (29.12.2011/1552) ja tieliikennelain (3.4.1981/267). Opinnäytetyössä luodaan laaja-alainen katsaus turvallisuuteen, sen käsitteisiin ja yksilön turvallisuuteen vaikuttaviin seikkoihin.

Jokainen kylä on omanlaisensa omine erityispiirteineen. Hautamäki (1989, 21 – 23) on tutkinut maaseutua ja kehittänyt maaseudun kylätutkimusta ja järjestelmällistä kylätoimintaa 1970- ja 1980 -luvulla. Pihlaja (2010, 47) ja Hyyryläinen (2000, 111 – 112) toteavat, että maaseudulla talkoohenki ja yhdessä tekeminen ja naapurien auttaminen ovat olleet keskeinen osa kylien arkea.

Yhteisöllisyyden merkitys korostuu harvaan asutuilla alueilla. Kyläyhdistyksen ja eri järjestöjen toiminnalla on tärkeä rooli kylien toiminnan aktivoimisessa. Hautamäki (1989, 15 – 18) toteaa, että ihmisillä on vahva tarve kuulua kyläyhteisöön ja toimia hyväksyttynä yhteisön jäsenenä. Hyyryläinen (1988, 67 – 69) korostaa, että yhteistyö edellyttää ihmisten välistä luottamusta ja tietoa toistensa pyrkimyksistä. Kuisman (esitelmä 10.5.2014) mukaan kylässä pätee vastavuoroisuus: avun antaja tietää itse apua tarvitessaan saavansa sitä toiselta kyläläiseltä.

Kyläsuunnitelma on kyläläisten yhdessä laatima toimintasuunnitelma. Kyläsuunnitelmat ovat tekijöidensä näköisiä ja niiden sisältö ja ulkonäkö vaihtelevat. Tärkeintä on, että kyläsuunnitelmassa on selkeät ja realistiset tavoitteet ja toimenpiteet, tavoiteaikataulu sekä toiminnan seuraamiseen mietityt mittarit. Suunnitelman on oltava helposti päivitettävä. (Kestävä kylä 2010.) Erilaisia kyläsuunnitelmamalleja on kehitetty kylien erilaisiin tarpeisiin. Kyläsuunnitelmat olivat aluksi laajoja selvityksiä kylästä sekä kylän historiasta, asukkaista ja elinkeinoista. Laajojen suunnitelmien

tekeminen koettiin raskaaksi ja ajan myötä kyläsuunnitelmia on muokattu rakenteeltaan kevyemmiksi ja helpommin päivitettäviksi. Ensimmäinen kylälle tehtävä kyläsuunnitelma voi olla laajempi katsaus kylän senhetkiseen tilaan, ja myöhemmin suunnitelmaa päivitetään vain tarvittavilta osin.

Taulukkomuotoinen kyläsuunnitelma on nykyisin suosittu, koska se on helppo tehdä valmiiseen taulukkopohjaan ja sitä on helppo päivittää. Taulukkomallisia kyläsuunnitelmia voidaan päivityksen yhteydessä täydentää turvallisuusosiolla. Suunnitelma on edullisesti kopioitavissa ja jaettavissa joka talouteen kylän alueella sekä liitettävissä kunnan suunnitelmiin.

Opinnäytetyössä on valittu taulukkomuotoinen suunnitelmamalli myös turvallisuussuunnitelman malliksi. Pataveden kyläsuunnitelma (2011) on laadittu taulukkomuotoon, ja turvallisuussuunnitelma voidaan liittää sen osaksi taulukkomuotoisena.

Malleja turvallisuussuunnitelmien toteuttamiseen on monia, ja niissä voidaan käyttää erilaisia painotuksia alueellisten tarpeiden mukaan. Yhteistä niille on asukkaiden ottaminen mukaan suunnitteluun. Lahtinen ja Vehmasto (2005) esittelevät osallistavan kyläsuunnittelun periaatteet yksityiskohtaisesti. Laurikainen (2014, 21) tuo esille, että kyläläiset saadaan liikkeelle teemapäivien ja itse tekemisen, esimerkiksi alkusammutusharjoituksen tai ensiapukoulutuksen avulla.

Tässä opinnäytetyössä turvallisuuskulttuurin määritelmää sovelletaan kylän turvallisuuden hallintaan (Koivula, suullinen lähde 18.1.2014). Kyläyhdistyksen vuosikokouksen hyväksymässä turvallisuussuunnitelmassa määritellään menetelmät ja toimintatavat kylän turvallisuuden hallintaan ja turvallisuushkien pienentämiseksi tai poistamiseksi. Turvallisuussuunnitelma on laadittu yhdessä kylän asukkaiden ja vapaa-ajanasukkaiden kanssa ja menetelmistä sekä toteuttajatahoista on päätetty yhdessä. Turvallisuus kytketään siten osaksi kylän normaalia toimintaa.

Omassa työssäni käytän paikallisen turvallisuussuunnittelun prosessikuvausta (Sisäministeriö 2014b, 10) mallina Pataveden kylän turvallisuussuunnitteluprosessin kuvaamisessa. Pyrin vastaamaan opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin kirjallisen materiaalin ja teorian perusteella.

7 PATAVEDEN KYLÄN KUVAUS

7.1. Kuhmoinen

Kuhmoinen on Keski-Suomen maakunnan eteläisin kunta, ja se kuuluu Jämsän seutukuntaan (kuva 21). Asukasluvultaan Kuhmoinen on seutukunnan pienin kunta ja maakunnan pienimpiä. Kunnan asutus keskittyy keskustaajamaan Päijänteen rannalle ja valtatie 24:n varteen. (Kuntarakenneselvitys 2015, 11.) Kuhmoisten kunnan pinta-ala on 937 km², josta maapinta-ala on 661 km² ja vesistöä 276 km². Kunnan alueella on yli 400 järveä. (Kuhmoisten kunta 2014.)

Kuva 21. Kuhmoisten kunnan sijainti. (Kuhmoisten kunta 2014)

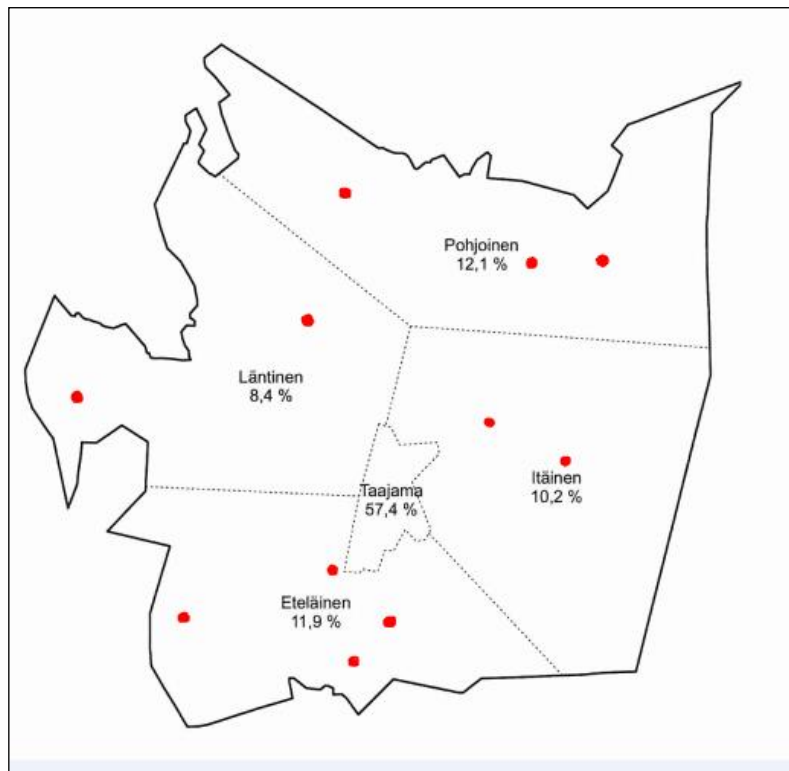
Kuhmoissa on 2409 asukasta (31.12.2013), joista naisia on 1219 ja miehiä 1190 henkeä. Väestöstä on alle 14-vuotiaita noin 10 %, 15 - 65-vuotiaita on 51,4 % ja yli 65-vuotiaita noin 39 %. Väestöstä on eläkkeellä 45,8 %, kun koko maan vastaava luku on 24,2 %. (Tike 2014.) Tilastokeskuksen vuonna 2012 tekemän ennusteen mukaan Kuhmoisten väkiluku laskee 2100 asukkaaseen vuoteen 2025 mennessä. Työikäisten 16 - 64-vuotiaiden määrä vähenee saman ajanjakson aikana jopa 25 % (Kuntarakenneselvitys 2015, 20).

Kuhmoisten työttömyysaste oli vuoden 2012 lopussa 15,2 %. Kuhmoisissa palvelualan työpaikkojen osuus on 58,8 %, jalostuksen osuus 20,8 % ja alkutuotannon osuus 16,0 % työpaikoista. Toimialaltaan tuntemattomien työpaikkojen osuus on 4,3 %. Kuhmoisissa toimi vuoden 2012 lopussa 233 yritystä (Kuhmoisten kunta 2014.) Kuhmoislaiset käyvät työssä pääosin omassa kunnassaan. Työssä käydään myös Jämsässä, Lahdessa ja

Padasjoella. Työikäisen väestön ennustetaan vähenevän ja ikääntyvien osuuden lisääntyvän, mikä saattaa aiheuttaa työvoimapulaa varsinkin hoivapalvelujen tuottamiseen. Kunta sijaitsee etäällä kasvukeskuksista, joten osaavaa työvoimaa voi olla vaikea saada tulevaisuudessa. (Kuntarakenneselvitys 2015, 30, 48.)

Kuhmoisissa on 3040 vapaa-ajan asuntoa (Tike 2014.) Kesäaikaan kunnan lähes 10 000 vapaa-ajan asukasta tuovat yrityksille asiakkaita ja lisäävät kunnan yleistä elinvoimaa. He ovat myös potentiaalisia muuttajia kuntaan. (Kuntarakenneselvitys 2015, 47.)

Kuvasta 22 ilmenee, että Kuhmoisten asukkaista pääosa eli 57,4 % asui kirkonkylässä vuoden 2013 lopussa. Kirkonkylän lisäksi kunnan asukkaat ovat jakautuneet kymmeneen kylään eri puolille pitäjää. Kylät on merkitty karttaan punaisella. Kunnan pohjoisosan kyliä ovat Puukkoinen, Harjunsalmi ja Pihlajakoski, joiden alueilla asuu 12,1 % kuntalaisista. Kuhmoisten itäinen osa muodostuu Pataveden ja Ruolahti-Tehin kylistä, ja niissä asuu 10,2 % kuhmoislaisista. Kuhmoisten eteläisessä osassa ovat Poikkijärvi-Kissakulma, Harmoinen ja Sappee. Niiden alueilla asuu 11,9 % asukkaista. Läntisen osan muodostavat Päijälä ja Kylämä, joissa asuu 8,4 prosenttia asukkaista. Kirkonkylän lisäksi Pihlajakoski, Ruolahti-Tehi, Poikkijärvi-Kissakulma sekä Harmoinen sijaitsevat Päijänteen rannalla. (Meklin 2014, 12.)

Kuva 22. Väestön sijoittuminen Kuhmoisissa. Kunnan väkiluku 2409 (31.12.2013). (Lähde: Meklin 2014, 12)

Kaikki Kuhmoisten kunnan tarjoamat palvelut ovat keskittyneet kirkonkylään (Meklin 2014, 12). Kuhmoisissa on oma paloasema ja

sopimuspalokuntana toimiva Kuhmoisten VPK. Kuhmoinen kuuluu samaan paloasemaryhmään Jämsän kanssa, ja ne toimivat Keski-Suomen pelastuslaitoksen alaisuudessa. (Mantere 2016. Suullinen tiedonanto 21.6.2016.) Lähin poliisiasema on Jämsässä (Sisä-Suomen poliisilaitos 2016).

Kuhmoisissa on yksitoista kylää. Niistä seitsemään on perustettu kyläyhdistys, ja kyläsuunnitelma on viidellä kylällä (Kylän päivä Kuhmoisissa 2014). Yhdellä kylällä kylätoimikunta on rekisteröitymässä kyläyhdistykseksi. Kahdella kylällä toiminnasta huolehtii kylätoimikunta tai nuorisoseura. Kuhmoisten kirkonkylä on ainoa kylä, jolta puuttuu kyläyhdistys. (Kuhmoinen palvelee 2013 - 2014.) Kuntarakenneselvityksessä (2015) mainitaan, että pienessä kunnassa kuntalaisten on helppo lähestyä kunnan virkamiehiä ja luottamushenkilöitä. Kunnan järjestämissä kuntalaistilaisuuksissa kuntalaisilla on mahdollisuus antaa näkemyksiään tärkeiksi kokemiinsa asioihin. Kuntalaisvaikuttaminen toteutuu myös kolmannen sektorin aktiivisen toiminnan kautta, kun yhdistykset ja järjestöt tekevät yhteistyötä kunnan kanssa tilaisuuksien ja vapaa-ajantoiminnan järjestämisessä kuntalaisille.

Kuhmoisten kunnan läpi kulkee valtatie 24. Tämä niin kutsuttu entinen nelostie Lahdesta Padasjoen kautta Jämsään on noin 120 kilometriä pitkä ja yhdistää valtatie 4 ja 9. Liikenneviraston (2012) liikennemääräkartan mukaan valtatie 24 keskimääräinen vuorokausiliikenteen määrä on Kuhmoisten kohdalla 2100 – 2500 ajoneuvoa vuorokaudessa. Kesäviikonloppuina mökkiläisten ollessa liikkeellä määrä lisääntyy 1000 ajoneuvolla vuorokaudessa. Raskasta liikennettä on keskimäärin 220 – 440 ajoneuvoa vuorokaudessa. (Liikennevirasto 2012.) Padasjoelta kantatien 53 (Tuulos) liittymästä pohjoiseen valtatie 24 kuuluu suurten erikoiskuljetusten verkkoon. Vaarallisia aineita kuljetetaan noin 60 000 t/vuosi, ja kuljetuksista valtaosa (80 - 90 %) on palavia nesteitä, loput lähinnä sytyttävästi vaikuttavien (hapettavat) aineiden kuljetuksia. (Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015, 19, 23 - 24.)

7.2. Pataveden kylä

Pataveden kylä sijaitsee noin kuusi kilometriä kirkonkylän pohjoispuolella. Kylän halki kulkeva valtatie 24 jakaa kylän kahteen osaan. Liikenteellisesti kylän sijainti on hyvä. Kyläsuunnitelmassa vuosille 2011 – 2015 (liite 5) kerrotaan, että Kuhmoisten kuntakeskukseen on matkaa noin 6-10 kilometriä riippuen siitä, missä päin kylää talo sijaitsee. Lähimpään kaupunkiin Jämsään on matkaa 34 kilometriä, Jyväskylään 88 kilometriä, Lahteen 85 kilometriä, Tampereelle 97 kilometriä ja Helsinkiin 190 kilometriä. (Kyläsuunnitelma 2011.)

Kylän alueella on yhteensä noin 20 ympärivuotisesti asuttua taloa, joissa asukkaita on noin 40 henkilöä. Kesäasuntoja tai aiemmin asuttuina olleita, nykyisin vapaa-ajan käytössä olevia taloja on yli viisikymmentä. Vakinaisten asukkaiden keski-ikä on yli 50 vuotta. (Kyläsuunnitelma 2011.)

Maasto on Pataveden kylällä yleisilmeeltään mäkiä ja metsäistä. Kylän kohdalla on avointa peltomaisemaa. Maataloutta harjoitetaan muutamalla tilalla, ja kylän pelloilla viljellään kuminaa, hernettä, rehuviljaa ja nurmea. Osa pelloista on kesantona tai vuokrattu. Karjatalous on loppunut kylältä. Metsätalous on merkittävä tulonlähde, ja osa kylän pelloistakin on istutettu kasvamaan puita. (Kyläsuunnitelma 2011.)

Kuhmoisten Yrittäjät ry:n julkaiseman Kuhmoinen palvelee -julkaisun (2013) mukaan Patavedellä toimii seitsemän yksityisyrittäjää. Heidän toimialoinaan ovat rakentaminen, sähköasennus, kiinteistönvälitys- ja toimistopalvelut, hieronta ja hyvinvointipalvelut, käsityöt ja leivonta sekä majoituspalvelut. Kylällä on myös taiteilijaperheen taideateljee.

Pataveden seutu on asutettu pysyvästi 1700-luvun loppupuolella, kun kirkonkylän ryhmäkylässä asuminen on käynyt ahtaaksi. Taloja ja torppia on siirretty kirkonkylältä aiemmille niittymaille ja nautinta-alueille. (Mattila, suullinen haastattelu 16.4.2014.)

Pataveden kylän rajat ovat hahmottuneet 1920-luvun koulupiiriin mukaan. Pataveden koulupiiri ulottui pohjoisessa Juuristoon ja Kaiterlahteen, idässä Suurijärven kylän rajoille, Päijänteen rannoilla Kopsalaan ja Kortelahteen, etelässä Suoniemeen ja lännessä Saaresjärven ympäristöön. (Kyläsuunnitelma 2011.) Pataveden koulu on lakkautettu vuonna 1974 (Mattila, suullinen haastattelu 16.4.2014).

Kylällä ei ole varsinaista keskustaa, vaan asutus on hajallaan eri kyläteiden varsilla valtatie 24 molemmin puolin (kuva 23). Kylän ydinosa sijaitsee Patajoen eli Patakosken vesireitin molemmin puolin. Vesireitti alkaa Saaresjärvestä ja jatkuu kylän halki Savijärveen ja aina Päijänteelle saakka. (Kyläsuunnitelma 2011.)

Kartan sijaintitiedoissa voi olla epätarkkuuksia. Kiinteistön tarkka kalueellinen ulottuvuus selviää toimitusasiakirjoista ja maastosta. Mittakaava 1:50 000
Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35FIN
051/MML/2014

Kuva 23. Pataveden kylän sijainti (Maanmittauslaitos 2014)

Monella talolla ei ole näköyhteyttä naapureihin maisemien metsittymisen takia. Avoimia peltomaisemia on vielä Salosen, Mattilan, Junton ja Nihtilän ympäristössä (kuva 24). (Kyläsuunnitelma 2011.)

Kuva 24. Nihtilän talon maisemia Nihtiläntien varrelta.

Kylän kohdalla valtatie 24:n varrella on neljä vakiovuorojen linja-autopysäkkiä, kaksi Portaassa ja kaksi Savi-Hukin tienhaaran tuntumassa. Lähimmät pikavuoropysäkit ovat noin kuuden kilometrin päässä Kuhmoisten kirkonkylässä ja Jämsän suunnalla Rauhamäessä. Pataveden Portaassa linja-autopysäkin lähellä valtatie 24 varrella toimii Tiehallinnon kelikamera, joka välittää maailmalle reaaliaikaista tietoa tieliikenteestä Internetin välityksellä (kuva 25). Lähistöllä, Kurkelantien alkupäässä on kunnan jätepiiste sekajätteelle ja keräyspaperille. (Kyläsuunnitelma 2011.) Nuutinrinteen teollisuusalueella on kylän jätteille kunnan lajittelupiste, jossa sekajätteen ja keräyspaperin lisäksi ovat myös pienmetallin, lasin ja energiajätteen keräysastiat (Kuhmoinen palvelee 2013 – 2014).

Kuva 25. Portaassa sijaitsevat linja-autopysäkit, Tiehallinnon kelikamera ja Patavedentien ja Kurkelantien risteykset valtatie 24:lle.

Lähimmät kaupungit, pankki, erikoisliikkeet ja muut palvelut ovat noin 7 kilometrin päässä Kuhmoisten kirkonkylässä. Kirkonkylässä ovat myös kunnan terveysasema, paloasema, ala- ja yläkoulu sekä lukio. Posti jaetaan päivittäin lähelle kotitalouksia postilaatikoihin. Asiamiesposti toimii kirkonkylällä R-kioskin tiloissa. (Kyläsuunnitelma 2011.)

Kylän kohdalla liikenteen nopeusrajoitus on 80 kilometriä tunnissa. Rajoitus on voimassa ympäri vuoden ja rajoitusalue jatkuu Jämsän suuntaan Harjunsalmelle saakka. Vaihtelevan maaston ja vesistöjen ohjaamina monet eläimet liikkuvat Pataveden alueella ja niiden käyttämät reitit ylittävät valtatie. Pienpedot, jänikset ja hirvet ovat yleisiä. (Mattila, suullinen haastattelu 16.4.2014.) Liikennemerkein osoitettu hirtivaara-alue kattaa koko Pataveden kylän viiden kilometrin matkalla (kuvat 26 ja 27). Vuosina 2007 – 2012 kylän alueella on tapahtunut neljä hirtvikolaria (Snstatic 2012).

Kuva 26. Hirvivaara-alue alkaa Savi-Hukin tienhaarasta jatkuen 2,5 km etelän suuntaan. Kuvassa valtatie 24 Tirkkosenmäkeen päin.

Kuva 27. Näkyvyys Tevantien ja Savi-Hukin risteysalueella valtatie 24:llä on ison mäen vuoksi huono. Hirvivaara-alue jatkuu tästä pohjoiseen päin 2,5 km.

Patavedellä toimii aktiivisesti kaksi järjestöä, jotka ovat Pataveden - Torvelan kyläyhdistys ry ja metsästysseura Torvelan Eräpojat ry. Pataveden - Torvelan kyläyhdistys ry perustettiin huhtikuussa 2002, ja jäsenmaksun oli vuoden 2013 lopussa maksanut yhteensä 65 jäsentä. (Mattila, suullinen haastattelu 16.4.2014.) Kyläyhdistyksen sääntöjen (2016a) mukaan jäseneksi voivat liittyä kylän asukkaat, kesäasukkaat ja kylällä toimivat oikeustoimikelpoiset yhteisöt. Kyläyhdistys järjestää

erilaisia tapahtumia ja kokoontumisia, esimerkiksi valtatie varsien roskienkeruutalkoot keväisin, kyläpatsaan lakituksen vappuna (kuva 28), kesäiset Hattukestit Hattu-seisakkeella sekä syksyn lokavalkeat ja rosvopaisti-illan. Toiminta on avointa kaikille. (Pataveden - Torvelan kyläyhdistys ry 2016b.)

Kuva 28. Kyläpatsas Havis Amadeus Kurkelantien varrella lakitetaan vappuaattona.

Patavedellä on toteutettu EU-hanke vuosina 2003 – 2005. Kylän kehittämishankkeen toteuttamiseksi laadittiin vuonna 2002 kylän ensimmäinen kyläsuunnitelma. Kylähankkeen yhtenä tavoitteena oli taltioida kylän historiaa ja lähimenneisyyttä ja koota aineisto kyläkirjaa varten. Hankkeen aikana kunnostettiin esimerkiksi kylän halki kulkevan vanhan Pihlajakoskentie kilometrikylttejä ja Patakosken ylittävän sillan kaiteita. (Mattila, suullinen haastattelu 16.4.2014.)

Kylähankkeessa elvytettiin Torvelan seurakunnan toimintaa, jonka satavuotinen viranhaltijaperinne kuuluu kiinteänä osana Pataveden kylän historiaan. 1900-luvun alussa Mustialan maanviljelysopistossa opiskelleet nuoret isännät toivat mukanaan ajatuksen eri taloille annettavista virkatehtävistä sekä Torvelan seurakunnasta. Tarinan mukaan kirkonkylällä olleen Vainion talon isäntä oli opiskellut Mustialassa agronomiksi, ja toi isännäksi tullessaan mukanaan oppilaitoksella noudatetun viranhaltijakulttuurin. Vainion talon isäntä antoi Patavedellä olleille torppareilleen ja muille alustalaisilleen ilkikurisia virkanimityksiä. Taloille nimettiin virkoja, kuten vallesmanni, vanginvartija, lukkari, diakonissa, pormestari, rovasti, pastori, suntio ja kellonsoittaja. Mattilasta tuli Majatalo. (Mattila, suullinen haastattelu 16.4.2014.)

Virkanimitykset siirtyivät talon mukana seuraaville sukupolville. Tieto virkatehtävistä oli tiedossa laajemmin muillakin kylillä. Vuosikymmenten

kuluessa Torvelan seurakunta ja viranhaltijaperinne kuitenkin vähitellen hiipui, kunnes vuonna 1971 Kantolan talossa pidetyssä Kuhmoisten nuorisoseuran kokouksessa elvytettiin Torvelan seurakunta ja määriteltiin uudelleen taloille annetut virkatehtävät. Nykyisin Torvelan seurakunta tulee esille Pataveden kyläyhdistyksen nimessä sekä logossa, jonka on suunnitellut taiteilija Eino Viikilä. Pataveden alueen metsästysseuran nimi on Torvelan Eräpojat ry. (Mattila, suullinen haastattelu 16.4.2014.)

Pataveden - Torvelan kyläyhdistyksellä on kolme ilmoitustaulua, jotka sijaitsevat Portaassa ja Nuutinrinteellä jätelajittelupisteiden yhteydessä sekä Hattu-seisakkeella (kuva 29). Ilmoituksia kiinnitetään tarvittaessa myös talojen postilaatikkotelineisiin. Kyläyhdistys tiedottaa jäsenistölle toiminnastaan kotisivujen, sähköpostin ja kirjepostin välityksellä. Vuosikokouksista ilmoitetaan paikallislehti Kuhmoisten Sanomissa. (Mattila, suullinen haastattelu 16.4.2014.)

Kuva 29. Hattu-seisake toimii levähdyspaikkana ja ilmoitustauluna kylätien varrella.

8 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTOT

Kehittämistehtävän tavoitteiden saavuttamiseksi tässä opinnäytetyössä käytettiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusotetta. Pataveden kylän turvallisuustilanteen selvittämiseksi kartoitettiin esitutkimuksen avulla Pataveden kyläläisten kokemuksia ja mielipiteitä kylän turvallisuuden nykytilasta. Sen lisäksi tutustuttiin maastossa kylän turvallisuuteen vaikuttaviin seikkoihin tekemällä turvallisuuskartoitus, jossa ulkopuolisena asiantuntijana toimi kyläturvallisuuteen perehtynyt Keski-Suomen kyläasiamies. Esitutkimuksen tuloksia hyödynnettiin varsinaisen kyläkyselyn kysymysten laatimisessa. Esitutkimusta täydennettiin Keski-Suomen pelastuslaitoksen edustajan haastattelulla. Kylän asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden mielipiteitä turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä selvitettiin Webropol -kysely ja -tiedonkeruuohjelmalla toteutetulla kyselytutkimuksella.

Tämä opinnäytetyö on kehittämistehtävä, jonka tutkimusotteessa yhdistyvät sekä kvalitatiivisen (laadullisen) että kvantitatiivisen (määrällisen) tutkimuksen suuntaukset. Hirsjärvi ym. (2007, 132 - 133.) toteavat, että kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus ovat toisiaan täydentäviä lähestymistapoja, joita on käytännössä vaikea erottaa toisistaan tarkkarajaisesti. Niitä käytetään usein rinnakkain. Tutkijan on päätettävä itse, millä lähestymistavalla ja metodilla ongelmiin saadaan parhaiten selvyys. Eskolan ja Suorannan (2008, 73) mukaan yleinen toimintatapa on kerätä ensin tutkimuksen runko kvantitatiivisella menetelmällä ja syventää tutkimusta kvalitatiivisella menetelmällä. Eri menetelmiä yhdistämällä menetelmät voivat vahvistaa toisiaan ja tuoda tietoa eri näkökulmista.

Kvantitatiivisesta tutkimuksesta käytetään monia nimityksiä, kuten hypoteettis-deduktiivinen, eksperimentaalinen ja positivistinen tutkimus, ja sitä käytetään melko paljon sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä (Hirsjärvi ym. 2007, 135). Kvantitatiivisen tutkimuksen taustalla on tutkimuksen filosofinen viitekehys, niin sanottu realistinen ontologia, jonka mukaan todellisuus rakentuu objektiivisesti todettavista tosiasioista. Ontologia esittää kysymyksiä todellisuuden luonteesta. (mts. 126, 135.)

Vilkan (2007, 28, 49 – 50) mukaan kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä soveltuu tutkimuksiin, joissa halutaan kuvailla numeraalisesti asiaa tai asian vaikutusta johonkin toiseen asiaan. Kyselytutkimus on kvantitatiivinen menetelmä, jolla voidaan tavoittaa helposti suurikin vastaajajoukko ja kysely voidaan toteuttaa Internetin tai sähköpostin välityksellä. Menetelmänä kyselylomake on käytännöllinen kysyttäessä esimerkiksi ihmisten asenteita tai mielipiteitä.

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tutkija luottaa omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa, ja tutkimuksissa suositetaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja mielipiteet pääsevät esille. Tutkija voi käyttää täydentävän tiedon hankkimisessa apuna lomakkeita ja

testejä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään induktiivista analyysia, jossa aineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti, ja pyritään saamaan esiin odottamattomia seikkoja. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi 2007, 158 – 161.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti niin, että vastaajilla on aihealueesta paljon tietoa. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi ym. 2007, 60.) Kvalitatiivisina tutkimusmenetelminä tässä tutkimuksessa ovat avoimet yksilöhaastattelut, joita on toteutettu kylällä asukastilaisuuksissa sekä pelastuslaitoksen viranomaiselle. Haastattelujen avulla on selvitetty ihmisten ajatuksia, kokemuksia ja tunteita kylän turvallisuuteen liittyen. Kyläläisten haastatteluja on hyödynnetty ajatusten tarkentamiseen eikä niitä kuvata tässä työssä erikseen.

Tässä tutkimuksessa käytetään menetelminä kyläsuunnittelun ja turvallisuusaiheen osalta kirjallisuusselvitystä sekä viranomaiselle tehtyä avointa yksilöhaastattelua. Paikallisten olosuhteiden osalta käytetään esitutkimusta ja kyselytutkimusta sekä kylällä järjestetyissä suunnittelutapaamisista koottua dokumenttiaineistoa, kuten muistioita ja kuvia sekä turvallisuusalan esitteitä ja muuta kirjallista materiaalia. Kyläkyselyn avointen kysymysten vastaukset on käsitelty dokumenttiaineistona, ja aineiston sisältö on ryhmitelty, pelkistetty ja tulkittu sanallisesti.

8.1. Esitutkimus kylän turvallisuustilanteesta

Pataveden kylän turvallisuustilanteesta tehtiin esitutkimus ennen varsinaisen kyläturvallisuuskyselyn laatimista. Esitutkimuksen avulla selvitettiin kyläläisten kokemuksia kylän turvallisuudesta ja heidän turvallisuuden tunteeseensa vaikuttavista huolenaiheista. Saatujen tulosten perusteella kyselylomakkeen laadinnassa voitiin keskittyä kyläläisten tärkeiksi kokemiin aiheisiin ja kysymysten muotoiluun. Kyselyyn vastaaminen on todennäköisempää, kun aihe koetaan itselle tärkeäksi ja kiinnostavaksi ja kysymykset on kohdistettu tarkasti ja ne ovat selkeitä (Hirsjärvi ym. 2007, 193 - 199). Esitutkimus sisälsi kylän rajojen selvittämisen, Kolme kysymystä kylälle -pikakyselyn ja kylän turvallisuuskatselmuksen. Ulkopuolinen asiantuntija toimi tilaisuuden vetäjänä ja ohjasi kyläläisten toimintaa harjoitteiden aikana.

8.2. Avoin yksilöhaastattelu

Esitutkimusta täydennettiin avoimella yksilöhaastattelulla haastatteleamalla Keski-Suomen pelastuslaitoksen aluepalomestaria. Haastattelun tavoitteena oli kartoittaa Kuhmoisten ja Jämsän seutukunnan turvallisuussuunnittelun tilannetta sekä saada käsitys Kuhmoisten kylien turvallisuussuunnitelmista.

Hirsjärven ym. (2007, 200 – 207) mukaan avointa haastattelua kutsutaan myös vapaaksi haastatteluksi, syvähaastatteluksi, informaaliksi haastatteluksi, ei- johdetuksi haastatteluksi ja strukturoimattomaksi haastatteluksi. Avoin haastattelu on kaikista haastattelumuodoista lähimpänä keskustelua, ja haastattelijä selvittelee haastateltavan mielipiteitä, ajatuksia ja tunteita keskustelun kuluessa sen mukaan kuin keskustelu etenee. Avoimessa haastattelussa ei ole kiinteää runkoa ja haastattelutilanteen ohjailu jää haastattelijan huoleksi. Haastattelijalla on mielessään tietty aihe tai alue, jonka sisällä keskustelu käydään vapaasti rönsyillen.

Haastattelu on kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, jonka etuna on, että aineiston keruuta voidaan säädellä tilanteen ja vastaajan mukaan joustavasti. Haastattelun avulla tutkija voi selvittää ja syventää saatavia tietoja ja hänellä on mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä tarpeen mukaan. Haastateltava on tutkimustilanteessa subjekti, aktiivinen ja merkityksiä luova osapuoli. Tutkijan on vaikea tietää etukäteen vastausten suuntaa. Haastattelun heikkoutena on, että se vie aikaa, ja siihen sisältyy virhemahdollisuuksia. Haastattelu on tilanne- ja kontekstisidonnainen, ja tuloksia tulkittaessa niiden liiallisessa yleistämisessä on oltava varovainen. (Hirsjärvi ym. 2007, 200 – 202.)

8.3. Kyselytutkimus

8.3.1. Tiedonkeruun toteutus

Kyselytutkimuksen tarkoituksena on kerätä tietoa standartoidussa muodossa joukolta ihmisiä. Tutkimuksen kohteena olevat henkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. (Hirsjärvi ym. 2007, 130, 188). Tilastokeskus (2007, 56) määrittelee, että tietojenkeruun otantamenetelmän valintaan vaikuttavat mm. tutkittava ilmiö, tutkimusasetelma, perusjoukon ominaisuudet, tiedonkeruutapa ja kustannukset. Standardoituus tarkoittaa Hirsjärven ym. (2007, 188) mukaan sitä, että esimerkiksi haluttaessa tietää vastaajien koulutus, on sitä kysyttävä kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla. Vastaajilta kerätään aineisto strukturoidussa muodossa kyselylomakkeella, ja kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selittämään ilmiöitä. (Hirsjärvi ym. 130, 189.)

Kyselytutkimuksen etuna on tehokkuus, koska kysely voidaan lähettää suurelle joukolle ja siinä voidaan kysyä monia asioita. Huolellisesti suunniteltu kyselylomake voidaan käsitellä ja analysoida nopeasti tietokoneen avulla. Aikataulut ja kustannukset voidaan arvioida melko tarkasti. Tulosten tulkinta voi kuitenkin osoittautua ongelmalliseksi. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.) Kvalitatiivisen menetelmän ja kyselyn heikkoutena on, ettei tutkija tiedä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen ja ovatko he pyrkineet huolellisuuteen ja rehellisyyteen vastauksissaan. Kysymykset saatetaan ymmärtää väärin tai annetut vastausvaihtoehdot voivat olla vastaajan näkökulmasta

epäonnistuneita. On myös mahdotonta tietää, kuinka paljon vastaajat tietävät kysyttävästä asiasta. (mts. 190.)

Kyselytutkimuksen kysymykset laadittiin yhteistyössä kyläyhdistyksen hallituksen puheenjohtajan ja Keski-Suomen kyläasiamiehen kanssa. Kysymyksissä käytettiin sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Kysymysten laadinnassa käytettiin apuna esitutkimuksesta saatuja taustatietoja ja teemoja. Näin voitiin hyödyntää laajemman joukon ajatuksia ja kohdentaa kysymyksiä riskeihin ja arjen sujuvuuteen. Kyselyssä turvallisuusteemaan liittyviä kysymyksiä täydennettiin yhteisöllisyyttä ja kylätoimintaa kartoittavilla kysymyksillä.

Kyselyn avulla oli tarkoitus selvittää, kuinka kyläläiset

1. kokevat henkilökohtaisen turvallisuutensa ja
2. millaisia asioita kylällä voidaan kehittää esimerkiksi eri järjestöjen toimesta arjen turvallisuuden parantamiseksi. Kysymysten avulla kyläläiset saattoivat myös havahtua pohtimaan omaan turvallisuuteensa vaikuttavia asioita. Kysymyslomaketta testattiin kahteen kertaan ennen sen lopullista julkaisemista. Kyselytutkimuksen kysymykset on esitetty liitteessä 6.

Kysymykset, joita oli yhteensä kaksikymmentä, jaettiin kolmeen teemaan, joita olivat taustatiedot vastaajista, turvallisuus ja yhteisöllisyys. Taustatiedoissa kysyttiin vastaajien suhdetta Pataveden kylään, eli ovatko vastaajat kylän vakituisia asukkaita, kesäasukkaita, turisteja vai muita. Lisäksi kysyttiin, asuuko tai mökkeileekö vastaaja valtatie 24:n itä- vai länsipuolella, mihin ikäryhmään vastaaja kuuluu, mitä sukupuolta hän edustaa ja mikä hänen ammattiryhmänsä on. Ikäryhmistä tehtiin tietoisesti laajoja, ettei vastaajia voitaisi tunnistaa iän perusteella.

Turvallisuusteeman kysymyksillä kartoitettiin vastaajien sillä hetkellä kokema turvallisuutta Pataveden kylällä. Turvallisuudella tarkoitettiin tässä kyselyssä kodin ja asuinympäristön yleistä turvallisuutta (esim. paloturvallisuus ja liikenneturvallisuus), peruspalvelujen ja toimeentulon turvaa, luottamusta avun saamiseen joko viranomaisilta tai naapureilta, eri ikäryhmien sosiaalista turvallisuutta ja kylän yhteisöllisyyttä sekä omaa varautumista ja valmiutta esimerkiksi luonnonhaittojen varalta. Monivalintakysymyksellä selvitettiin, mitkä asiat erityisesti koettiin uhkana ja kuinka suurena koettiin riski tai uhka sen toteutumiselle. Avoimessa kysymyksessä vastaajat saivat antaa omia ideoitaan kylän turvallisuuden ja sujuvan arjen parantamiseksi.

Yhteisöllisyysteeman aluksi kysyttiin, tuntevatko vastaajat lähimmät naapurinsa ja tietävätkö he, mistä tai keneltä voi pyytää tarvittaessa apua. Teeman muilla kysymyksillä haluttiin kartoittaa yhteisen kokoontumispaikan tarvetta, vastaajien palvelutarpeita ja heidän omaa haluaan osallistua kylällä järjestettävään toimintaan tai talkoisiin. Vastaajilta kysyttiin, millaista osaamista tai taitoa heillä on, jota voisi antaa tai tuottaa kyläyhteisölle. Kyläyhdistyksen toiminnan tiedotuksesta ja muiden järjestöjen sekä kunnan toiminnasta ja näkymisestä kylällä

kysyttiin avoimilla kysymyksillä, jotta saatiin vastaajilta mahdollisimman paljon tietoa. Nämä teemat poimittiin Pataveden kyläsuunnitelmasta.

Infrastruktuuriin liittyvät kysymykset rajattiin pois, ettei kyselystä olisi tullut liian pitkä. Se taas olisi vähentänyt vastaamishalukkuutta. Tiestöä, jätehuoltoa tai tietoliikenneyhteyksiä koskevia asioita asukkaat voivat käsitellä kyläkokouksissa tarvittaessa erikseen. Kylän tulevaisuudennäkymien kartoittaminen olisi ollut mielenkiintoista, mutta kyselyn pituutta oli pakko rajata, joten tutkimus keskittyi nykyhetkeen (vert. Katja Sauranen (2012) Innovative Village).

Kyselylomakkeeseen liitettiin saatekirje, jossa kerrottiin kyselyn tarkoituksesta ja toivottiin mahdollisimman monen osallistuvan kyselyyn. Saatteessa kiitettiin vastauksesta ja kerrottiin palautukseen liittyvät tiedot.

Linkki sähköiseen Webropol -kyselylomakkeeseen oli avoinna kesällä 2014 heinäkuun lopusta elokuun puoliväliin. Sitä ei saatu linkitettyä Pataveden kyläyhdistyksen verkkosivuille. Kyselyn linkki lähetettiin sähköpostilla jäsenkirjeessä 31:lle kyläyhdistyksen jäsenelle. Tämän lisäksi kyselykaavake kopioitiin kirjalliseen muotoon ja varustettiin saatekirjeellä. Kirjalliset kyselyt, yhteensä 53 kappaletta, jaettiin kyläyhdistyksen puheenjohtajan ja tutkijan toimesta Pataveden kylän alueella kaikkien sellaisten talouksien postilaatikoihin, joita ei tavoitettu sähköpostilla, myös vapaa-ajanasukkaille.

Tavoitteena oli saada mahdollisimman monta palautettua vastausta kyläläisiltä ja kylän vapaa-ajan asukkailta heidän kokemansa turvallisuudentunteen määrittämiseksi. Kyselykaavaketta jaettiin myös kahdessa kesätahtumassa. Kaavakkeiden palautusta varten Hattuseisakkeelle ja Nuutinrinteen jätelajittelupisteen seinälle asennettiin kaksi lukollista palautuspostilaatikkoa. Osoiterekisterin mukaan kohdennetut, kotiin lähetettävät palautettavat kyselylomakkeet olisivat tulleet kalliiksi toteuttaa.

Yhteensä sähköisiä ja kirjallisia kyselyitä jaettiin 84 kappaletta. Vastauksia saatiin 23, eli vastausprosentiksi tuli 27 %. Vastausprosentiksi toivottiin 20 %, joten kattavuus oli hyvä. Myös otos vastaajista oli hyvä. Samasta taloudesta useampikin henkilö saattoi vastata kyselyyn.

8.3.2. Aineiston kokoaminen ja käsittely

Sähköisesti vastauksia palautettiin 14 ja kirjallisesti yhdeksän. Kirjallisesti palautetut vastaukset siirrettiin sähköiseen Webropol -tietokantaan analysointia varten. Kyselytutkimuksen tulosaineisto koottiin Webropol -kysely ja -tiedonkeruuohjelmasta Excel -perusraporttina, joka sisälsi kaikkien vastaajien kaikki vastaukset sekä kysymyskohtaisina Excel-raportteina.

Tulosaineiston analysointiin ei käytetty hienostuneita tilastollisia menetelmiä. Kyselyn päätarkoitus oli saada laajempi näkemys Pataveden kylän turvallisuudesta ja sen uhkista sekä yhteisöllisyydestä

turvallisuussuunnitelman laatimista varten. Tulokset analysoitiin kvalitatiivisella sisältöanalyysin menetelmällä kysymys kerrallaan. Kiinnostavimpien turvallisuusaiheisten kysymysten osalta aineistosta ristiintaulukoitiin eri muuttujia keskenään Excel-ohjelman Pivot - taulukkoraportilla.

Avointen kysymysten vastauksia ei luokiteltu erikseen, koska niitä ei ollut tarkoitus käyttää numeromuotoisen analyysin aineistona. Avoimia vastauksia on ryhmitelty, pelkistetty ja tulkittu vastaajilta saatuna faktana. Tuloksiin on poimittu esimerkkejä avoimista vastauksista kyseisten kysymysten kohdalle.

8.4. Tuplatiimi-menetelmä kyläsuunnittelussa

Kyläsuunnitteluiltaapäivän aikana käytettiin tuplatiimi -ideointimenetelmää ideoiden ja ratkaisuvaihtoehtojen tuottamiseen ja arviointiin ryhmässä. Tuplatiimi -menetelmä etenee vaiheittain siten, että osallistujat tuottavat ideoita ensin itsenäisesti ja niistä kootaan teemat, joista äänestämällä valitaan työstettävät asiat. Keskeistä on osallistujien näkökulmien esiin saaminen, niistä keskusteleminen ja vaihtoehtoisten ideoiden yhteen saattaminen positiivisen valinnan kautta. (Hirvonen 2014.)

8.5. Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Tieteellisessä tutkimuksessa yksi sen tunnusmerkeistä on tiedon luotettavuus. Luotettavuuden kysymys voi kohdistua tutkimusmetodeihin, tutkimusprosessiin tai tutkimustuloksiin. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein vakuuttavuuden käsitettä. Kehittämistoiminnassa luotettavuus tarkoittaa ennen kaikkea käyttökelpoisuutta, eli tiedon tulee olla todenmukaista ja hyödyllistä. (Tokko & Rantanen 2009, 121 – 122.)

Tutkimuksen reliabiliteetti (luotettavuus) ja validiteetti (pätevyys) ovat määrällisen tutkimuksen luotettavuuden lähestymiskäsitteitä. Reliabiliteetti liittyy mittareiden ja tutkimusasetelman väliseen toimivuuteen. Validiteetti tarkoittaa tutkimuksen pätevyyttä, eli sitä, että tutkimuksessa on mitattu sitä mitä on ollut tarkoitus mitata. Sisäinen validiteetti tarkoittaa käytettyjen käsitteiden ja tehtyjen valintojen johdonmukaisuutta. Ulkoinen validiteetti tarkoittaa johtopäätösten ja ulkoisten ilmiöiden välistä suhdetta. (Tokko & Rantanen 2009, 122.)

Vaikuttavuuden arviointi on kehittämistoiminnassa tärkeää. Tarkastelu voidaan tehdä joko kehittämistoiminnan vaikuttavuuden tasolla arvioimalla hanketta tai hyvän käytännön vaikuttavuudella tasolla eli menetelmän kehittämisen tasolla. Vaikuttavuutta voidaan myös arvioida molemmilla tasoilla. (Tokko & Rantanen 2009, 148.)

Tämän opinnäytetyön kyselytutkimuksen heikkoutena voidaan pitää pientä aineistoa. Tämä johtuu Pataveden kylän pienuudesta ja vakituisten asukkaiden määrän vähyydestä. Kesäaikaan runsas vapaa-ajanasukkaiden määrä lähes kolminkertaistaa kylän asukasmäärän. Kyselytutkimus

suoritettiin kesäaikaan, jotta vastauksia olisi saatu mahdollisimman monelta henkilöltä. Vastajien määrä on riittävä antamaan kuvan kyläläisten kokemasta turvallisuudesta, riskitekijöistä ja yhteisöllisyydestä, jotta tuloksia voidaan käyttää tausta-aineistona turvallisuussuunnitelman laatimisessa. Kysely voidaan suorittaa samanlaisena uudelleen, mutta vastaukset eivät ole samanlaisia, koska kylän turvallisuustilanne ja asukkaiden kokema turvallisuudentunne saattavat muuttua hyvinkin nopeasti.

Vastauksia saatiin tasaisesti sekä kylän vakituisilta asukkailta että vapaa-ajanasukkailta. Kyselyyn saattoi vastata samasta taloudesta useampikin henkilö, ja vierailijoilta saatiin kaksi vastausta. Miehiä ja naisia oli vastaajista yhtä paljon. Nuorten osuus vastaajista oli pieni, koska kyläläisistä suurin osa on eläkeläisiä. Valtatie 24 jakaa Pataveden kylän kulkemalla kylän halki. Asutus on hajautunut eri kyläteiden varsille eikä kylällä ole varsinaista keskustaa. Vastauksista ilmenee se, kummaltako puolelta valtatieta vastaaja on, mutta ei voida päätellä sitä, kuinka kaukana valtatiestä vastaaja asuu tai mökkeilee.

Pataveden turvallisuuskyselyn kysymykset oli ymmärretty hyvin. Turvallisuusosiossa olisi voinut olla kaikille avoin kysymys kotitalouden varautumisesta häiriötilanteisiin sekä kotivarasta. Posion kyläturvallisuuskyselyssä (Heikkala & Heikkala, 2015, 43) oli kysymys kansalaistaitojen eli alkusammutus- ja ensiaputaitojen hallitsemisesta. Tämä asia olisi täydentänyt hyvin turvallisuusosiota ja antanut kuvan nykytilanteesta ja kyseisten taitojen lisäkoulutustarpeesta.

Tutkimuskysymyksiin haettiin vastausta myös kirjallisen lähdeaineiston avulla. Yhdistämällä esitutkimuksesta, kirjallisesta lähdeaineistosta ja teoriasta sekä kyselytutkimuksesta saatuja tuloksia on pystytty luomaan malli, jolla kylien turvallisuussuunnittelu voidaan integroida osaksi kyläsuunnittelua.

Paikallisen turvallisuussuunnittelun prosessi on kuvattu Sisäministeriön (2014b) Paikallinen turvallisuussuunnittelu - prosessi tutuksi ja ideoita työn kehittämiseen kunnissa -julkaisussa. Tässä opinnäytetyössä mallia sovelletaan myös kylän turvallisuussuunnittelun prosessin kuvaamiseen. Opinnäytetyössä kuvataan turvallisuussuunnittelun käynnistysvaihe kyläyhdistyksen järjestämässä turvallisuusiltapäivässä sekä siihen liittynyt esiselvitys nykytilan analysoimiseksi ja kyläkyselyn taustaksi. Kyselyn tuloksia on arvioitu uuden kyläsuunnitelman laatimisen yhteydessä ja täydennetty lisäkommenteilla ja ryhmätyöskentelymenetelmin. Turvallisuustyön kohteiden valinnan jälkeen on laadittu turvallisuussuunnitelma ja yhdistetty se kyläsuunnitelmaan. Suunnitelmien toteutus, seuranta ja arviointi jäävät kyläyhdistyksen tehtäviksi jatkossa.

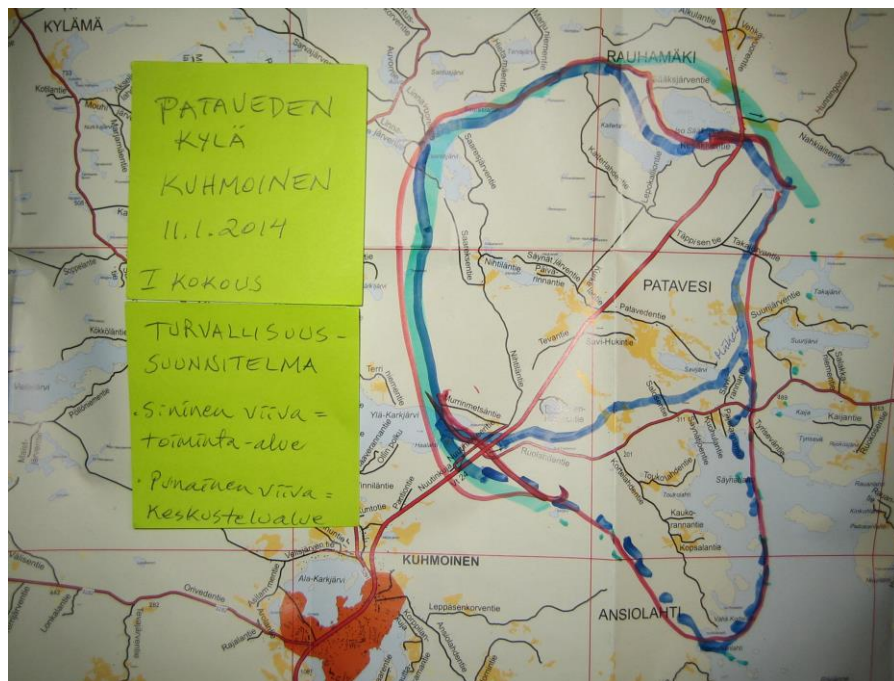
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

9.1. Esitutkimus

Turvallisuusaiheeseen perehtyminen alkoi 11.1.2014, kun kyläläiset kokoontuivat Turvallisuusiltapäivään Ylä-Mattilan taloon. Kutsu laitettiin Pataveden kylän ilmoitustauluille ja postilaatikkotelineisiin sekä kyläyhdistyksen kotisivuille ja asukkaiden sähköposteihin 30.12.2013. Turvallisuusiltapäivän luennoitsijana ja asiantuntijana toimi Keski-Suomen Kylät ry:n kyläasiamies Sirpa Pekkarinen. Hän koordinoi myös Keski-Suomen Turvaverkko-hanketta. Turvallisuusiltapäivän teemana oli kertoa kyläturvallisuudesta ja ulkopuolisen asiantuntijan avulla innostaa kyläläiset osallistumaan turvallisuussuunnitelman tekoon. Tilaisuus kesti kolme tuntia.

Kylän rajojen määrittäminen

Turvallisuusiltapäivään saapui yksitoista henkilöä, jotka olivat pääosin kylän vakituksia asukkaita. He osallistuivat aluksi ”karttahaarjoiutukseen”, jonka tarkoituksena oli piirtää kartalle Pataveden kylän rajat (kuva 30). Pekkarisen mukaan on tärkeää, että kyläläiset itse määrittelevät kylänsä rajat, koska he tietävät ne parhaiten. Samalla he pääsevät itse vaikuttamaan ja sitoutuvat asiaan. Patavedellä kylän raja noudatteli vanhaa koulupiirin rajaa.

Kuva 30. Kyläläisten ”karttahaarjoiutus” Pataveden kylän rajojen määrittämiseksi

Kirjallinen pikakysely

Turvallisuusiltapäivässä tehtiin esitutkimus kysymällä kirjallisesti Kolme kysymystä kylälle -pikakyselyllä asukkaiden turvallisuusnäkemystistä

kylällä. Osallistujat kirjoittivat paperille kolme asiaa tai kohdetta, jotka he kokivat eniten omaan turvallisuuteensa vaikuttavina uhkina tai haittoina kylällä. Vastaukset koottiin ja analysoitiin heti. Vastauksista erottui selkeitä teemoja, kuten liikenne valtatiellä, väestön ikääntyminen, myrskyt ja sähkökatkot. Vastaukset ryhmiteltiin teemoittain ja koottiin taulukkoon. (Liite 7). Vastausten perusteella valtatie liikenne koettiin suurimmaksi uhkaksi Pataveden kylällä.

Turvallisuuskatselmus

Sirpa Pekkarinen ja tutkija tekivät yhdessä turvallisuuskatselmuksen Patavedellä 13.1.2014 mahdollisimman kattavan kuvan saamiseksi kylästä. Katselmuksessa huomattuja asioita on koottu liitteeseen 8. Tietoja käytettiin tausta-aineistona kuvattaessa kylän turvallisuuteen vaikuttavia perustietoja turvallisuussuunnitelmaan.

9.2. Avoin yksilöhaastattelu

Kuhmoinen kuuluu Keski-Suomen pelastuslaitoksen eteläiseen toiminta-alueeseen. Haastateltu aluepalomestari oli sitä mieltä, että syrjäisemmillä kylillä omatoiminen varautuminen on tärkeää. Harvaan asutulla maaseudulla sijaitsevien yksityiskotien, maatilojen ja teollisuuskiinteistöjen turvallisuus ja varautuminen häiriöihin on kiinteistön omistajan vastuulla. Tulipalojen varalta pelastautumissuunnitelmia kannattaa tehdä kotona ja yrityksissä. Sähkökatkot aiheuttavat tietoliikennekatkoksia, joten esimerkiksi maatilalla sähkökatkoon varautuminen on tärkeää. Maatiloilla on oltava myös pelastussuunnitelma.

Kylällä on hyvä tehdä riskikartoitus siitä, mitkä toiminnot vaikeutuvat kylällä ensimmäisenä häiriötilanteen sattuessa. Aluepalomestarin mielestä kylien resurssit esimerkiksi lumen tai kaatuneiden puiden poistamiseksi tieltä kannattaa selvittää. Vaaratilanteen sattuessa naapureiden apu auttaa pelastamaan pulaan joutuneen. Ensiaputaitojen hallitseminen, tieto työkalujen ja -laitteiden käytön hallitsevista henkilöistä ja selkeä tiedottaminen ovat vaaratilanteissa tärkeitä. Kylän hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmasta on tärkeää tiedottaa myös mökkiläisille. Tieto naapureista ja avun saamisesta lisää turvallisuuden tunnetta kylällä.

9.3. Kyselytutkimus

9.3.1. Taustatietoa vastaajista

Vastaajista kylän vakituksia asukkaita oli kymmenen ja kesäasukkaita oli yksitoista. Heidän lisäksi vastaajista kaksi ilmoitti olevansa kylässä vierailijoina. Vastauksia saatiin yhteensä 23 henkilöltä.

Valtatie 24 jakaa kylän kahteen osaan. Kysymykseen kummallako puolella valtatieä vastaaja asuu tai mökkeilee vastaukset jakautuivat tasaisesti. Itäpuolella vastaajista oli kaksitoista ja länsipuolella yksitoista.

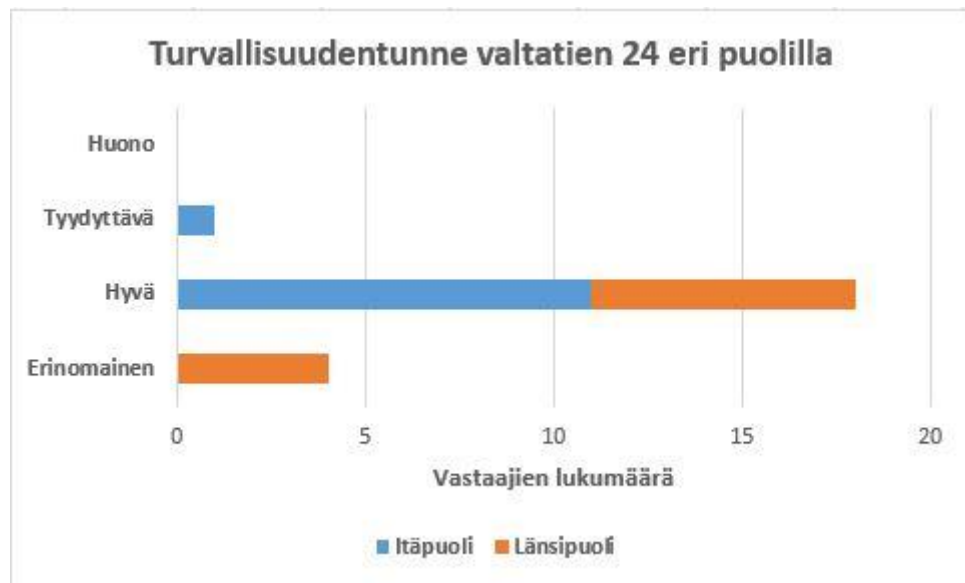
Vastaajat olivat iältään 25 – 84 -vuotiaita. Nuoria oli vastaajissa vähän, vain kaksi alle 44 -vuotiasta vastasi kyselyyn. Vastaajista kymmenen oli 45 – 64 -vuotiaita ja yksitoista 65 – 84 -vuotiaita. Vastaajista naisia oli kymmenen ja miehiä yksitoista.

Vastaajista kaksitoista ilmoitti olevansa ammattiryhmältään työssä käyvä tai yrittäjä, eläkeläisiä oli yksitoista. Koululaisia, opiskelijoita tai työttömiä ei vastaajissa ollut.

9.3.2. Turvallisuus

Kyselytutkimuksessa kysyttiin turvallisuuteen liittyen millaisena vastaajat kokevat oman turvallisuutensa, millaisia hyvinvoinnin uhkatekijöitä he kokevat omalla kylällä olevan ja minkä suuruisiksi riskeiksi he kokevat nämä uhkatekijät.

Vastaajista yksi henkilö koki turvallisuutensa tyydyttäväksi, loput 95,7 % vastaajista kokivat turvallisuutensa hyväksi tai erinomaiseksi. Valtatien 24 länsipuolella asuvat kokivat turvallisuutensa hieman paremmaksi kuin itäpuolella asuvat. Kuviossa 31 on esitetty vastaajien turvallisuudentunne suhteessa valtatiehen.

Kuva 31. Vastaajien turvallisuudentunne valtatie 24 eri puolilla

Kesäasukkailta saatiin yksitoista vastausta. Heistä kymmenen vastasi kokevansa turvallisuutensa kylällä hyväksi ja yksi koki sen tyydyttäväksi. Kylän vakituksia asukkaita oli vastaajista kymmenen ja he kokivat turvallisuuden kylällä hyväksi tai erinomaiseksi. Kaksi vierailijaa kokivat myös turvallisuutensa hyväksi tai erinomaiseksi. Ikäryhmittäin

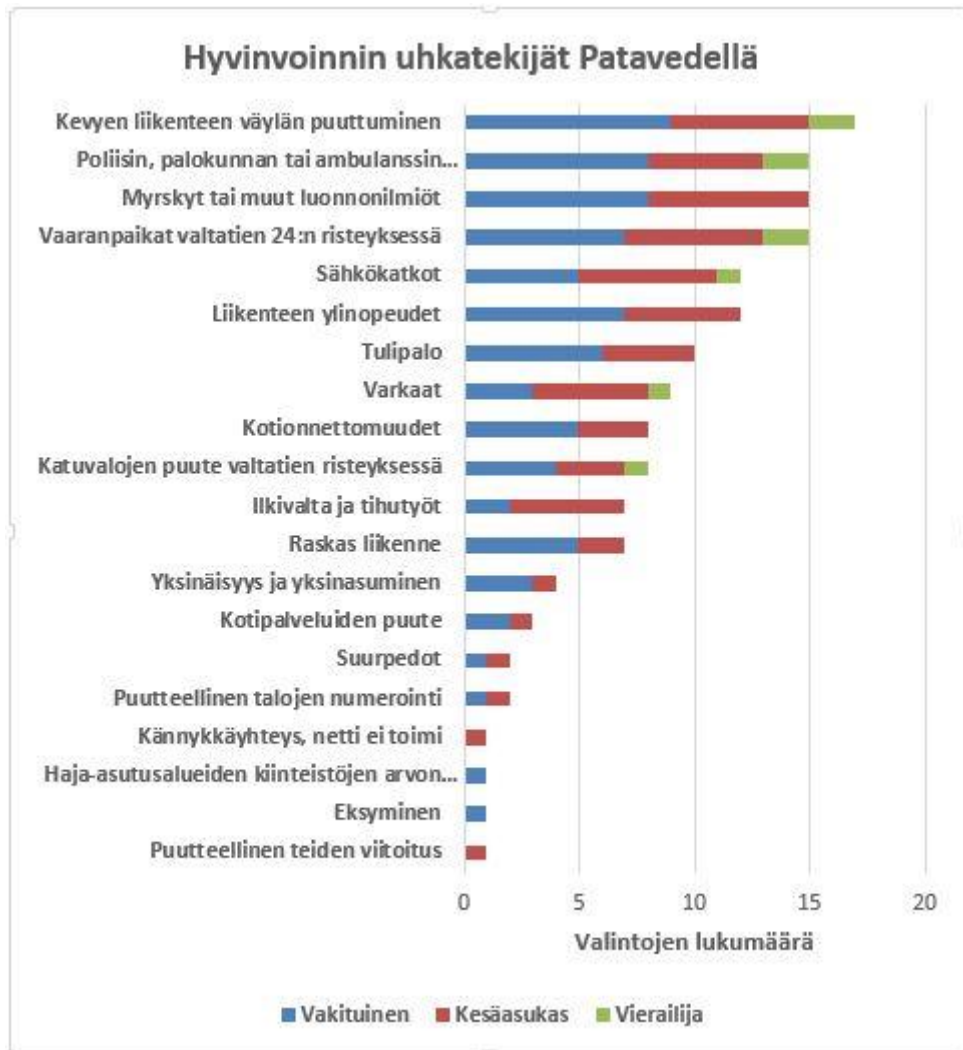
tarkasteltuna tuloksissa ei ilmennyt mitään poikkeavaa. Kuviossa 32 on esitetty vastaajien turvallisuudentunne suhteessa kylään.

Kuva 32. Vastaajien turvallisuudentunne suhteessa kylään

Kysymykseen, mitkä asiat erityisesti koetaan Pataveden kylällä olevan uhkana omalle hyvinvoinnille, sujuvalle arjelle ja turvallisuudelle, vastasi 22 henkilöä. Vastauksista käy ilmi, että 77 % kaikista vastaajista kokee kevyen liikenteen väylän puuttumisen uhkana hyvinvoinnille Patavedellä. Kylän läpi kulkevan valtatie 24:n ja siihen liittyvät vaaranpaikat risteysalueilla, myrskyt tai muut luonnonilmiöt sekä poliisin, palokunnan ja ambulanssin tulon viipymisen koki uhkaksi 68 % vastaajista. Sähkökatkot ja liikenteen ylinopeudet olivat 54,5 % mielestä suurimpina uhkina omalle hyvinvoinnille. Hieman alle puolet vastaajista koki tulipalon, varkaat ja kotionnettomuudet, kuten kaatumisen yksin kotona, uhkaksi turvallisuudelleen. Muina syinä oli mainittu haja-asutusalueiden kiinteistöjen arvon aleneminen ja heikot kännykkä- ja nettiyhteydet.

Aiemmin esitutkimuksessa esitetyn pikakyselyn ”Kolme kysymystä kylälle” vastaukset nostivat esiin valtatie 24:llä liikenteen ja risteysalueet kylän turvallisuutta uhkaavina tekijöinä, joten kyläkyselyn vastaukset vahvistivat tämän huolen. Kuviossa 33 on esitetty vastaajien kokemat hyvinvoinnin uhkatekijät Patavedellä.

Kuva 33. Hyvinvoinnin uhkatekijät Patavedellä

Tutkimuksessa haluttiin tarkastella, eroavatko eläkeläisvastaajien kokemat hyvinvoinnin uhkatekijät muiden ryhmien vastauksista. Kevyen liikenteen väylän puuttumisen ja myrskyt tai muut luonnonilmiöt koki uhkana 73 % eläkeläisvastaajista. Poliisin, palokunnan tai ambulanssin viipyminen sekä sähkökatkot koettiin uhkaksi 54,5 % eläkeläisvastaajan mielestä. Tulipalot ja kotionnettomuudet koki uhkana 45,5 % eläkeläisvastaajista. Liikenteen ylinopeudet, varkaat sekä ilkivalta ja tihutyöt koki 36 % eläkeläisistä uhkana hyvinvoinnille. Kuviossa 34 on esitetty eläkeläisvastaajien kokemat hyvinvoinnin uhkatekijät Patavedellä.

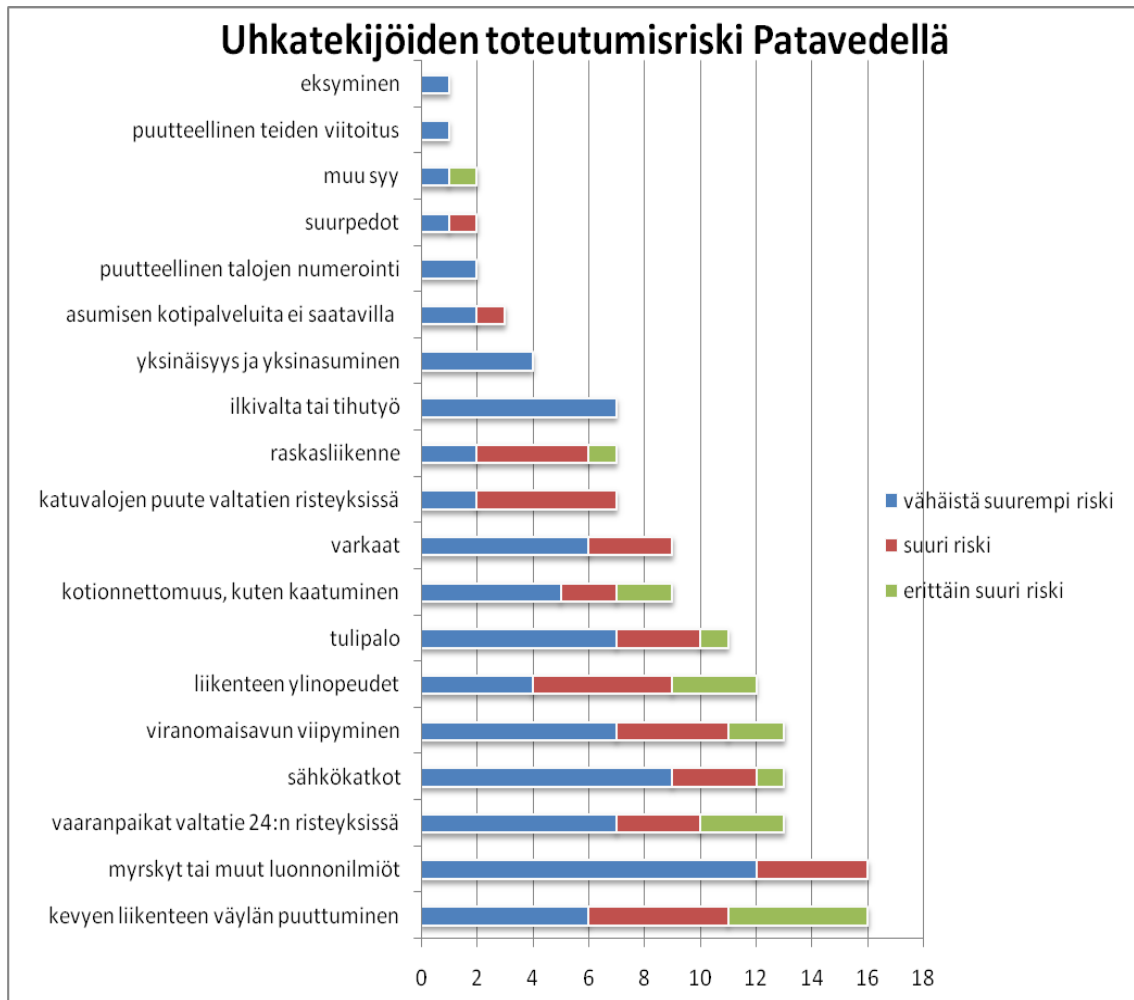

Kuva 34. Eläkeläisten kokemat hyvinvoinnin uhkatekijät Patavedellä

Vastaajat arvioivat edellä esitettyjen uhkatekijöiden toteutumisriskiä numeroimalla kokemansa riskin suuruuden uhkatekijän perään: 1= vähäistä suurempi riski, 2= suuri riski, 3= erittäin suuri riski. Vastauksista ilmenee, että kevyen liikenteen väylän puuttumisen koki suurena tai erittäin suurena riskinä 45,5 % vastaajista. Liikenteen ylinopeudet koki suurena tai erittäin suurena riskinä 36 % vastaajista. Vaaranpaikat valtatie 24 risteysalueilla sekä viranomaisavun viipymisen koki 59 % vastaajista riskinä, heistä 27 % koki riskin suurena tai erittäin suurena. Suurena tai erittäin suurena riskinä koettiin raskas liikenne, 23 % vastauksista. Sähkökatkot koettiin vähäistä suurempana riskinä 41 % vastauksista, ja 27 % vastaajista koki sähkökatkot suureksi tai erittäin suureksi riskiksi. Myrskyjen ja muiden luonnonolojen toteutumisen koki vähäistä suuremmaksi tai suureksi riskiksi 73 % vastaajista. Uhkatekijöiden toteutumisriski on kuvattu kuviossa 35.

Kotionnettomuuksien, esimerkiksi kaatumisen toteutumisriskin mainitsi 41 % vastaajista, heistä 44 % koki riskin suureksi tai erittäin suureksi. Tulipalojen toteutumisriskin mainitsi puolet vastaajista, heistä 36 % koki riskin suureksi tai erittäin suureksi. Ilkivallan tai tihutyön koki vähäistä suuremmaksi riskiksi 32 % vastaajista, ja varkauden toteutumisriskin koki 41 % vastaajista vähäistä suurempana tai suurena riskinä.

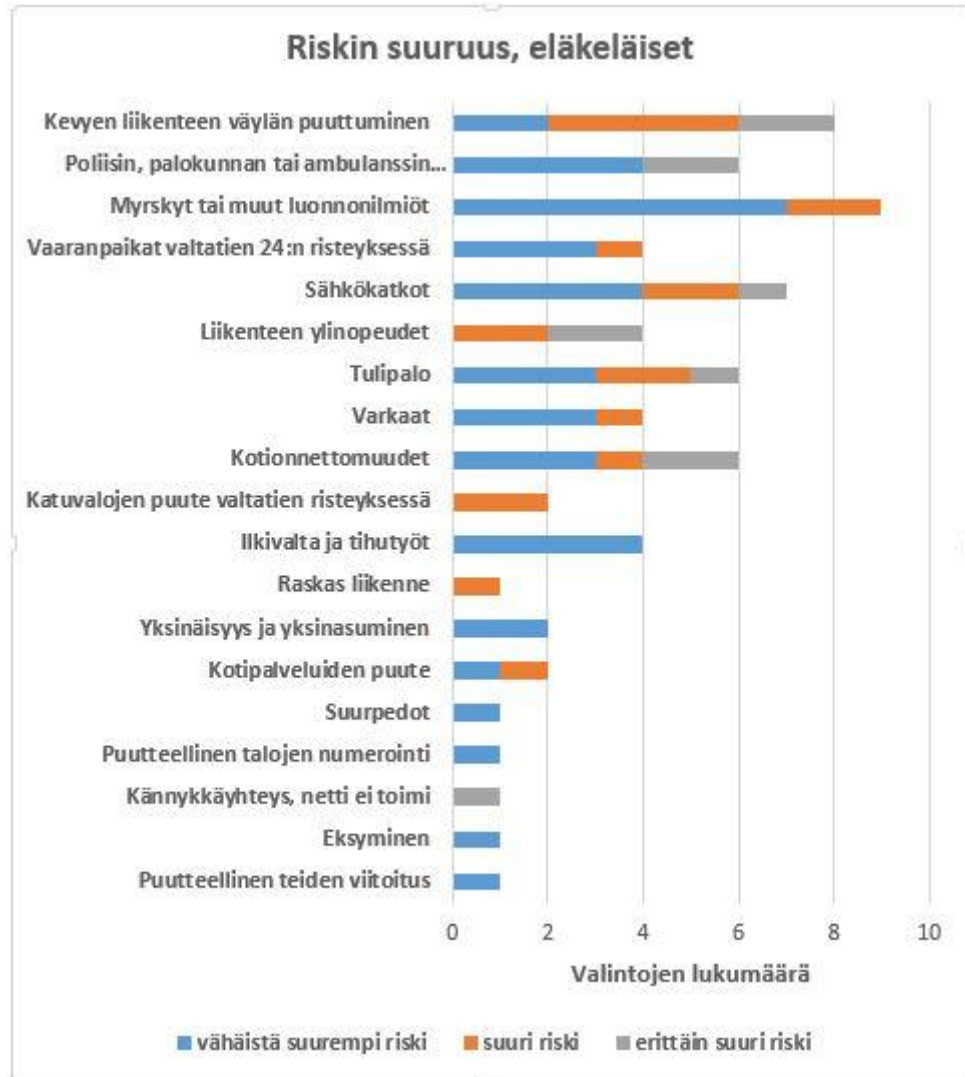
Kesäasukkaiden vastauksissa suurimmiksi uhkiksi koettiin myrskyt, sähkökatkot, vaaranpaikat valtatie risteyksissä ja kevyen liikenteen väylän puuttuminen. Vastaajista puolet koki myös liikenteen ylinopeudet, varkaat ja ilkivallan sekä viranomaisavun viipymisen uhkaksi turvallisuudelle. Uhkan toteutumisen arvioitiin olevan suurin liikenteeseen liittyvien uhkien, kotionnettomuuksien, tulipalon ja viranomaisavun viipymisen osalta.

Kuva 35. Uhkatekijöiden toteutumisriski Patavedellä

Tutkimuksessa haluttiin tarkastella lähemmin, kuinka eläkeläiset kokivat eri uhkatekijöiden toteutumisriskin. Kuviossa 36 on esitetty eläkeläisten kokemien uhkatekijöiden toteutumisriski Patavedellä. Kevyen liikenteen väylän puuttumisen koki 54,5 % eläkeläisvastaajista suurena tai erittäin suurena riskinä. Eläkeläiset kokivat kevyen liikenteen väylän puuttumisen selkeästi suurimpana riskinä. Sähkökatkot koettiin 64 %:n mielestä riskinä, ja lähes puolet piti riskiä suurena tai erittäin suurena. Kotionnettomuudet ja tulipalot koettiin 54,5 % eläkeläisvastaajan mielestä riskeinä ja vastaajista puolet koki toteutumisen suureksi tai erittäin suureksi. Ero kaikkiin vastauksiin on merkittävä. Eläkeläisvastaajista 82 % koki myrskyjen ja muiden luonnonilmiöiden toteutumisen vähäistä suuremmaksi tai suureksi riskiksi. Tämä tulos erosi myös merkittävästi kaikkien vastaajien kokemuksesta. Poliisin, ambulanssin ja palokunnan

avun viipymisen koki riskiksi 54,5 % eläkeläisvastaajista, heistä kolmasosa koki riskin erittäin suureksi. Eläkeläisten riskinkokemus oli hieman alhaisempi kuin kaikkien vastaajien kokemus. Vaaranpaikat valtatie risteyksissä, varkaat sekä ilkivalta ja tihutyöt olivat vähäistä suurempia tai suuria riskejä reilun kolmasosan eläkeläisvastaajan mielestä. Liikenteen ylinopeudet koettiin suurena tai erittäin suurena riskinä 36 %:ssa vastauksista. Tässä ei ollut merkittävää eroa kaikkien vastaajien ja eläkeläisten välillä.

Kuva 36. Eläkeläisten kokemien uhkatekijöiden toteutumisriskin suuruus Patavedellä

9.3.3. Yhteisöllisyys

Kyselyssä haluttiin selvittää yhteisöllisyyteen liittyviä asioita Patavedellä. Avoimella kysymyksellä koottiin ideoita Pataveden kylän turvallisuuden ja sujuvan arjen parantamiseksi. Vastauksissa ehdotettiin valtatie risteysalueiden korjaamista Patavedentien ja Hukin tienhaarassa ja kääntyville omia kaistoja Portaaseen. Nopeusrajoituksen laskemista 70 km tunnissa ja katuvaloja ehdotettiin risteysalueille. Yhteisöllisyyttä toivottiin lisää kylätapahtumien muodossa, jotta opitaan tuntemaan naapureita. Kyläteiden varsilta ehdotettiin heinien ja puiden raivausta sekä

lupiinikasvustojen kuriin laittamista. Kyläkokouksissa sovittuja puutteiksi koettuja asioita toivottiin viemään aktiivisesti kuntaan ja muille viranomaisille. Teiden lanaus ja toimivien Internet- ja puhelinyhteyksien saaminen oli myös toiveena. Naapuriavun saamiseksi ehdotettiin kännyköiden tekstiviestejä nopeaan avuntarpeeseen ja sähköpostiviestejä hitaampaan avuntarpeeseen.

Eräs vastaaja (V8) esitti, että kylän turvallisuutta ja arjen sujuvuuden parantamista ajateltaisiin pitkällä tähtäimellä, valmistautumalla tulevaisuuteen: *”Turvallisuutta tulisi ajatella tulevaisuuden kannalta, väki ikääntyy ja avun tarve tulee kasvamaan ja monipuolistumaan. 10 – 20 vuoden päästä tilanne tulee olemaan jo avun tarpeen suhteen erilainen, mitä se tällä hetkellä on. Siihen voisi jo valmistautua.”*

Vastaajista kaikki tuntevat lähimmät naapurinsa ja tietävät mistä tai keneltä voi pyytää tarvittaessa apua.

Vastaajien mielipiteet siitä, pitäisikö kunnassa toimivien eri järjestöjen yhteistyötä lisätä Pataveden kylällä, jakautuivat hyvin tasaisesti. Kaksitoista vastaajaa haluaisi lisätä yhteistyötä, yksitoista ei haluaisi. Myönteisesti vastanneilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, missä asioissa pitäisi olla yhteistyötä. Eri järjestöjen esittäytymistä, tiedotusta ja toiminnan tunnetuksi tekemistä kylällä toivottiin, samoin eläkeläisten harrastus- ja virkistystoimintaa sekä vanhusten kuljetusta ja apua pienissä askareissa. Kyläyhdistyksen, metsästysseuran, VPK:n ja SPR:n yhteisiä kansalaistaitojen ja -valmiuksien koulutuksia toivottiin. Katastrofitilanteesta toimimisesta toivottiin myös harjoituksia. Lupiinien hävitystalkoita toivottiin myös.

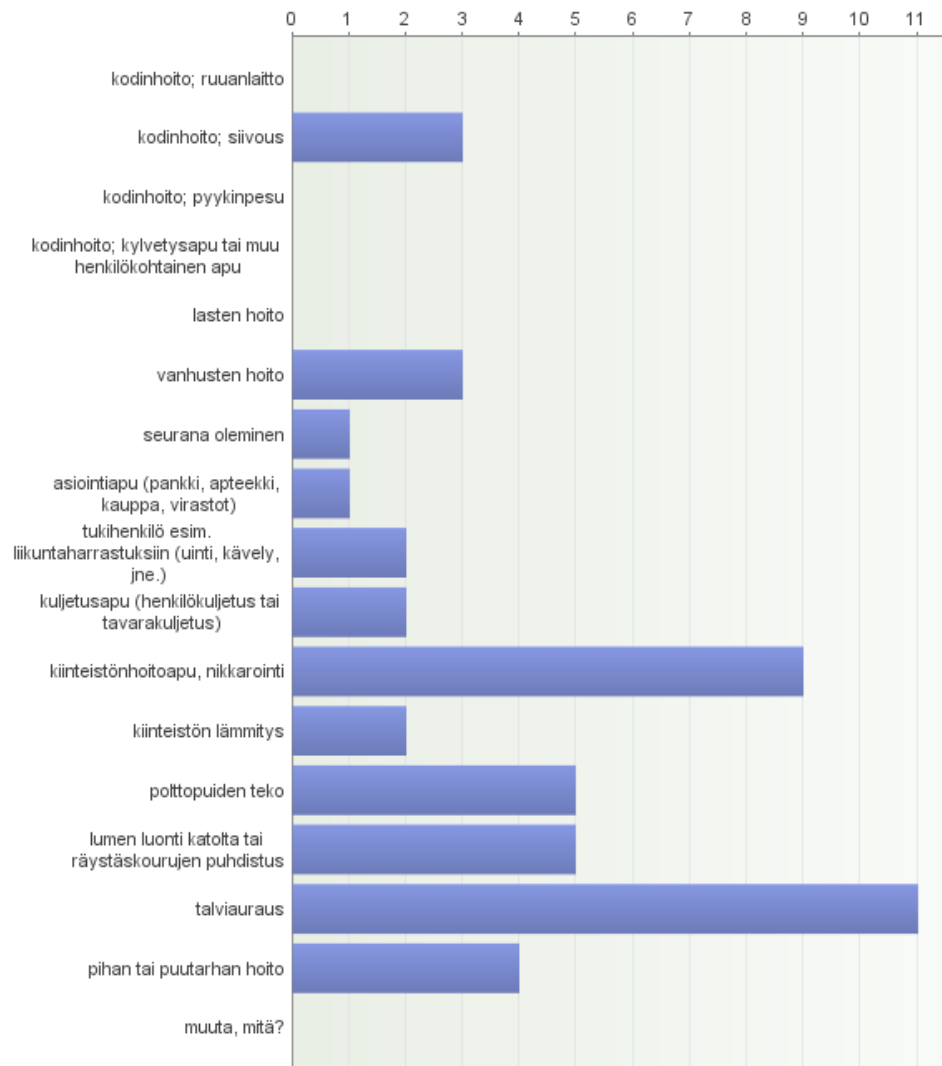
Eräs vastaaja (V21) toivoi järjestöjen väliseltä yhteistyöltä kursseja ja yleistä tiedonkulkua kylällä: *”Ensiapukursseja, yleistä valvontaa ja tiedonkulkua, jos jotain epäilyttävää kylässä havaittu.”*

Kyselytutkimuksessa kysyttiin avoimella kysymyksellä millaista yhteistyötä kylälle toivottaisiin kunnan kanssa. Vastaajat toivoivat vanhusten ja sairaiden kotipalvelujen kehittämistä sekä tietoliikenneyhteyksien kuntoon saamista. Kunnan ympäristöasioista vastaavan toivottiin esittäytyvän kylätapahtumassa ja kertovan kesäasukkaiden ympäristöön liittyvistä palveluista. Asiantuntija-apua toivottiin esimerkiksi ensiapukoulutuksen järjestämiseen kylällä.

Eräs vastaaja (V8) toivoi kunnalta koti- ja kodinhoitopalveluja Patavedelle: *”Toivoisin, että kunta huolehtisi koti- ja kodinhoitopalvelun ulottumisesta Patavedelle.”*

Kyselyllä selvitettiin vastaajien taloudessa olevia erilaisten palveluiden tai toimintojen tarvetta. Selkeimpinä erottuivat kiinteistön hoitoon liittyvät palvelut, kuten talviauraus, kiinteistönhoito, nikkarointi, polttopuiden teko, puutarhatyöt sekä lumen luonti katolta tai räystäskourujen puhdistus. Perheeseen liittyvistä palveluista siivousapu, vanhusten hoito, kuljetusapu ja tukihenkilönä tai seurana oleminen olivat muutamille vastaajille

tärkeitä. Ikärakenteen vanhusvoittoisuus tulee esille myös siinä, ettei lastenhoitoon kaivattu apua. Kyselyn tekovaiheessa ei koettu tarvittavan apua ruuanlaitossa, pyykinpesussa tai kylvettämässä. Palveluiden tarve on kuvattu kuviossa 37.

Kuva 37. Palveluiden tarve Patavedellä.

Kyläyhdistyksen talkootoimintaan on suurin osa vastaajista valmis osallistumaan. Kylän yhteiselle kokoontumistilalle tai kylätalolle ei koettu olevan tarvetta 14 vastaajan mielestä. Vastaajista yhdeksän vastasi kyllä. Kielteisten vastausten määrä saattaa heijastella vastaajien ikärakennetta. Vanhempi väki ei kaipaa enää yhteistä kokoontumistilaa, josta jonkun olisi pidettävä huolta.

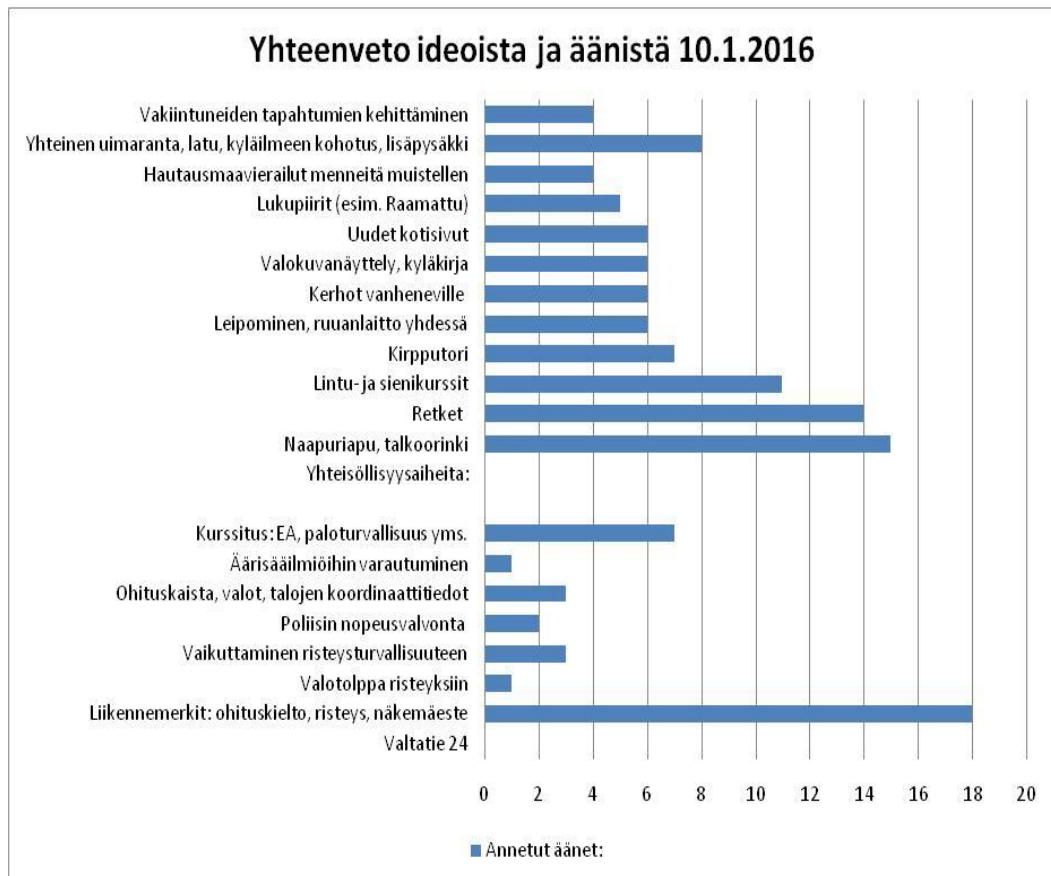
Kylän yhteisen kokoontumispaikan tarpeellisuuteen myönteisesti vastanneilta kysyttiin, mitä toimintaa kylän kokoontumispaikalla toivottaisiin järjestettävän. Vastaajat toivoivat yhteisiä kyläiltoja, tiedotustilaisuuksia ajankohtaisista asioista, erilaisia koulutustilaisuuksia, mukavia vapaa-ajan tilaisuuksia sekä yhdessäoloa. Vastauksista kävi myös ilmi, että kylälle halutaan yhteistä toimintaa, muttei välttämättä omaa tilaa. Hattu-seisakkeelle toivottiin kokoontumisia. Vastauksissa kesäasukkaat ja eläkeläiset olivat sitä mieltä, ettei uutta omaa tilaa kannata rakentaa.

Vastaajien mielestä kyläyhdistyksen toiminnasta oli helppo saada tai löytää tietoa. Vain kaksi vastaajaa oli vastannut kielteisesti. Kyläyhdistyksen tiedottamiseen oltiin yleisesti ottaen tyytyväisiä, mutta ongelmaksi koetaan, ettei nettiyhteys toimi kylällä kaikissa paikoissa kunnolla. Kotisivuilla on oltava ajantasaista tietoa ja sivuille olisi hyvä saada uusia kuvia tapahtumista ja kylämaisemista. Kotisivut ja sähköposti ovat vastaajien mielestä hyvät, mutta tulevaisuudessa muita sosiaalisen median kanavia voisi käyttää, esimerkkinä Facebook -sivut. Ilmoitustaulut ovat tiedottamisessa toimivat.

9.4. Turvallisuuskohteiden valinta kyläsuunnitelmaan

Kyläsuunnitteluiltpäivän aikana koottiin tuplatiimi-menetelmän avulla osallistujilta uutta kyläsuunnitelmaa varten ideoita ja ajatuksia tarralapuille yksi asia/lappu. Laput koottiin teemoittain ryhmitellen seinälle ja jokainen kävi merkitsemässä viivan itselleen tärkeisiin aiheisiin. Eniten viivoja saaneet asiat otettiin kyläsuunnitelman aiheiksi. Turvallisuus oli vahvasti mukana ja tärkeimmäksi kohteeksi saatiin valtatie 24 turvallisuuden parantaminen liikennemerkkeillä. Lisäksi turvallisuuteen liittyvä kurssitus koettiin tärkeäksi. Yhteisöllisyys, kuten naapuriapu, retket ja kurssit sekä kirpputori saivat useita ääniä. Yhteenvedo ideoista ja niille annetuista äänistä on kuvattu taulukossa 4.

Taulukko 4. Yhteenvedo kyläsuunnittelupäivän ideoista ja annetuista äänistä.

Turvallisuuspainotteinen kyläsuunnittelu – Esimerkki Pataveden kylältä

Taulukko 5. Pataveden turvallisuuspainotteinen kyläsuunnitelma vuosille 2016 – 2020.

PATAVEDEN - TORVELAN KYLÄYHDISTYS		KYLÄSUUNNITELMA AJALLE 2016 - 2020
PALVELUT		
Tavoitteet	Toimenpide-ehdotukset	Aikataulu ja toteutus
Talkooapu	- Naapuriapujärjestelmä, kyläapu tai kylärenki: mietitään toteutus yhdessä, tarpeiden mukaan	2016 - 2020: kyläyhdistys ja asukkaat
Harrastusmahdollisuudet	- Kerho "vanhuuden varalle", seniorikerho - Hiihtolatu	2016 - 2020: kyläyhdistys ja asukkaat 2016 - 2020: kyläyhdistys ja asukkaat
Tiedottaminen kunnossa	- Uudet kotisivut	2016 - 2017: kyläyhdistys
Tavaroiden kierrätys	- Kirpputori	2016 - 2020: kyläyhdistys ja asukkaat
TURVALLISUUS		
Tavoitteet	Toimenpide-ehdotukset	Aikataulu ja toteutus
24-tien aiheuttamien vaaratekijöiden vähentäminen Portaana ja Tevantien risteysalueilla	- Ohituskielto-merkit tai risteys-merkit - Katuvalot risteysalueiden välille 24-tielle	2016: kyläyhdistys, kunta, ely-keskus 2016: kyläyhdistys, kunta, ely-keskus
Asumisturvallisuus ja kyläläisten valmiuksien parantaminen	- Talojen koordinaattitiedot kuntoon - Omatoiminen varautuminen - Ensiapukurssit, paloturvallisuuskurssit, ym. tarpeen mukaan vuosittain	2016 ja 2017: asukkaat 2016 - 2020: asukkaat 2016 - 2020: SPR, SPEK, kyläyhdistys, asukkaat, eri järjestöt
YHDESSÄOLO JA YHTEISTYÖ		
Tavoitteet	Toimenpide-ehdotukset	Aikataulu ja toteutus
Yhteisöllinen viihtyminen	Vakiintuneet tapahtumat - Laskiaistapahtuma - Vappulakitus ja nyyttikestit - Juhannusjuoksuun osallistuminen - Kesämenoa Hattu-seisakkeella - Kalakisat - Lokavalkeat ja rosvopaisti Muita tapahtumia: - Leipominen ja ruuanlaitto yhdessä - Peli-iltoja: korona, bingo - Sienikurssi Retkien järjestäminen: - Marjastus- ja sieniretket - Linturetki eväiden kera - Kyläkävelyt, kävelyretket lähimaastossa - Retket kaukohteisiin, Turun seudulle, Helsingin seudulle Historiaa kylällä: - Kyläkirjan kustantaminen - Valokuvanäyttely - Hautausmaakerros paikallisia vainajia muistellen	2016 - 2020: kyläyhdistys ja asukkaat 2016 - 2020: kyläyhdistys ja asukkaat 2016 - 2020: kyläyhdistys 2016 - 2020: kyläyhdistys 2016 - 2020: kyläyhdistys 2016 - 2020: kyläyhdistys 2016: kyläyhdistys 2017: kyläyhdistys 2018: kyläyhdistys
Yhteistyö muiden järjestöjen kanssa	- Yhteistyö Torvelan Eräpoikien kanssa Yhteiset tapahtumat muiden yhdistysten kanssa - Linnavuoriretki, vieraana Harjunsalmen kyläyhdistys	kyläyhdistys 2016: kyläyhdistys
YMPÄRISTÖ JA ASUKKAAT		
Tavoitteet	Toimenpide-ehdotukset	Aikataulu ja toteutus
Kyläilmeen parantaminen	- Kyläalueen siistiminen ja kaunistaminen - Perinnemaisemien hoito, pusikoiden raivaus	Vuosittain, tarpeen mukaan: kyläyhdistys Tarpeen mukaan: kyläyhdistys
Uusia asukkaita	- Muuttajien vastaanotto	kyläyhdistys

11 YHTEENVETO JA POHDINTA

Opinnäytetyön laatiminen oli prosessi, jonka alussa oletin saavani työn nopeasti valmiiksi. Toisin kuitenkin kävi. Teoriaosiota varten materiaalia oli runsaasti tarjolla ja sen läpikäyminen vaati aikaa. Hajanaisen tiedon ja monien hankkeiden hahmottaminen oli hankalaa. Työn edetessä tuli suvantovaiheita ja työn valmistuminen hidastui. Lopulta teoriaosaan löytyi puuttuva osa ja opinnäytteen kirjoittaminen alkoi sujua. Lisäpuhtia työn etenemiselle antoi uuden kyläsuunnitelman laatiminen Patavedelle.

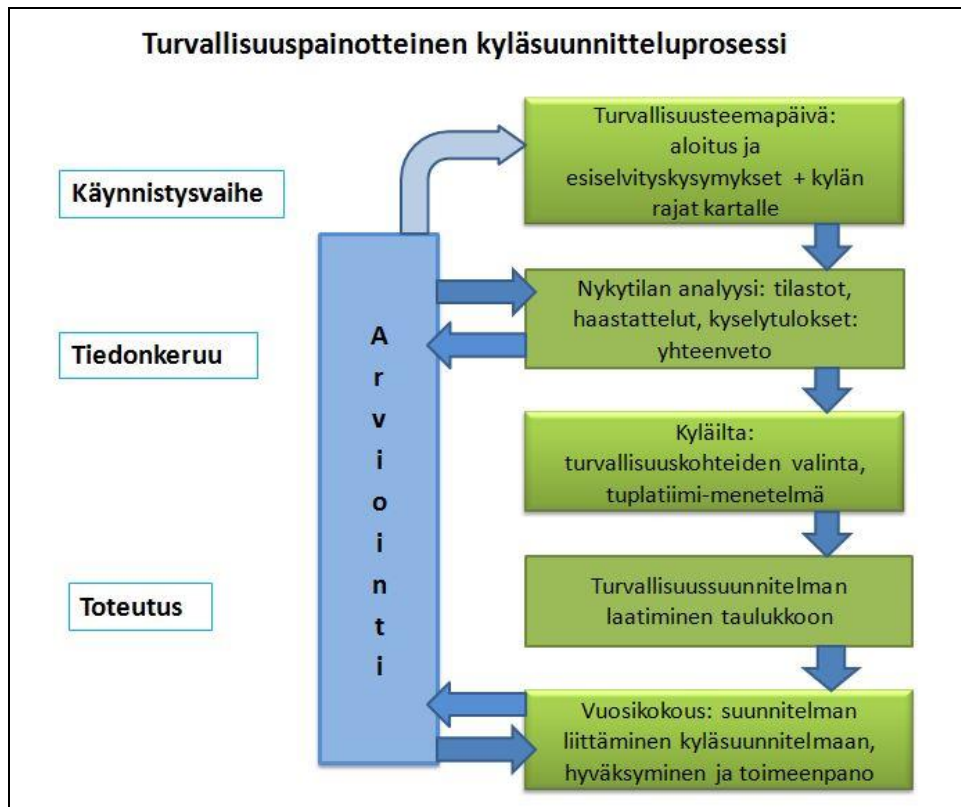
Pataveden turvallisuussuunnitelman laatimisesta puhuttiin kyläyhdistyksen kokouksessa jo vuonna 2010. Kylältä valittiin turvallisuusyhteyshenkilö, jonka yhteystiedot ilmoitettiin kuntaan valmiussuunnitelmaa varten, mutta muuten asia ei edennyt sen pidemmälle. Miettiessäni opinnäytetyön aihetta päätin ryhtyä toteuttamaan ajatusta kylän turvallisuussuunnitelman laatimisesta. Kylän asukkaana halusin olla omalla panoksellani vaikuttamassa arjen sujumiseen ja kylän säilymiseen turvallisena sen erikäisille asukkaille.

Yhteisöllisyys ja osallistuminen päätöksentekoon luovat turvallisuutta ja luottamusta toisiin ihmisiin ja yhteiskuntaan. Tärkeää on nähdä suunniteltujen asioiden myös toteutuvan. Hyvinvointi ja arjen turvallisuus ovat kaikkien yhteinen asia, ja jokainen voi omalta osaltaan vaikuttaa lähiympäristönsä ja kotinsa turvallisuuteen.

Valitsin kehittämishankkeeseen tutkimusotteeksi sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen tutkimusotteen, jotka täydentävät toisiaan. Kyselytutkimuksella kartoitettiin ihmisten asenteita ja mielipiteitä sekä kokemuksia turvallisuudesta ja aineisto analysoitiin numeraaliseen muotoon. Asukasmäärältään pieneltä kylältä koottu aineisto oli pieni, mutta antoi silti käsityksen vastaajien turvallisuuden kokemuksista sekä kylällä koetuista uhkista ja riskeistä. Asukastilaisuuksissa kootut materiaalit ja muistiot sekä kyläläisten avoimet yksilöhaastattelut olivat osa kvalitatiivista tutkimusta, jolla pyrin hankkimaan tietoa todellisissa tilanteissa. Kylän asukkaat ja vapaa-ajan asukkaat ovat asiantuntijoita oman kylänsä turvallisuuteen liittyvissä asioissa ja heidän mielipiteensä, kokemuksensa ja niin sanottu hiljainen tieto ovat arvokkaita turvallisuussuunnitelmaa laadittaessa. Pelastusviranomaiselle suoritettu avoin haastattelu lisäsi asiantuntijan näkemyksen turvallisuusteemaan. Keskustelut turvallisuusalan asiantuntijoiden ja kylien kehittäjien kanssa ovat myös syventäneet näkemyksiäni. Laaja tutustuminen kyläsuunnittelua käsittelevään kirjallisuuteen sekä kunnissa ja kylillä tehtyihin turvallisuushankkeisiin ja -suunnitelmiin auttoivat minua ymmärtämään laajaa turvallisuuden kenttää paremmin.

Opinnäytetyön edetessä kehittämishanke muotoutui ajatukseksi turvallisuusasioiden integroimisesta osaksi kyläsuunnittelua. Tähän sisältyy turvallisuusasiat huomioiva kyläsuunnitelman malli. Kuvassa 39

on havainnollistettu turvallisuuspainotteinen kyläsuunnitteluprosessi, jonka mallilla Pataveden kyläsuunnitteluprosessi toteutettiin.

Kuva 39. Turvallisuuspainotteinen kyläsuunnitteluprosessi Pataveden kylällä.

Tutkimuskysymykseen hyvästä turvallisuussuunnitelman mallista saatiin vastaus. Turvallisuuspainotteinen kyläsuunnitteluprosessi on käytännössä koettu toimivaksi ja sitä voidaan mielestäni soveltaa muillekin kylille eri puolilla Suomea. Toinen tutkimuskysymys, miten turvallisuussuunnitelma tukee kylien asuttuna pysymistä ja kyläläisten turvallista arkea normaalioloissa ja arjen häiriötilanteissa, sai myös vastauksen. Turvallisuussuunnitelma ja turvallisuussuunnitteluun liittyvät kokoontumiset tukevat kylien yhteisöllisyyttä ja asukkaiden turvallisuuden tunnetta. Keräsin kyläkyselyn avulla tietoa kyläläisten ja vapaa-ajanasukkaiden toiveista ja näkemyksistä ja herätin heitä pohtimaan omaa ja kylän arjen hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja turvallisuusasioita. Tuloksena luotiin yhteistyönä kylän asukkaiden kanssa uusi kyläsuunnitelma, jossa turvallisuusasiat on integroitu kyläsuunnitteluprosessiin. Tästä eteenpäin on tärkeintä pitää yllä asukkaiden kiinnostusta kylän turvallisuusasioihin, tiedottaa ja innoittaa asukkaat mukaan toimimaan yhteisen kyläturvallisuuden luomiseksi. Turvallisuusnäkökohtien lisääminen kyläsuunnitelmiin tuo niihin uutta lisäarvoa myös kunnan varautumissuunnitelmien kannalta.

Jatkotutkimuksen arvoinen aihe on vapaa-ajanasukkaiden turvallisuuden kehittäminen.

LÄHTEET

- Alvettulan kyläesite 2012. Viitattu 3.12.2014.
http://kestavakyla.wikispaces.com/file/view/alvettula_kylaesite.pdf/361843976/alvettula_kylaesite.pdf.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fali, S. & Koivukangas, H. 2011. Vanhusten kokemuksia turvallisuudesta. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.5.2016.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/28688/Oulu_Fali_Koivukangas_2011.pdf?sequence=1.
- Hallitusohjelma. 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 6.6.2016.
<http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1a>.
- Hallitusohjelma. 2015. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 6.6.2016.
http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82.
- Hautamäki, L. 1989. Elävä kylä - elävä kotiseutu - elävä Suomi. Kylätoiminnan tausta, synty ja laajeneminen kansanliikkeeksi. Julkaisusarja A2/89. Helsinki: Kyläasiain neuvottelukunta.
- Heikkala, K. & Heikkala, L. 2015. Kyläturvallisuus Posiolla. Laurea - ammattikorkeakoulu. Turvallisuusalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 25.5.2016.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/100027/ONT_Heikkalat.pdf?sequence=1.
- Helsingin yliopisto 2016a. Kriminologian- ja oikeuspolitiikan instituutti. Viitattu 7.6.2016. <http://www.helsinki.fi/kriminologian-ja-oikeuspolitiikan-instituutti/>.
- Helsingin yliopisto 2016b. Kuluttajatutkimuskeskus. Viitattu 7.6.2016.
<http://blogs.helsinki.fi/kuluttajatutkimuskeskus/tietoa-tutkimuskeskuksesta/>.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, A. 2014. Tuplatiimi/Opera. Ryhmäyötekniikoita, ideointia, ongelman jäsentelyä ym. – opiskelijoiden tuottamaa materiaalia. Maaseudun kehittämisen koulutusohjelman tehtävät. YAMK13 – Kasvun strategiat ja innovaatiot. Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.6.2016.
<https://moodle.hamk.fi/mod/page/view.php?id=226514>.

Hyvinkään kaupunki 2014. Hyvinkään kaupungin turvallisuussuunnitelma 2014 - 2017. Viitattu 20.11.2014.

http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/Hankkeet%20ja%20raportit/Turvallisuussuunnitelma_valtuuston_hyv%C3%A4ksym%C3%A4_14_4_2014.pdf.

Hyyryläinen, T. 1988. Kylien kehittäminen luovuuden näkökulmasta. Tampereen yliopisto. Aluetieteen laitos tutkimuksia sarja B 51/1988.

Hyyryläinen, T. 2000, 109-119. Kylätoiminnan perinne sosiaalisena pääomana. Teoksessa Hyyryläinen, T. & Rannikko, P. (toim.) Eurooppalaistuva maaseutupolitiikka. Paikalliset toimintaryhmät maaseudun kehittäjinä. Jyväskylä: Vastapaino.

Hätäkeskuslaitos 2016. Tiedä sijaintisi. Viitattu 10.6.2016. http://www.112.fi/hatanumero_112/tieda_sijaintisi.

Impinen, A, Nissinen, N-M. & Lillsunde, P. 2015. Työikäisten tapaturmat Suomessa. Tutkimuksesta tiiviisti 1. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 12.6.2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125636/URN_ISBN_978-952-302-435-9.pdf?sequence=1.

Kansalaisen käsikirja 2012. Hyvinvoinnin ja turvallisuuden tsekkaukset. Viitattu 20.12.2014. http://kansalaisenkäsikirja.info/index.php?title=Hyvinvoinnin_ja_turvallisuuden_tsekkaukset.

Kansallinen turvallisuustutkimuksen strategia 2009. Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan julkaisu 17:2009. Viitattu 22.5.2015. http://www.intermin.fi/download/14208_kansallinen_turvallisuustutkimuksen_strategia.pdf?51275142faa6d188.

Kantorovitch, J., Immonen, M., Pajala, S. & Lounamaa, A. 2013, 20 – 31. Teknologia ja iäkkäiden kaatumistapaturmien ehkäisy. Teoksessa Lounamaa, A., Matikainen, K. & Kantorovitch (toim.) 2013. Teknologian mahdollisuudet iäkkäiden tapaturmien ehkäisyssä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpöytäpaperi 6/2013. Saatavana verkkojulkaisuna <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-770-7>. Viitattu 9.6.2016. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Kaufmann, F-X. 1970. Sicherheit als soziologisches und sozialpolitisches Problem. Untersuchungen zu einer Wertidee hochdifferenzierter Gesellhafter. Neue Folge Nr. 31. Stuttgart: Ferdinand Enke Verlag.

Kauvatsan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2013 – 2017. Viitattu 20.6.2016. http://www.karhuseutu.fi/files/137/Kauvatsan_hyvinvointi_ja_turvallisuussuunnitelma_2013_2017.pdf.

Keski-Suomen Kylät ry 2014. Keski-Suomen paikallistoiminnan turvaverkko -hanke. Loppuraportti. Viitattu 15.12.2014. http://www.keskisuomenkylat.fi/SIRA_Files/downloads/LOPPURAPORTTI.18.11.2014.pdf.

Keski-Suomen Kylät ry 2014. Paikallistoiminnan turvaverkko –hankkeen tuottamia ja kokoamia oppaita, ohjeita ja hyvien käytänteiden malleja. Viitattu 26.5.2014. <http://www.keskisuomenkylat.fi/?id=DF861837-9ADF4BE19835-3DEB727A2A45>.

Keski-Suomen liitto 2015. Turvallinen Keski-Suomi. Keski-Suomen maakunnan turvallisuussuunnitelma 2015 - 2018. Viitattu 3.6.2015. http://www.keskisuomi.fi/filebank/24203-Keski-Suomen_turvallisuussuunnitelma_2015-2018_MLKUVALL.pdf.

Kestävä kylä 2010. Hyvä kyläsuunnitelma? Viitattu 3.12.2014. <http://kestavakyla.wikispaces.com/file/view/Hyv%C3%A4%20kyl%C3%A4suunnitelma.pdf/283191550/Hyv%C3%A4%20kyl%C3%A4suunnitelma.pdf>.

Kestävä kylä 2014. Kestävä kylä –suunnittelukortit. Viitattu 2.12.2014. <http://kestavakyla.wikispaces.com/Kest%C3%A4v%C3%A4+kyl%C3%A4+-suunnittelukortit>.

King, N.J. & Hamilton, D.I. & Allerdick, T.H. 1988. Children's phobias. Chichester: John Wiley & Sons.

Koivula, E. 21.6.2016. Tarkennus pelastussuunnitelman tekemisestä. Vastaanottaja Paula Häyrinen. [Sähköpostiviesti]. Viitattu 21.6.2016.

Korpinen, A. 13.5.2016. Ikäluokkien määritelmä. Vastaanottaja Paula Häyrinen. [Sähköpostiviesti]. Viitattu 8.6.2016.

Kuhmoisten kunta 2013. Kuhmoisten kunnan valmiussuunnitelman yleinen osa. Pdf -tiedosto. 22.1.2014.

Kuhmoisten kunta 2014. Perustietoa Kuhmoisista. Viitattu 4.4.2014. <http://www.kuhmoinen.fi/tilastotietoa>.

Kuhmoinen palvelee 2013 – 2014. Kuhmoisten Yrittäjät ry. Lahti: Esa Print Oy.

Kuntarakenneselvitys 2015. Kangasala – Kuhmoinen - Pälkäne-kuntarakenneselvitys. Selvityksen loppuraportti 26.3.2015. Viitattu 19.11.2015. <http://www.kangasala-kuhmoinen-palkaneselvitys.fi/tiedostot/selvitys.pdf>.

Kuisma, J. 2014. Yhteisön voima kylien kehityksessä. Kylien päivä Kuhmoisissa -seminaari. Kuhmola. 10.5.2014. Kuhmoisten kunta. Seminaariesitelmän muistiinpanot.

Kyliä päivä Kuhmoisissa -seminaari 2014. Kuhmola. 10.5.2014. Kuhmoisten kunta. Seminaarin muistiinpanot.

Kyläsuunnitelma 2011. Pataveden - Torvelan kyläyhdistys ry. Viitattu 23.3.2014. <http://koti.mbnet.fi/pator/kylasuunnitelma.php>.

Lahtinen, E. & Vehmasto, E. 2005. Paikallisen kehittämistyön käsikirja. Osallistavuus sosiaalisen pääoman kehittäjänä. Sosiaalista pääomaa kylille -hanke 2002 - 2005. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. Viitattu 3.12.2014. <http://www.kylatoiminta.fi/uploads/images/tiedostot/oppaat/Paikallisenkehittamistyonkasikirja.pdf>.

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151085>. Viitattu 11.6.2016.

Liikennevirasto 2012. Liikennemääräkartat. Viitattu 18.11.2015. <http://www.liikennevirasto.fi/kartat/liikennemaarakartat#.Vkx2hE08KM8>.

Limnell, J., Majewski, K. & Salminen, M. 2014. Kyberturvallisuus. Jyväskylä: Docendo Oy.

Laurikainen, H. 2014. Esiselvitys harvaan asutun maaseudun turvallisuushankkeista. SPEK Tutkii 9. Viitattu 3.6.2015. <http://www.spek.fi/loader.aspx?id=516f937e-8db4-4369-8ffb-21e58352ecce>.

Lounamaa, A., Pajala, S. & Paljärvi, T. 2013, 14 – 19. Ikääntyminen ja tapaturmat. Teoksessa Lounamaa, A., Matikainen, K. & Kantorovitch (toim.) 2013. Teknologian mahdollisuudet iäkkäiden tapaturmien ehkäisyssä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 6/2013. Saatavana verkkojulkaisuna <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-770-7>. Viitattu 9.6.2016. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Maa- ja kotitalousnaiset 2014. Kyläkävely. Viitattu 2.12.2014. <https://www.maajakotitalousnaiset.fi/sisalto/kylakavely-1372>.

Maanmittauslaitos 2014. Pataveden kylän sijainti. Julkaisulupa 051/MML/2014.

Maaseudun Sivistysliitto 2016. Viitattu 10.5.2016. <http://msl.fi/verkko-opisto/verkko-opisto/menetelmapankki/>.

Mahlun kylä. 2009. Mahlun kyläsuunnitelma 2010 – 2015. Internet-sivut. Viitattu 11.11.2014. <http://mahlu.fi/index.php?page=kylaesuunnitelma>.

Markkula, J. ja Öörni, E. (toim.) 2009. Turvallinen elämä lapsille ja nuorille. Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 27/2009. Yliopistopaino. Helsinki. Viitattu 10.3.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80390/ea565dd9-34e5-4e74-bcc6-27e567de2a96.pdf?sequence=1>.

Maslow, A.H. 1970. Motivation and Personality. 2nd edition. New York.

Meklin, P. 2014. Jämsän ja Kuhmoisten kuntarakenneselvitys 2014. Selvityshenkilön raportti. Viitattu 19.11.2015. <http://www.kuhmoinen.fi/dynasty/kokous/2015180-6-1.PDF>.

Muuttuva kylä 1980. Turun yliopiston kylätutkimusryhmä. Turku.

Niemelä, P. 2000, 21-36. Turvallisuuden käsite ja tarkastelukehikko. Teoksessa Niemelä, P. & Lahikainen, A.R. (toim.) Inhimillinen turvallisuus. Tallinna: Kirjakas/Tallprint.

Niemelä, P., Kainulainen, S., Laitinen, H., Pääkkönen, J., Rusanen, T., Ryytänen, U., Widgrén, E., Vornanen, R., Väisänen, R. & Ylinen, S. 1997. Suomalainen turvattomuus. Inhimillisen turvattomuuden yleisyys, perusolotilavuudet ja tyypittely -haastattelututkimus 1990-luvun Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Oinas, P. 2012 84-95. Turvallisuus maaseutuyhteisön asukkaiden arjessa. Teoksessa Kattilakoski, M., Kilpeläinen & A., Peltomäki, P. (toim.) Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluja maaseudulle. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/12. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.

Pataveden - Torvelan kyläyhdistys ry 2016a. Säännöt. Viitattu 21.7.2016. <http://www.pator.mbnet.fi/saannot.php>.

Pataveden - Torvelan kyläyhdistys ry 2016b. Tapahtumakalenteri 2016. Viitattu 21.7.2016. <http://www.pator.mbnet.fi/tapahtumat.php>.

Pekkarinen, S. 2013. Loppuraportti. Naapuriavulla hyvinvoivia kyliä -hanke. 1.3.2012 – 30.4.2013. Suomen kylätoiminta ry.

Pelastuslaki 29.4.2011/379.

Perustuslaki 11.6.1999/731.

Pihlaja, R. 2010. Kolmas sektori maaseutukunnissa. Julkaisuja 19. Helsingin yliopisto, Ruralia -instituutti. Helsinki.

Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry 2014. Ohje kyläsuunnitelman tekoon. Viitattu 3.12.2014. <http://www.ppkylat.fi/uusi-kylaohjelma-2011-2014-kaikkien-kylassa/>.

Polamk 2016. Poliisiammattikorkeakoulu. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimusyhteistyö. Viitattu 7.6.2016.
<http://www.polamk.fi/tki/tutkimus/tutkimusyhteistyö>.

Poliisilaki 872/2011.

Ponnikas, J., Voutilainen, O., Korhonen, S. & Kuhmonen, H-M. 2014. Maaseutukatsaus 2014. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 2/2014. Helsinki: Edita Publishing Oy. Viitattu 7.6.2016.
https://www.tem.fi/files/38570/TEMjul_2_2014_web_23012014.pdf.

Puolustusministeriö 2016. Puolustusministeriön toimialaan kuuluvia virastoja, laitoksia, yhteisöjä ja muita toimielimiä. Viitattu 10.6.2016.
http://www.defmin.fi/puolustushallinto/puolustusministerion_toimialaan_kuuluvia_virastoja_laitoksia_yhteisoja_ja_muita_toimielimia.

Päijät-Hämeen kylät 2013. Kyläkävely muinaisjäännskohteilla Kellosalmella, Padasjoella. Kyläkävelyraportti/Löytöretkiä Päijät-Hämeen kyliin -hanke. Viitattu 2.12.2014.
<http://www.phkylat.fi/kylat/8/files/files/KYL%C3%84K%C3%84VELY%20MUINAISJ%C3%84%C3%84NN%C3%96SPAIKOILLA%20KELLOSALMEN.pdf>.

Rikoslaki 19.2.1889/39. Viitattu 18.12.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21>.

Rikoksantorjuntaneuvosto 2012. Turvallisuussuunnittelu prosessina. Analyysin ja johtopäätösten arviointi. Viitattu 4.6.2015.
<http://www.turvallisuussuunnittelu.fi/fi/index/turvallisuussuunnittelu/turvallisuussuunnitteluprosessina/analyysinajohtopaatostenarviointi.html>.

Rikoksantorjuntaneuvosto 2013. Turvallisuuskävelyt. Opas järjestäjille ja osallistujille. Erweko Oy.

Ruohola, H. 2014. Kyläsuunnittelun työtapoja ja malleja. Viitattu 3.12.2014.
http://www.satakylat.fi/d/sites/satakylat.fi/files/files/Kyl%C3%A4suunnittelu_Spurtti.pdf.

Sauranen, K. 2012. Innovative Village – Kehittyvä kylä. Kylän palveluiden nykytilan ja kehitysideoiden kartoittaminen ja analysointi. Opinnäytetyö, ylempi AMK. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Sisäasiainministeriö 2008. Turvallinen elämä jokaiselle. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Valtioneuvoston yleisistunto 8.5.2008. Sisäinen turvallisuus. Sisäasiainministeriön julkaisuja 16/2008. Viitattu 20.7.2016.
http://www.intermin.fi/download/25020_162008.pdf?416ad7f50ccad088.

Sisäasiainministeriö 2010. Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun – työkirja. Sisäinen turvallisuus. Sisäasiainministeriön julkaisuja 4/2010. Viitattu 20.11.2014. <http://www.intermin.fi/julkaisu/42010?docID=25378>.

Sisäasiainministeriö 2011. Turvallinen elämä ikääntyneille. Toimintaohjelma ikääntyneiden turvallisuuden parantamiseksi. Sisäasiainministeriön julkaisuja 19/2011. Sisäinen turvallisuus. Viitattu 8.6.2016. http://www.intermin.fi/download/24903_192011.pdf

Sisäasiainministeriö 2012a. Turvallisempi huominen. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. 26/2012. Helsinki. Viitattu 20.11.2014. http://www.intermin.fi/download/34893_262012_STO_III_fi.pdf?856e9e241c05d188.

Sisäasiainministeriö 2012b. Tie turvallisempaan huomiseen – Sisäisen turvallisuuden hyvät käytännöt. Sisäasiainministeriön julkaisuja 29/2012. Viitattu 20.12.2014. http://www.intermin.fi/download/39721_292012.pdf?c9261a2a33e3d188.

Sisäministeriö 2009. Asettamispäätös 28.8.2009. Suositusten laatiminen järjestöjen osallistumisesta paikalliseen turvallisuussuunnitteluun. SMO52:00/2009.

Sisäministeriö 2014a. Turvallisuutta harvassa? Tilanneraportti turvallisuudesta harvaan asututuilla alueilla. Sisäministeriön julkaisu 6/2014. Viitattu 17.11.2015. http://www.intermin.fi/download/52767_julkaisu_62014.pdf?5e02f5c9f44dd188.

Sisäministeriö 2014b. Paikallinen turvallisuussuunnittelu. Prosessi tutuksi ja ideoita työn kehittämiseen kunnissa. Viitattu 11.6.2016. https://www.intermin.fi/download/55725_Paikallinen_turvallisuuss_netiv ersio_final.pdf?6ad6b3b8f32ad388.

Sisäministeriö 2015a. Keskustelua sidosryhmien kanssa sisäisen turvallisuuden strategian valmistelusta. Viitattu 4.6.2015. http://www.intermin.fi/sisainturvallisuus/seminaarit/1/0/keskustelua_sid osryhmien_kanssa_sisaisen_turvallisuuden_strategian_valmistelusta_59067

Sisäministeriö 2015b. Sisäinen turvallisuus. Ohjelma 2012 – 2015. Viitattu 10.6.2016. http://www.intermin.fi/sisainturvallisuus/ohjelmat/ohjelmat_2011-2015.

Sisäministeriö 2016a. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Sisäministeriön julkaisu 8/2016. Sisäinen turvallisuus. Viitattu 20.5.2016. <http://www.intermin.fi/julkaisu/082016>.

Sisäministeriö 2016b. Turvallisuus. Turvallisuusalan koulutus. Viitattu 9.6.2016. http://www.intermin.fi/fi/turvallisuus/turvallisuusalan_koulutus.

Sisäministeriö 2016c. Tutkimustoiminta. Horisontti 2020 Secure societies -ohjelma. Viitattu 7.6.2016. http://www.intermin.fi/fi/ministerio/tutkimustoiminta/horisontti2020_secure_societies.

Sisä-Suomen poliisilaitos 2016. Viitattu 21.7.2016.
<https://www.poliisi.fi/sisa-suomi>.

Snstatic 2012. Hirvieläinonnettomuudet 2007 – 2012. Viitattu 18.11.2015.
<http://files.snstatic.fi/IS/2012/11/hirvikolarit/index.html>.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoiteohjelma 2014 - 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:16. Helsinki. Viitattu 12.6.2016.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129899/JUL_2013_16_v%c3%a4risisus_verkkoversio.pdf?sequence=1.

SPEK 2016. Varau.info. Turvatietoa. Varautuminen. Viitattu 10.2.2016.
<http://www.spek.fi/Suomeksi/Turvatietoa/Varautuminen/Varauinfo>.

Ström, M. 2007. Varautuminen kunnassa. Pelastusopiston julkaisu. A-sarja: Oppimateriaalit. 3/2007.

Suihkonen, R. 2016. Hakkeri voi kaapata kahvinkeittimesi. Teknologia: Jyväskylän yliopiston tutkijat paljastivat useita tietoturva-aukkoja älypuhelimella ohjattavista kodinkoneista. Keskisuomalainen 30.1.2016, 3.

Suomen kylätoiminta ry 2014a. Paikallisen kehittämisen valtakunnallinen ohjelma 2014 - 2020. Viitattu 15.12.2014.
http://www.kylatoiminta.fi/uploads/images/tiedostot/oppaat/ohjelma2014_2020_verkkoon.pdf.

Suomen Kylätoiminta ry 2014b. Kylien liiketoiminta -opas. Kylien Bisneskeissit -hanke. 2. painos. Lempäälä. Toiprint Oy.

Suomen Ympäristökeskus 2013. Kaupungin – maaseudun alueluokitus. Paikkatietomuotoisen alueluokituksen muodostamisperiaatteet. Viitattu 17.7.2016. <http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B43BAC242-6890-4CE9-B17A-C2167D17B674%7D/76113>.

Taatusti turvassa – huolehtiva kyläyhteisö -hanke 2013. Loppuraportti. Viitattu 17.11.2015. <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/taatusti-turvassa-huolehtiva-kylayhteiso-hanke/taatusti-turvassa-loppuraportti-2009-2013>. Pdf -tiedosto.

Tieliikennelaki 3.4.1981/267.

Tike 2014. Tilastokeskus. Kuntien avainluvut. Kuhmoinen.
<http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/291.html>.

Tilastokeskus 2007. Laatusuunnitelma. 2. uudistettu painos. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 16.6.2016. http://www.stat.fi/meta/qg_2ed.pdf.

Tilastokeskus 2014. Kuolemansyyt vuonna 2013. Viitattu 12.6.2016.
http://www.stat.fi/til/ksyyt/2013/ksyyt_2013_2014-12-30_kat_001_fi.html.

Tokko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Tukes 2016. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Viitattu 7.6.2016.
<http://www.tukes.fi/fi/Tietoa-meista/>.

Turvallisuuskomitea 2016. Viitattu 7.6.2016.
<http://www.turvallisuuskomitea.fi/index.php/fi/>.

Työsuojelu 2015a. Työsuojelu työpaikalla. Vaarojen arviointi. Riskien hallinta. Viitattu 17.7.2016.
<http://www.tyosuojelu.fi/tyosuojelu-tyopaikalla/vaarojen-arviointi/riskien-hallinta>.

Työsuojelu 2015b. Työsuojelu työpaikalla. Vaarojen arviointi. Viitattu 17.7.2016.
<http://www.tyosuojelu.fi/tyosuojelu-tyopaikalla/vaarojen-arviointi>.

Työsuojeluhallinto 2010. Turvallisuusjohtaminen. Aluehallintovirasto. Työsuojeluoppaita ja -ohjeita 35. Tampere: Multiprint Oy. Viitattu 17.7.2016.
http://tyosuojelujulkaisut.wshop.fi/documents/2010/08/TSO_35.pdf.

Työterveyslaitos 2013. Työturvallisuuden edistämiskeinoja. Safety Check. Viitattu 2.6.2016.
http://www.ttl.fi/fi/tyoturvaluus_ja_riskien_hallinta/tapaturmien_ehkaisy/tyoturvaluuden_edistamiskeinoja/safety_check/Sivut/default.aspx.

Työterveyslaitos 2014. Riskinarviointimenetelmä matkailuyritykselle. Viitattu 25.5.2016.
http://www.ttl.fi/fi/tyoturvaluus_ja_riskien_hallinta/riskien_hallinta/riskinarvioinnin_menetelmat/Documents/Riskinarviointimenetelma_matkailuyritykselle.pdf.

Ulkoasiainministeriö 2015. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Kyberturvallisuus ja kybertoimintaympäristö. Viitattu 7.6.2016.
<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=49571&contentlan=1&culture=fi-FI>.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015. Valtatien 24 kehittäminen Päijät-Hämeessä. Lahti, Hollola, Asikkala, Padasjoki. Raportteja 25/2015. Viitattu 18.11.2015. Doria.

Valmiuslaki 29.12.2011/1552.

Valtioneuvosto 2010. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010. Puolustusministeriö. Pdf -tiedosto. Viitattu 6.6.2016.

Valtioneuvoston asetus 1018/2009. Valtioneuvoston asetus maanpuolustuksen tieteellisestä neuvottelukunnasta. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20091018>. 10.6.2016.

Valtioneuvosto 2013. Suomen kyberturvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös 24.1.2013. Turvallisuus- ja puolustusasiain komitean sihteeristö. Pdf -tiedosto. 5.12.2014.

Varaudu.info 2016. Turvallisuusaineistot. Kyberturvallisuus. Viitattu 10.2.2016. <http://www.varaudu.info/opas/Etusivu>.

Viestintävirasto 2015. Kyberturvallisuuskeskus. Tietoturvaohjeet. Viitattu 10.2.2016. <https://www.viestintavirasto.fi/kyberturvallisuus/tietoturvaohjeet.html>.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Virta, S. 2011. Turvallisuuden tutkimus. Tieteenalat ja monitieteisyyden lähtökohtia. Artikkelitiede ja ase -lehti 2011/69, s. 112 – 127. Viitattu 3.6.2016. <http://www.ojs.tsv.fi/index.php/ta/article/viewFile/7470/5825>.

VTT 2015. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy. Viitattu 2.6.2016. http://www.vtt.fi/palvelut/liiketoiminnankehittaminen/riskienhallinta/riski_analyysit.

Vuorela, P. 1982. Monitoimikylän lähidemokratiamalli. Yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskus julkaisu B 42. Teknillinen korkeakoulu. Espoo.

Ympäristöministeriö 2013. Jokamiehen oikeudet lyhyesti. Viitattu 21.7.2016. [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Jokamiehen_oikeudet\(16989\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Jokamiehen_oikeudet(16989)).

HAASTATTELUT

Koivula, E. 2014. YTM, AMO, koulutussuunnittelija ja turvallisuuskouluttaja, Hämeen Pelastusliitto. Suullinen haastattelu 18.1.2014.

Mantere, M. 2016. Aluepalomestari. Keski-Suomen pelastuslaitos. Jämsä. Suullinen haastattelu 21.6.2016.

Mattila, M. 2014. Pataveden kylän asukas. Suullinen haastattelu 16.4.2014.

Pekkarinen, S. 2014. Kyläasiamies. Keski-Suomen Kylät ry. Suullinen haastattelu 11.1.2014.

Sipovaara, E. 2016. S&L Turvapalvelut Oy. Suullinen haastattelu 15.1.2016.

TURVALLISUUTEEN LIITTYVIÄ LAKEJA, OIKEUKSIA JA
VELVOLLISUUKSIA

OIKEUDET	
Perustuslaki 11.6.1999/731	<i>Luku 2. 7 §</i> Jokaisella on oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen
Jokamiehenoikeus (Ympäristöministeriö 2013)	Sallittua on liikkuminen jalan, pyöräillä tai hiihtäen muualla kuin toisen pihamaalla tai viljelyksillä, marjastus, sienestys, onkiminen ja pilkkiminen. Vesillä ja jäällä saa liikkua jokainen.

VELVOLLISUUDET	
Perustuslaki 11.6.1999/731	<i>Luku 2. 20 §</i> Jokaisella on vastuu ympäristöstä. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön ja mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon <i>22 §</i> Julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen
Pelastuslaki 29.4.2011/379	<i>Luku 2. 2 §, 3 §, 4 §, 5 §, 6 §, 7 §, 8 §, 9 §</i> Jokaisella on velvollisuus ehkäistä onnettomuuksia, varautua ja toimia, varovaisuus tulen käsittelyssä ja paloturvallisuudesta huolehtiminen <i>Luku 3. 14 §</i> Omatoiminen varautuminen tulipaloihin ja vaaratilanteisiin <i>15 §</i> Rakennuksen pelastussuunnitelma <i>16 §</i> Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma <i>17 §</i> Palovaroittimet <i>Luku 5. 37 §</i> Jokaisella on velvollisuus osallistua pelastustoimintaan
Tieliikennelaki 3.4.1981/267	<i>Luku 1. 3 §</i> Liikennesääntöjen noudattaminen koskee jokaista <i>Luku 2. 30 §, 42 §</i> Huolellisuus ja varovaisuus kevyttä liikennettä kohtaan, heijastimen käyttö <i>Luku 4. 57 §, 58 §</i> Auttamisvelvollisuus onnettomuustilanteessa jokaisella
Valmiuslaki 29.12.2011/1552	<i>Luku 3. 12 §</i> Valtiollisilla hallintoelimillä, viranomaisilla ja kunnilla on varautumisvelvollisuus, eli varmistaa valmiussuunnitelmin väestön suojaaminen ja valtakunnan toimintojen turvaaminen myös poikkeusoloissa

Poliisilaki 872/2011	<i>Luku 9. 3 §</i> Avustamisvelvollisuus kadonneen etsinnässä, pelastamisessa ja loukkaantuneen auttamisessa on jokaisella <i>4 §</i> Vapaaehtoisjärjestöjen toimintaan osallistuvien käyttö etsintä- ja avustustehtävissä
Jokamiehen oikeus (Ympäristöministeriö 2013)	Ei saa häiritä kotirauhaa, ympäristöä tai luonnon eläimiä, aiheuttaa haittaa toisille, kaataa tai vahingoittaa puita, roskata, ajaa maastossa moottoriajoneuvolla tai kalastaa ja metsästää ilman tarvittavia lupia

KYMMENEN TURVALLISUUSKYSYMYSTÄ KYLÄLLE

TURVALLISUUS TUTUKSI OMALLA KYLÄLLÄ. Pelastuslaki velvoittaa myös jokaista ihmistä omatoimiseen varautumiseen. Itsensä ja muiden ihmisten auttaminen vaatii tietoja vaaroista ja vaaratilanteiden välttämisestä. On tärkeää oivaltaa mahdollisuutensa parantaa omaa ja toisten turvallisuutta. (Pekkarinen 2014.)

Kymmenen turvallisuuskysymystä kylälle:

1. Tiedätkö kylän sijainnin?

Kunnan nimi, kylän nimi, kylän keskeisimmät tiet nimeltä ja tienumerolta
Oma nykyinen sijaintisi
Alueella olevan vesistön nimi, maamerkin nimi ja sijainti
Kylän paikantamiskoordinaatit selville
Karttapaikkatieto, näkyville kylätalon tms. ulkoseinälle ja ilmoitustaululle

2. Tunnistatko vaaranpaikat?

Vaaralliset tiet (maantie ja rautatie), sillat ja tunnelit
Lentokentät, varalaskutuspaikat
Luonnon olot; vesistö, suot, kalliot, tiettömät suuret metsäalueet
Maa-ainesottoalueet (soramontut, louhokset)
Teollinen ympäristö
Maatilat
Liikuntapaikat, ulkoilureitit, ampumaradat
Vaaralliset aineet
Myrkylliset kasvit
Petoeläimet
Erityiset riskitekijät (suurtahtumat, ikääntynyt väestö tms.)

3. Tunnistatko kyläläiset?

Kyläyhdistyksen nimi ja yhteystiedot
Kyläyhdistyksen johto, kyläpäällikkö, kylän turvallisuusvastaava
Kylätalon sijainti ja yhteystiedot
Kylän alueella asuvat kunnan virkamiehet
Kylän keskeisimmät palveluntuottajat (kauppa, posti, taksi, matkailuyritys)
Kylän alueella sijaitsevat yritykset
Järjestyksenvalvojat, sovittu kokoontumispaikka poikkeusoloissa

4. Osaatko auttaa ja neuvoa?

Hätäilmoituksen teko, 112
miten teen? www.pelastustoimi.fi/turvatietao/hatailmoitus-112/
Avun pyytäminen, rohkeasti, hyvissä ajoin, selvästi
Ensiaputaidot, uskallus auttaa
Hädässä olevan ihmisen pelastaminen, viipymättä, itsestään huolehtien
Alkusammutus www.pelastustoimi.fi/turvatietao/sammutus/
Vahinkojen minimointi
Lasten ja erityisryhmien ennakkoiva opastaminen
Harjoittelu

5. Tunnetko auttajan tai osajan?

Kylällä asuvat ammattiauttajat (lääkäri, terveydenhoitaja, palomies)

Radioamatöörit, kalastajat, veneilijät, suunnistajat, metsästysseurat
Osaavat kesäasukkaat
Tietoliikenneyhteys, nettikahvila tms., one-line-palvelut
Tulkkipalvelut (vieraat kielet, viittomakieli tms.)

6. Tiedätkö ja löydätkö apuvälineet?

Ensiapupakkaukset, lääkevarastot, kotiapteekit
Köydet, tikkaat, nosturit (maatilat, rakennusliikkeet, kyläkauppa)
Alkusammutuskalusto

7. Tunnetko kylän välineresurssit?

Maastoajoneuvot, veneet, ultrakevytkoneet
Traktorit, kaivurit, motot, muu raivauskalusto
Moottorikelkat ja metsäreet
Aggregaatit ja varavoimakoneet
Siirrettävät kylmä- ja lämpölaitteet
Juomavesivarastot ja -astiat, ruokahuolto
Vaatehuolto, varavuoheet ja vuodevaatteet, katokset
Kuljetuskalusto (koneet ja laitteet, ihmiset) ja säilytystilat

8. Tiedätkö viranomaiset?

Kunnan alueella toimiva pelastuslaitos, yhteystiedot, sijainti
www.keskisuomenpelastuslaitos.fi
Poliisiviranomainen
Keski-Suomen Poliisilaitos, www.poliisi.fi
Rajavartiolaitos ja Tulli, Puolustusvoimat
Ympäristöterveysviranomaiset (ihmisten hyvinvointi, luonto)
Terveysviranomaiset (ihmisten terveys)
Aluehallintoviranomaiset (liikenne, väylät tms.)
Oman kunnan tai seutukunnan viranomaiset

9. Tunnetko kotikuntasi?

Kunnan organisaatio, mm. väestönsuojelu, tekninen toimisto
Terveyskeskus
Tukipalvelut (kotihoito, asuntotoimi, henkinen tuki, ruokahuolto, lastensuojelu)
Lähikunnat ja niiden yhteistyö

10. Löydätkö tietoa? Päivitä tietosi!

Myrkytystietokeskus; avoinna 24 t/vrk, (09) 471 977 tai (09) 4711 (vaihde)
Suomen Punainen Risti; apua ja tukea, www.redcross.fi/apuajatuksia/fi_FI/
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö www.spek.fi
Keski-Suomen Pelastuslaitos www.keskisuomenpelastuslaitos.fi
kts. linkkiluettelo, esim. palo- ja sähköturvallisuus, kodin turvaopas

Oma linkkiluettelo kylällä, paikallistieto esiin!
Kyläsuunnitelma, jossa osana turvallisuusasiat
Välitä kylän turvallisuusvastaavan tms. yhteystiedot kuntaan!

PAIKALLISTOIMINNAN TURVAVERKKO -HANKKEEN TUOTTAMIA OPPAITA JA MALLEJA

Paikallistoiminnan turvaverkko -hankkeen tuottamia ja kokoamia oppaita, ohjeita ja hyvien käytänteiden malleja: (Keski-Suomen Kylät ry, Pekkarinen. 26.5.2014 sivuilta kopioitu.)

Kyselylomake (exel) jolla selvittää kylän lähtökohta hyvinvoinnin ja turvallisuuden kehittämiseksi. Lomakkeen on laatinut Taatusti turvassa -kyläturvallisuushanke Lapissa/Eija Leppäjärvi

Kansalaisen käsikirja -sivusto (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus/Eija Leppäjärvi)

Kodin turvaopas, julkaisija SM:n pelastusosasto ja SPEK.

Kodin turvaopas - suojele itseäsi ja muita - on verkkopalvelu jokaiselle suomalaiselle. Verkkopalvelu keskittyy arkielämän onnettomuuksien ja varsinkin koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ennaltaehkäisyyn. Lisäksi sivustolta löytyy muun muassa ohjeita, miten toimia onnettomuus- ja hätätilanteissa ennen kuin ammattiapu saapuu paikalle. Ensiapu, alkusammutus ja muut tärkeät kansalaistaidot soveltuvat arjen onnettomuuksien lisäksi kaikkiin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin, myös poikkeusoloihin.

Naapuriapu-opas, yhdenlainen malli siitä miten kyläläiset voivat organisoida arjen apua ja tukea toisilleen omassa kyläyhteisössään. Opas kuuluu Suomen Kylätoiminta ry:n julkaisusarjaan 1/2011 ISBN 978-952-5626-20-9.

Erytysryhmien asumisen turvallisuusopas, julkaisija SPEK

Pelastussuunnitelmapohja kylän tapahtumaan tai tilaisuuteen, julkaisija Keski-Suomen pelastuslaitos.

Lomakkeella ilmoitetaan yli 200 henkilön yleisötapahtumasta. Pelastuslain pykälät määrittävät **yleisötilaisuutta koskevan pelastussuunnitelman toimitettavaksi 14 vuorokautta ennen tapahtumaa pelastusviranomaiselle**. Velvollisuuksien rikkominen on määritetty uudessa pelastuslaissa rangaistavaksi teoksi.

Pelastussuunnitelmassa on oltava selostus

- 1) vaarojen ja riskien arvioinnista ja niiden johtopäätelmät;
- 2) rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyistä;
- 3) asukkaille ja muille henkilöille annettavista ohjeista onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi;
- 4) mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Edellä mainittujen sisältövaatimuksen lisäksi pelastussuunnitelmassa on tarpeen mukaan otettava huomioon myös kohteen tavanomaisesta poikkeava käyttö ja tilapäinen käyttötavan muutos. Suunnitelman voi toimittaa pelastuslaitokselle myös sähköpostilla osoitteeseen kspela.palotarkastus(ät)jkl.fi

Ohje

Majoittuuko kylätalolanne tilapäisesti vierasryhmä?

Tilapäisestä majoittumisesta tulee tehdä oma pelastamissuunnitelma (lomake), tässä siihen liittyvät ohjeet.

Malli kylätalon turvallisuussuunnitelmaksi

Kotivara

Asuintalon riskienarviointilomake

Kuntalaisen turvallisempi arki -opas, "Mitä kunnanvaltuutetun tulisi tietää kuntansa turvallisuudesta"

Kylän Kolme Turvallisuushakua -kyselylomake esim. kesätapahtumiin. Voidaan käyttää kyläsuunnitelman päivittämisessä kehittämiskohteiden tunnistamisessa. Tulostusversio = kaksi lomaketta, puolita arkkii!

Kymmenen kysymystä kylälle, turvallisuussuunnitelmapohjaa kylän yhteisille asioille. Näitä asioita pohtimalla ja tiedostamalla yhdistys/kylä voi päivittää omat turvallisuusasiansa.

HYVINVOINNIN JA TURVALLISUUDEN TSEKKAUSLISTA

Hyvinvoinnin ja turvallisuuden tsekkauslista, osa listasta malliksi (Kansalaisen käsikirja 2012)

Hyvinvoinnin & turvallisuuden kehittämissuunnitelma							
Tsekkauslista on tehty kylän palveluiden ja turvallisuusnäkökohtien kartoittamiseksi. Lista on kirjattu asioita jotka ovat kylille tärkeitä ja otettava huomioon kehittämistoimenpiteitä suunniteltaessa. Listaan voi tehdä lisäyksiä.							
Kyläkohtaiset palvelut	Tilanne		Kehittämissuunnitelma				Linkki lisätietoa toimintamalli
	Kunnossa	Kehittämistä	Tehtävä	Vastuuhenkilö	Aikataulu	Muut resurssit	
1. Tekniset 2. Sosiaali ja Terveys 3. Sivistys 4. Liikunta 5. Työllistyminen 6. Henkinen hyvinvointi 7. Varhainen puuttuminen 8. Kotivarautuminen 9. Kansalaistaidot 10. Poliisi 11. Pelastustoimi 12. muut							
* naapuriapu							kansalaisenkäsikirja wikipedia/Nettikahvila
* nettikahvila							wikipedia/Nettikahvila
* tietotekniikka							wikipedia/Tietotekniikka
* sähköinen viestintä							esim.selko-e.fi/
* ensiaputaidot							turvaopas.pelastustoimi.fi/
* tulipalon alkusammutus							turvaopas.pelastustoimi.fi/
* kodin tulipalojen ehkäisy							turvaopas.pelastustoimi.fi/
* kotitapaturmien ehkäisy							turvaopas.pelastustoimi.fi/
* kylävaste							kansalaisenkäsikirja
* VPK							Vapaaehtoinen palokunta
* SPR							punainenristi.fi/tutustu-pur
* kadonneiden etsintä							poliisi.fi/
* poliisin näkyminen kyläkuvassa							poliisi.fi/lähipoliisi
* poliisin infotilaisuudet							poliisinpaiva.fi/
* poliisin lupapalvelut							poliisi.fi/
* turvallisuuskoulutus							esim.lapinpelastuslaitos.fi/
* pelastuslaitoksen infotilaisuudet							esim.lapinpelastuslaitos.fi/
* tulisiijojen nuohous							pelastustoimi.fi/
* palovarottimien tarkastus							kansalaisenkäsikirja
* alkusammutus välineet							esim.pelastustoimi.fi
* yleisten tilojen turvallisuus							esim.if.fi
* vaarallisten paikkojen suojaus							turvaopas.pelastustoimi.fi
* vaaralliset paikat turvallisiksi							esim.3tratkausit.fi/maatila
* tienviitat ajantasalla							statkart.no/Osoitejärjestelm
* asuntojen numerot näkössä							statkart.no/Osoitejärjestelm
* myrskytuhojen raivaaminen							esim.metsateho.fi
* poikkeusolojen tiedotus							vnk.fi/viestinta
* paikkatietous / koordinaatit							www.112.fi
* yritys/kunta/kylä markkinointi							esim.kaks.fi

PATAVEDEN-TORVELAN KYLÄSUUNNITELMA 2011 - 2015

PATAVEDEN-TORVELAN KYLÄYHDISTYS, KYLÄSUUNNITELMA 2011 - 2015

Johdanto

Patavesi on pieni, mutta aktiivinen kylä Kuhmoisten kirkonkylän pohjoispuolella. Haluamme olla kylä muiden kunnan kylien joukossa.

Pataveden-Torvelan kyläyhdistys perustettiin vuonna 2002 ajamaan kyläläisten asiaa. Samana vuonna tehtiin kylän ensimmäinen kyläsuunnitelma. Tämä kyläsuunnitelma on järjestyksessään toinen ja ajoitettu vuosille 2011 - 2015.

Kylän sijainti ja historiaa

Pataveden kylän rajat on hahmottanut vanha koulupiirijako 1920- luvulta.

Kylän ydinosa sijaitsee Patajoen eli Patakosken vesireitin molemmin puolin. Laajemmin asutuksen levinneisyyttä piirtää vesireitti Saaresjärvestä Savijärveen ja aina Päijänteeseen saakka. Myös Sääksjärven rantamilla on vanhoja asuinpaikkoja. Näille alueille muotoiltiin Pataveden koulupiiri, joka ulottui pohjoisen saloilla Juuristoon ja Kaiterlahteen, idässä Suurijärven kylän rajoille, Päijänteen rantamailla Kopsalaan ja Kortelahteen, etelässä Suoniemeen sekä lännessä Saaresjärven ympäristöön.

Saaresjärven rannassa oleva Linnavuori, viikinkiaikainen mäkilinna, osoittaa alueen olleen ihmisen mielenkiinnon kohteena jo pitkään. Linnavuorella on käyty taistelua 1200-luvulla, puolustajien kannalta ilmeisen kohtalokas kamppailu päätellen runsaista aselöydöistä vuoren laella. 1980-luvulla tehdyissä kaivauksissa on tullut esiin Suomen rikkain linnavuoren esineistö.

Pataveden seutu on ollut kirkonkylän talojen niittymaina ja nautinta-alueina, kunnes asutettiin pysyvästi 1700-luvun lopulta alkaen.

Kylällä ei ole ollut varsinaista keskusta. Asutus on hajallaan eri teiden varsilla. Maiseman metsinnyttyä on harvinaista jo näköetäisyys naapuriin lukuun ottamatta Salosen vainion ja Mattilan - Junton ympäristön talorypystä sekä Nihtilän seutua.

Loma-asutus on keskittynyt alueen järvien rantamille. Erityisen runsaasti kesäasuntoja löytyy entiseltä erämaajärveltä, Linnavuoren ja Pirunvuoren välissä sijaitsevalta Saaresjärveltä.

Pataveden sijainti on liikenteellisesti hyvä. Käytämme sanontaa “kylä kakkosnelosen kahta puolta, kirkonkylän kupeessa”. Asutus on levinnyt entisen nelostien ja nykyisen valtatie 24:n molemmin puolin. Kuhmoisten kuntakeskukseen on matkaa 6 - 10 km. Lähimpään kaupunkiin Jämsään on matkaa 34, Jyväskylään 88, Lahteen 85 sekä Tampereelle 97 kilometriä.

Elinkeinot

Kylän pääelinkeino onkin asuminen, maataloutta pääelinkeinonaan harjoittaa kylässä enää yksi talo. Työssäkäynti suuntautuu kylän ulkopuolelle. Työssäkäyntialueet ovat pääasiassa kirkonkylässä, Jämsässä ja Padasjoella. Vakinaisten asukkaiden ammattikirjo

on laaja; toimistotyöntekijöitä, kuvanveistäjä-taiteilijaperhe, toimittajia, kiinteistövälittäjä, metallialan osaajia, kirvesmiehiä, terveydenhoitoalan koulutuksen saaneita, sähköalan ammattilainen, emäntiä, isäntiä, ravintola-alan ammattilainen. Kylästä löytyy atk-osaamista ja kirjanpitotaitoa. Jos mukaan luetaan vapaa-ajan ammattitietämys ja -kirjo, niin tieto-taito ja kokemus monikymmenkertastuu.

Nykyinen asutus

Kylän alueella on yhteensä n. 20 ympärivuotisesti asuttua tilaa ja taloa, joissa asukkaita on n. 40. Vapaa-ajan käytössä olevia vanhoja savuja ja kesäasuntoja on yli viisikymmentä. Vakinaisten asukkaiden keski-ikä on yli 50 vuotta.

Harrastukset

Asukkaista moni on kiinnostunut kotipiirinsä pihan ja puutarhan hoidosta. Naisten käsitöiden ja miesten puutöiden taitavia tekijöitä löytyy runsaasti. Posliinimaalaus, kuvataiteet, pajun punonta, huonekalujen entistäminen, sukututkimus ja kotiseudun historian tallentaminen ovat joillekin se oma juttu. Usea kyläläinen on osallistunut vuosia harrastajateatteritoimintaan. Omaehtoinen terveysliikunta ja ohjattu liikunta kirkonkylällä ovat saaneet kyläläisistä osallistujia. Koko ajan on vireillä jonkinlaista aikuisopiskelua joko Kuhmoisten tai Jämsän työväenopistoissa. Metsästystä harrastetaan Torvelan Eräpojat -seuran jäsenyydessä. Kalastus, marjastus ja sienestys tarjoavat hyötyliikuntaa kyläläisille ja houkuttavat jokamiesoikeuksin paljon muitakin lähiluontoomme samoin tavoittein.

Palvelut

- Linja-autoliikenne valtatie 24:llä. Pysäkkejä on riittävästi. Pikavuorot pysähtyvät kirkonkylässä.
- Jätepiste Portaassa sekajätteelle ja keräyspaperille.
- Posti jakaa päivittäisen postin päiväjakeluna lähelle talouksia.
- Lähin kauppa, pankki ja erikoisliikkeet n. 6 - 7 kilometrin päässä kirkonkylässä.
- Tiehallinnon kelikamera toimii Portaan linja-autopysäkin läheisyydessä. Kylältä on "tieliikenteen reaaliaikayhteys" netin palvelusivujen kautta maailmalle.

YMPÄRISTÖ

Tavoitteet	Toimenpide-ehdotukset	Aikataulu ja toteutus
Paikat siistiksi	-Roskien keräys -Vesakoiden hoito	-Vuosittain toukokuun alussa yhteinen talkoopäivä, lähtö Portaasta Toteutus kyläyhdistys -Vuosittain raivaustalkoot syksyllä Toteutus kyläyhdistys
Rakennusten ja rakennelmien entisöinti	-Kurkelan perunakuoppa kunnostetaan museokohteeksi -Perinnemaaleilla ulkorakennusten maalaus	-V. 2011 Toteutus kyläyhdistys
Jäteastioiden ympäristö siistiksi	-Rakennetaan aitaus	-Alkukesästä 2011, toteutus maanomistaja ja kyläyhdistys
Bussikatos Portaaseen takaisin	-Yhteys tielaitokseen	-Vuoden 2011 aikana Toteutus tielaitos tai kyläyhdistys

PALVELUT

Tavoitteet	Toimenpide-ehdotukset	Aikataulu ja toteutus
Tiedotus paremmaksi	-Ilmoitustaulu -Tiedotus yhdistyksen kotisivuilla -Sähköpostitiedotteet -Osallistuminen Kuhmoinen Palvelee -lehteen	-Alkukesästä 2011 Portaaseen, Nuutin jäteasemalle Toteutus kyläyhdistys -Heti Toteutus kyläyhdistys -Sähköpostiosoitteiden keräys heti Käyttöön 2011 Toteutus kyläyhdistys Toteutus kyläyhdistys
Laajakaista kylään	-Markkinointi kyläläisille, jotta mahdollisimman moni laajakaistiaan investoisi	-Vuosi 2011 Toteutus kyläyhdistys
Kotihoito- ja kotitalkkariapu	-Tarpeen selvittäminen	-Vuosi 2011-2015, osana kylän turvallisuussuunnitelmaa

Vanhojen lehtien ja kirjojen kierrätys/lainaus - yhteinen lehtipostilaatikko -Heti

YHDESSÄOLO

Tavoitteet	Toimenpide-ehdotukset	Aikataulu ja toteutus
Järjestetään yhteisiä tapahtumia, talkoita	-Vuosittain toistuvia tapahtumia -Muita tapahtumia	-Laskiaissunnuntain rieha Kurkelan-mäellä -Kylien kirkkopyhään osallistuminen -Osallistutaan Kiepsaus-kulkueseen alkukesällä -Säynätjärven ympärijuoksu juhannus-aattona -Torvelasta Törähtää -musiikitapahtuma Salokummussa heinäk. Lopulla -Kalakisa -tapahtuma elokuussa -Rosvopaisti-illat -Pääsiäisvalkeat -Historiakerhot, muisteluillat -Muiden yhdistysten tapahtumiin osallistuminen
Järjestetään kursseja ja retkiä	-Taiteilijaseuran taidetapahtuma ja ympäristötaidekurssi	-Vuonna 2011

ASUKKAAT JA ELINKEINOT

Tavoitteet	Toimenpide-ehdotukset	Aikataulu ja toteutus
Uusia asukkaita	-Tontteja tarjolle -Muuttajien vastaanotto	
Viikilän näyttelytoiminnan ja Villa Salokummun majoituspalvelujen tukeminen	-Osallistuminen keskustelupalstoille	

PATAVEDEN KYLÄN TURVALLISUUSKYSELYN KYSYMYKSET

Pataveden kylän turvallisuuskysely

Kuhmoisten Pataveden kylälle ollaan laatimassa turvallisuussuunnitelmaa. Pataveden-Torvelan kyläyhdistys haluaa kartoittaa kyselyn avulla kyläläisten turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyviä asioita.

Kylän vakituksena tai kesäasukkaana mielipiteenne ja kokemuksenne ovat tärkeitä. Vastaamalla kyselyyn joko kirjallisesti tällä lomakkeella tai sähköisesti kyläyhdistyksen kotisivulla (<http://koti.mbnet.fi/pator/index.php>) olevan linkin kautta, voitte esittää näkemyksenne kylän turvallisuusasioista sekä niihin liittyvistä tarpeista. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 min ja kysely on avoinna 15.8.2014 asti. Kyselyyn vastataan nimettömänä ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti siten, etteivät yksittäisen vastaajan tiedot ole tunnistettavissa.

* tarkoittaa, että tieto on pakollinen

TAUSTATIEDOT

1. Vastaajan suhde Pataveden kylään *

- kylän vakituinen asukas
- kesäasukas
- turisti
- muu, mikä?

2. Kummallako puolella valtatie 24:ää vastaaja asuu/mökkeilee? *

- itäpuolella
- länsipuolella

3. Vastaajan ikä *

- alle 24 v.
- 25 - 44 v.
- 45 - 64 v.
- 65 - 84 v.
- yli 85 v.

4. Vastaajan sukupuoli *

- nainen
- mies

5. Mitä ammattiryhmää vastaaja edustaa? *

- koululainen/opiskelija
- työssä käyvä/yrittäjä
- työtön
- eläkeläinen

Pataveden kylän turvallisuuskysely

TURVALLISUUS

6. Millaisena koet oman turvallisuutesi Pataveden kylällä tällä hetkellä? *

Turvallisuudella tarkoitetaan tässä kodin ja asuinympäristön yleistä turvallisuutta (esim. paloturvallisuus, liikenneturvallisuus), peruspalvelujen ja toimeentulon turvaa, luottamusta avun saamiseen joko viranomaisilta tai naapureilta, eri ikäryhmien sosiaalista turvallisuutta ja kylän yhteisöllisyyttä sekä omaa varautumista ja valmiutta esim. luonnonhaittojen varalta.

- erinomainen
 hyvä
 tyydyttävä
 huono

7. Mitkä asiat erityisesti koet Pataveden kylällä olevan uhkana omalle hyvinvoinnillesi, sujuvalle arjellesi ja turvallisuudellesi? Merkitse rastilla. Merkitse rastimesi uhkan perään numerolla, miten suureksi koet riskin tai uhkan sen toteutumiselle (1= vähäistä suurempi riski, 2= suuri riski, 3= erittäin suuri riski)

Jos et koe asiaa uhkana, älä merkitse mitään.

	koen uhkana	1	2	3
vaaranpaikat valtatie 24:n risteyksissä	☐	☐	☐	☐
katuvalojen puute valtatie risteyksissä	☐	☐	☐	☐
kevyen liikenteen väylän puuttuminen valtatie varresta	☐	☐	☐	☐
liikenteen ylinopeudet	☐	☐	☐	☐
raskasliikenne	☐	☐	☐	☐
puutteellinen teiden viitoitus	☐	☐	☐	☐
puutteellinen talojen numerointi	☐	☐	☐	☐
sähkökatkot	☐	☐	☐	☐
suurpedot	☐	☐	☐	☐
myrskyt tai muut luonnonilmiöt (kuten runsas lumisade)	☐	☐	☐	☐
tulipalo	☐	☐	☐	☐
yksinäisyys ja yksinasuminen	☐	☐	☐	☐
kotionnettomuus, kuten kaatuminen yksin kotona	☐	☐	☐	☐
asumiseen liittyviä kotipalveluita ei ole saatavilla (apu ruuanlaittoon tai siivoukseen)	☐	☐	☐	☐
poliisin, palokunnan tai ambulanssiavun viipyminen	☐	☐	☐	☐
varka	☐	☐	☐	☐
Ilkivalta tai tihutyö	☐	☐	☐	☐
eksyminen	☐	☐	☐	☐
muu, mikä syy?	☐	☐	☐	☐

8. Miten Pataveden kylän turvallisuutta ja sujuvaa arkea voidaan mielestäsi parantaa? Ideoi vapaasti!

Pataveden kylän turvallisuuskysely

YHTEISÖLLISYYS

9. Tunnetko lähimmät naapurisi? *

Tiedätkö, mistä tai keneltä voit pyytää tarvittaessa apua?

- kyllä
 ei

10. Tulisiko mielestäsi kunnassa toimivien eri järjestöjen yhteistyötä lisätä Pataveden kylällä? *

Järjestöjä ovat esimerkiksi kyläyhdistykset, liikunta- ja urheiluseurat, metsästysseurat, teatteri-, musiikki- ja kulttuurijärjestöt, lasten ja nuorten järjestöt, eläkeläisjärjestöt, seurakunta, VPK, SPR, ynnä muut.

- kyllä
 ei

11. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, missä asioissa mielestäsi pitäisi olla yhteistyötä?

12. Millaista yhteistyötä toivoisit kylälle kunnan kanssa?

13. Mitä palveluita tai toimintaa teidän taloutenne voisi tarvita?

- kodinhoito; ruuanlaitto
 kodinhoito; siivous
 kodinhoito; pyykinpesu
 kodinhoito; kylvetysapu tai muu henkilökohtainen apu
 lasten hoito
 vanhusten hoito
 seurana oleminen
 asiointiapu (pankki, apteekki, kauppa, virastot)
 tukihenkilö esim. liikuntaharrastuksiin (uinti, kävely, jne.)
 kuljetusapu (henkilökuljetus tai tavarakuljetus)
 kiinteistönhoitoapu, nikkarointi
 kiinteistön lämmitys
 polttopuiden teko
 lumen luonti katolta tai räystäskourujen puhdistus
 talviauraus
 pihan tai puutarhan hoito
 muuta, mitä?

Pataveden kylän turvallisuuskysely

14. Millaista taitoa tai osaamista sinulla on, jota voit antaa/tuottaa kyläyhteisölle?

Esimerkiksi maasto- tai erätaidot, ensiaputaidot, radioamatööritoiminta, rakentaminen, koneiden korjaus, eläinten käsittely, käsityöt, soitto- tai laulutaito, kielitaito, asiointiapu, jne.

15. Oletko halukas osallistumaan kyläyhdistyksen talkootoimintaan? *

- kyllä
 ei

16. Onko kylällä tarvetta yhteiselle kylätalolle tai muulle kokoontumistilalle? *

- kyllä
 ei

17. Jos vastasit edelliseen kyllä, mitä toimintaa toivoisit kylän kokoontumispaikalla järjestettävän?

18. Onko kyläyhdistyksen toiminnasta helppo löytää/saada tietoa? *

Nyt käytössä ovat infotaulut ja postilaatikkotelineet paperitiedotteille, jäsenkirjeet, sähköposti ja kyläyhdistyksen kotisivut.

- kyllä
 ei

19. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ei, miten kyläyhdistyksen tiedotusta voisi mielestäsi parantaa?

KIRJALLISEN PIKAKYSELYN TULOKSET

ESITUTKIMUS. Kolme kysymystä kylälle, kyselyn tulokset.

Kyläturvallisuus Patavesi, 11.1.2014 (Keski-Suomen Turvaverkko-hanke), **11 vastaajaa, 37 kommenttia**

"Pelastuslaki velvoittaa myös jokaista ihmistä omatoimiseen varautumiseen. Itsensä ja muiden ihmisten auttaminen vaatii tietoja vaaroista ja vaaratilanteiden välttämisestä. On tärkeää oivaltaa oivaltaa mahdollisuutensa parantaa omaa ja toisen turvallisuutta."

Mitkä kolme asiaa mielestäsi ovat oman kotikyläsi turvallisuuden uhkatekijät?

Aihe	Kommentti	
Liikenne, tieolot	Valtatie 24 liikenne	8
	Vaarallisten aineiden kuljetukset	4
	Pitkät välimatkat	1
Liikenteestä, tiestä johtuvaa	yhteensä	13
Infra	Pitkät sähkökatkot	3
	Teiden risteysalueet	1
	Näkymäesteet kylätiellä, mutkaisuus	1
Rakennettu ympäristö	yhteensä	5
Asukkaat, väestö	Ikääntyminen, onko kotona asuminen mahdollista	1
	Asukkaiden ikärakenne, kotien olosuhteet	1
	Nuoret eivät tule asumaan tai muuttavat pois	1
	Ikääntymisen mukanaan tuomat haitat ja haasteet	1
Väestö vaikutus, lähialueet	Yhteensä	4
Luonnonolot	Myrskyt yleensä, myös syöksyvirtaukset	2
	Eriyisen pahat sääolot jotka aiheuttavat satokadon	1
	Yhteensä	3
Pelastustoimi	Metsäpalovaara	1
	Kiinteistöjen numerotunnukset puuttuvat	1
	Yhteensä	2
Rikollisuus	Tie tuo kylälle rosvoja	1
	Romanialaiset rikolliset	1
	Rikoshyökkäys kiinteistöön	1
	Romanialaiset aggressiiviset kerjäläiset	1
	yhteensä	4
Pedot	Sudet	1
	Pedot yleensä	1
	Yhteensä	2
Globalisaatio	Hyvinvoinnin keskittyminen kaupunkeihin	1
Ympäristöturvallisuus	Ruosteinen käyttövesi	1
	Roskaaminen yleensä	1
	Pohjaveden pilaantuminen (liikenneonnettomuus tms.)	1
	yhteensä	3

TURVALLISUUSKATSELMUS PATAVEDELLÄ, KOOSTE HAVAINNOISTA

ESITUTKIMUKSEN TULOKSIA.

Turvallisuuskatselmus, Patavesi. 13.1.2014, klo 16 - 17

Paula Häyrinen ja Sirpa Pekkarinen

Havainnot yleensä

- Talon nimet tienvarsioasteissa – hyvä juttu!
- Kylän tunnusmerkit; vesistö, järvet, joet
- Kylällä hyvät reitit vaeltaa, pyöräillä ja hiihtää, erityisesti vanha maantie
- Yleisesti sovitaan ja omaksutaan käytäntö, että varotaan risteyksissä ja muutenkin kohdattaessa kevyen liikenteen kulkijoita, ja toisaalta nämä omassa käytöksessään huomioivat saapuvan ajoneuvon, muistavat heijastimet (kehitysidea, turvaliivit kylän nimellä ja yhteishankintana)
- Yhteishankintana ea-laukkuja
- Ilmoitustauluille, kaikilla, paikkatietolomake sekä kylän perusyhteystiedot (pj ja turvall.yhteyshlö -tiedot tarpeen erityisesti kesäasukkaille)
- Tutkittava, mitkä paikat vaativat ilmoitustaulun; kesäasukkaiden ilmoitustaulua voitaisiin käyttää vain kesäkuukausina, ts. ei jatkuvaa huoltoa
- Turvallisuussuunnitelman liitekarttaan merkitään kohteina mm. vaaralliset risteykset, Hattuseisake, jätepiستت, ilmoitustaulut, muut tärkeät kohteet
- Turvallisuussuunnitelman tarkastelualueeksi otetaan vanhan maantien yhteys aina Nuutinrinteen jätepiستتelle asti (maininta teollisuusyrityksistä ja tanssilavasta - ao:lla oltava omat pelastussuunnitelmat, ei tarvita kyläyhdistyksen osallisuutta
- Huomioitava että poikkeustilanteissa liikennettä voidaan ohjata vaihtoehtoisesti joko valtatieta tai Nihtiläntien ja Tevantien kautta
- Valtatiellä ja muuallakin notkelmissa hirvien liikkumista (kuten Honkahovin notko, Tirkkosenmäki)
- Valtatiellä kylän alueella paikallisliikenteen pysäkkejä neljä, kaksi suuntaansa , pikavuoropysäkkejä ei ole
- Maisemat ja maasto yleensä monimuotoista ja sirpaleista, mäkistä ja rehevää. Peltoaukeita vähän. Asukkaat asuvat ok-taloissa, ei rivitalo- tai krs-asuntoja. Talojen yhteydessä talousrakennuksia ja puutarhoja. Kylämiljöö hyvin hoidettu ja viihtyisä. Asukkaat huolehtivat viihtyvyydestä patsailla ja istutuksilla. Ympäristön siisteydestä huolehditaan siivous- ja roskankeruutalkoilla. Kylän asukkaiden juhlat valmistetaan yhteistyönä. Talojen yhteistyötä on paljon ja asukkaat tuntevat toisensa.
- Kylällä muutoin vierailevat; esim. Murrinsuon hyötyliikkujat, marjastajat ja sienestäjät -> huomioitava mahdollisena avuntarvitsijana, tiedotuksen kohteena, kylävaste
- Kylän alueella olevilla matkailuyrityksillä ja vuokramökeillä tulee olla omat mökkikansiot ja turvallisuussuunnitelmat (isännän vastuu ja tuoteturvallisuusvastuu)

- oman kylän metsästysseura; liikkumista hirvenmetsästyksen yhteydessä
- Hattuseisake, hyvä juttu
 - voiko postilaatikko olla lukittava tai onko se haitaksi
 - kaksi postilaatikkoa? toinen avoin, jossa kuittausvihko, lyijykyniä, lomakkeita, ea-laukku, laastari ym. saatavaa, toinen lukolla suljettava, jonne voi jättää omalla nimellä palautetta ja kyselylomakkeen vastauksia, kansalaisaloitteita tai muita aloitteita kyläyhdistykselle
 - kuittausvihko liikuntaa harrastaville
 - palvelukyselylomaketta saataville, palautus kylän postilaatikkoon